

Stenogrammid

XIII Riigikogu stenogramm

III istungjärk

Kolmapäev, 09. märts 2016, kell 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

- [1. 14:11 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu \(147 OE\) esimene lugemine](#)
- [2. 14:12 Võlaõigusseaduse § 403¹ täiendamise seaduse eelnõu \(106 SE\) esimene lugemine](#)
- [3. 15:06 Raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu \(129 SE\) kolmas lugemine](#)
- [4. 15:08 "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2015. aasta täitmise aruanne](#)
- [5. 16:46 Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse, millega suurendatakse trahviühikut, eelnõu \(146 SE\) teine lugemine](#)
- [6. 17:16 Ravimiseaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu \(154 SE\) teine lugemine](#)
- [7. 17:19 Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu \(81 SE\) teine lugemine](#)
- [8. 18:43 Eesti Vabariigi ja Austraalia vahelise sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu \(180 SE\) esimene lugemine](#)
- [9. 18:50 Lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu \(161 SE\) esimene lugemine](#)
- [10. 18:58 Riigikaitse seaduse § 34 muutmise seaduse eelnõu \(182 SE\) teine lugemine](#)

14:00 Istungi rakendamine

Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Alustame kolmapäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Artur Talvik, palun!

Artur Talvik

Hea esimees! Head kolleegid! Annan üle Riigikogu otsuse eelnõu, mille sisu on see, et uurimiskomisjon, kes uurib võimalikku korrupsiooni Tallinna Sadamas, soovib pikendada lõppraporti tähtaega, viies selle 1. mailt 16. juuni peale. Põhjendus on selline, et me ei ole veel jõudnud asjaosalisi piisavalt ära kuulata. Pean silmas inimesi, kellel on just nimelt poliitiline ja ka juhtimisvastutus. Uurimiskomisjon on tänaseks saavutanud, võib öelda, töövõidu seoses jäälohkuja Botnica juhtumi üleandmisega prokuratuurile ja prokuratuur võttis selle vastu. Selle peale läks meil aga ootamatult palju aega. Praegu peab uurimiskomisjon kaks korda nädalas kahekolmetunniseid istungeid, aga sellest hoolimata jääb meil aega väheks. Nii et annan siis uurimiskomisjoni nimel üle otsuse eelnõu.

Esimees Eiki Nestor

Jaanus Karilaid, palun!

Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna ja Eesti Keskerakonna esindajatel parlamendis on majandus- ja taristuminister Kristen Michalile üle anda arupärimine, mis puudutab eelkõige jäälohkuja Botnica soetamist. Parlamendiliige Juhan Parts on nimetanud uurimiskomisjoni mõtteuks, ebapädevaks ja valel teel olevaks uurimisüksuseks. Järelikult, kui üks poliitik nõnda arvab, siis me peaksime teostama hoopiski parlamentaarset järelevalvet nende otsuste üle, mis omal ajal, 2012. aastal tehti. Ja 2012. aastal kirjutas tollane majandus- ja kommunikatsiooniminister alla otsusele, mis käskis Tallinna Sadamal osta jäälohkuja Botnica hinnaga kuni 50 miljonit eurot eeldusel, et eelnevalt on Veeteede Ametiga sõlmitud kümneaastane leping, mis avaliku halduse koha pealt on päris huvitav lähenemine. Selles juhtumis tuleb ka välja, et ühe riigiettevõtte nõukogu on väga abitus olukorras. Nad annavad kommentaare, et selline otsus on nende jaoks arusaamatu ja läbipaistmatu, miks ministeerium ei korraldanud avalikku riigihanget. Me peaksime kuidagi välja tulema olukorrast, kus suure riigiettevõtte nõukogu on nii abitu, et ei suuda teha mõistlikke, läbipaistvaid ja arusaadavaid otsuseid. Sellega seoses on meil viis küsimust, loodame, et Kristen Michal suudab anda neile adekvaatsed vastused. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on au anda viie Riigikogu liikme nimel üle võrdse kohtlemise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eesti elu edendamiseks on oluline, et iga eestimaalane saaks õppida, töötada, lapsevanem olla ja aktiivselt ühiskonnaelus osaleda. Iga inimese käekäik peab meile korda minema. Võrdne kohtlemine tähendab, et me võrdses olukorras inimesi kohtleme võrdselt ja erinevates olukordades olevaid inimesi erinevalt, seejuures neid vajadusel toetades. Esmaspäeval andis Vabariigi Valitsus Riigikogule üle sama seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega keelustatakse diskrimineerimine Euroopa Liidu liikmesriigi kodakondsuse alusel. Kahjuks jääb praegu kehtiv võrdse kohtlemise seadus endiselt diskrimineerivaks ja ebaõiglaseks. Nimelt kohtleb kehtiv seadus Eestis elavaid isikuid ebavõrdselt lähtuvalt diskrimineerimise alusest. Praegune seadus ei keela usutunnistuse, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse tõttu diskrimineerimist näiteks sotsiaalhoolekandes, tervishoius, sotsiaalkindlustuses, hariduses ja avalike teenuste ja kaupade pakkumises, sealhulgas eluaseme kättesaadavuses. Samas on eelnimetatud valdkondades keelatud diskrimineerimine rahvuse, rassi ja nahavärvuse tõttu. Aga meie enda inimesed? Meie vanemad, lapsed, puudega sugulased jne? Meid, eestimaalasi, on vähe ja igaüks loeb. Seega on eelnõu eesmärk kõrvaldada erinevate sotsiaalsete gruppide ebavõrdne kohtlemine ning tagada kõigile isikutele ühtlane kaitse diskrimineerimise eest. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud parlamendi spiiker! Head kolleegid! Nadia Savtšenko on Ukraina Ülemraada ja Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee liige, keda Venemaa on tänaseks 632 päeva ebaseaduslikult vangis hoidnud. Teda on selle käigus hoitud üksikvangistuses, talle on sunniviisiliselt tehtud psühhiaatrilist ekspertiisi ja tema nn kohtuprotsessist on kujunenud Venemaa poliitiline kättemaksuaktsioon. Viis päeva tagasi alustas Nadia Savtšenko ilma vee ja toiduta näljastreiki, protestides sellisel äärmuslikul moel ebaseadusliku kohtumenetluse vastu ja nõudes enda väljaandmist Ukrainale. Ma usun, et me teame Eestis päris hästi, kui oluline sellises olukorras on rahvusvaheline tugi ja surve. Tahame seda parlamendi poolt ka näidata. Venemaa on rikkunud ja rikub Ukraina Ülemraada liikme vangistamise ja ebaseadusliku kinnipidamisega rahvusvahelist õigust, sh Genfi 1949. aasta konventsiooni sõjavangide kohtlemise kohta, samuti Minskis 2014. aasta 5. septembril sõlmitud kokkulepet, mille punkt 5 näeb ette kõigi pantvangide ja ebaseaduslikult kinni peetud isikute kohese vabastamise. Ma annan rohkem kui 60 parlamendiliikme nimel üle avalduse, kus me avaldame sügavat muret Savtšenko saatuse pärast, nõuame tema vabastamist ja kutsume ka üles rakendama Savtšenko kinnivõtmise, vangistamise ja ebaseadusliku kohtumõistmise eest vastutavate Venemaa Föderatsiooni ametnike suhtes sanktsioone, täpsemalt Euroopa Liitu sissesõidu keeldu. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Olen vastu võtnud kolm eelnõu ja ühe arupärimise. Kõiki neid menetletakse kodu- ja töökorra seaduse alusel. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Seis on 89 : 12 kohalolijate kasuks.

Üles Tagasi

1. 14:11 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (147 OE) esimene lugemine

Esimees Eiki Nestor

Päevakorra täpsustamine: eile jäi meil arutelu pooleli, Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 147 arutamisel võeti enne lõpphääletust vaheaeg. Vaheaeg on võetud, järelkult nüüd tuleb lõpphääletus. Kuna see eelnõu vajab vastuvõtmiseks koosseisu häälteenamust, siis palun teeme uuesti kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

80 kohal, puudub 21.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 147. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Otsuse eelnõu vastuvõtmise poolt on 33 Riigikogu liiget, vastu 20, erapooletuid 1. Otsust vastu ei võetud.

Üles Tagasi

2. 14:12 Võlaõigusseaduse § 403¹ täiendamise seaduse eelnõu (106 SE) esimene lugemine

Esimees Eiki Nestor

Järgmine päevakorrapunkt on võlaõigusseaduse § 403¹ täiendamise seaduse eelnõu 106 esimene lugemine. Algatajate nimel ettekandja Olga Ivanova, palun!

Olga Ivanova

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed!

Esimees Eiki Nestor

Vabandust, austatud ettekandja, üks hetk! Austatud Riigikogu, me arutame eelnõu 106 ja teie ees on algatajate esindaja Olga Ivanova. Austage teda ja austage iseennast! Tänan teid!

Olga Ivanova

Aitäh! Euroopa riigid sõltuvad püsivast tarbimisest. Krediit on tarbijate heaolu majanduslik tõukejõud ning alus. Krediidi võtmine on tänapäeva ühiskonnas väga tavapärane, kuna see võimaldab tarbijatel oma elukvaliteeti parandada. Samuti elavdab see majandust ning aitab riikidel majanduskriisist välja tulla. Paraku ei ole keegi kaitstud selle eest, et krediitkoormus muutub ühel või teisel põhjusel talumatuks ning tekib suur risk üle laenata. See viitab võimetusele püsikuludega toime tulla. Seega on tegemist olukorraga, kus pered pole suutelised tasuma ühte või mitut võlga, neid aga hakatakse sisse nõudma. Kergekäeline krediidi väljastamine on aga üks ülelaenamise põhjustaja.

Pärast 2008. aasta finantskriisi on Euroopa Liidu riikide erasektori võla osakaal võrreldes sisemajanduse kogutoodanguga kasvanud. Eesti majapidamiste võlakoormus on küll väiksem kui paljude Lääne-Euroopa riikide näitaja, kuid võrreldes teiste Kesk- ja Ida-Euroopa riikidega on see üks suurimaid. Riik saanuks nende võlgade kasvu tagasi hoida, kui oleks pööranud tähelepanu Euroopa Komisjoni 2005. aasta raportile "Euroopa ühise üldkasutatava ülevõlgnevuse definitsiooni suunas", millest nähtus, et juba 2005. aastal oli Eestis 32%-l vastanutest raskusi oma kodukulude tasumisega. Kuna ka riik meetmeid välja ei töötanud, jäid paljud pered oma kodust ilma ja olid pärast kodu soetamise tehinguid vaesemad kui kunagi varem.

Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja andmetel on alates 2008. aastast koostatud aina enam enampakkumisel müüdnud kinnisvara müügi akte. 2008. aastal koostasid kohtutäiturid 326 sellist akti, 2011.

aastal oli see arv juba 486.

Paljudel juhtudel pole laenukulude kandjaks ei võlgnik ega võlausaldaja, vaid võlgniku perekond. Sama sageli on kulude kandjaks sotsiaalhoolekande süsteem ning seega kogu ühiskond. Kuid ülelaenamisel võivad olla ka piiriülesed tagajärjed. Seda juhul, kui isikud asuvad elama mõnda teise riiki, et oma elukohta varjata ja võlausaldajat ignoreerida. Riik on küll viimase kahe aasta jooksul laenuturgu korrastanud ja püüdnud laenutarbijat varasemast rohkem kaitsta, kuid tehtud sammudest ei piisa, et aidata inimest, kes on tööst ilma jäänud ja võla tõttu suures hädas. Seesuguste juhtude ärahoidmiseks pakuvad krediidiuasutused selliseid lahendusi nagu kokkulepitud maksepuhkus ja töökoha kaotuse kindlustus. Samas ei aita need lahendused tarbijat rohkem kui kuus kuud, mis on enamikul juhtumitel liiga vähe. Pikemal võlgnevusperioodil hakatakse abi otsima alternatiivsel moel ning paljudel juhtudel makstakse olemasolevaid võlgasid uute võlgade abil, mis asetavad võlgniku veelgi keerulisemasse situatsiooni.

Eesti Panga andmetel oli 2014. aasta lõpu seisuga väljastatud Eestis kinnisvara tagatisel eluasemelaene kokku 154 333 ja laenujääk oli kokku 5,8 miljardit eurot. Ainuüksi 2014. aasta jooksul väljastati kinnisvara tagatisel eluasemelaene kokku 775,8 miljoni euro ulatuses. Finantsinspektsiooni andmetel moodustasid 2014. aasta lõpus eluasemelaenu 86% kõigist eraisikutele antud laenudest. Aktsiaseltsi Emor koostatud finants- ja säästukäitumise uuringu tulemuse põhjal oli 2014. aasta sügisel laenukohustus 40%-l ja eluasemelaenu 21%-l peredest.

Eelnõu kohaselt oleks võimalik lahendus see, kui olukorras, kus krediidivõtja ei tule laenumaksete tasumisega toime, saaks ta krediidiuasutusele üle anda krediidi tagatiseks oleva vara ja see kataks kogu krediidi. Sisuliselt tähendab see seda, et inimene vastutab krediidiuasutuse ees üksnes hüpoteegiga tagatud krediidi eest ning krediidivõtjal on võimalik korraga loobuda nii varast kui ka võlgnevusest. Niisugune meede ei ole Euroopa Liidu õigusruumis uus. Lätis jõustusid eelmise aasta 1. märtsil tarbijakaitse seaduse muudatused, mis kohustavad krediidiandjaid ja -vahendajaid pakkuma tarbijale hüpoteegiga tagatud krediidi puhul kahte liiki krediidilepingut. Üks võimalus on, et krediidivõtja vastutab krediidiuasutuse ees üksnes hüpoteegiga tagatud krediidi eest. Seaduse muutmise ei ole Läti eluasemelaenu väljastamise hulka eriti muutnud. Kuigi Lätis on elanikke ligi kaks korda rohkem kui Eestis, on neil uute eluasemelaenu käive viimastel aastatel Eesti Panga andmetel olnud väiksem kui Eestis. Inimesed, kes soovivad laenu võtta, teevad seda ka nüüd, pärast seaduse muutmist. Lätlased on rahul, et eelmise aasta märtsis vastu võetud seadusmuudatus pakub alternatiivset võimalust. Esimese üheksa kuuga oli pangaliidu andmetel väljastatud 176 laenu summas veidi üle 6 miljoni euro. Ühtlasi näitab see seda, et Läti elanikud püüavad makseraskustesse sattumist ära hoida ja hajutada ülevõlgnevuse riski, mis tekkis finantskriisi ajal 2008. aastal.

Meie valitsus on saatnud oma arvamuse Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud võlaõigusseaduse täiendamise eelnõu kohta, millega me soovime täiendada seaduse § 403¹ selliselt, et krediidiandjad ja krediidivahendajad pakuksid tarbijale ka hüpoteegiga tagatud tarbijakrediidilepingut. Kahjuks Vabariigi Valitsus eelnõu ei toeta. Arvamusavaldis oli väga üldine ja toetus peamiselt sellele, mida valitsus on teinud ja mida plaanib tulevikus teha. Samas tunnistas Vabariigi Valitsus ka ise, et olukord ei ole kuigi hea ja tarbijad vajavad tõepoolest suuremat kaitset. Valitsus leidis, et Eestis kehtiv regulatsioon ei kaitse piisavalt n-õ tavapärastel tingimustel hüpoteeklaenu sõlminud kliente makseraskustesse sattumise eest. Meie pakutud võimalus lahendaks selle õiguskorras esineva puuduse, andes tulevastele eluasemelaenu taotlejatele võimaluse valida kahe alternatiivse pakkumise vahel. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Ma toetan sinu eelnõu mõtet. Minu hinnangul on väga õige anda eluasemelaenu võtjatele võimalus n-õ pangale võtmed tagasi anda. Inimesed satuvad tihtipeale raskesse olukorda ja alati selles süüdi ei ole. Jah, kui keegi pistab pea lõvi lõugade vahele, siis arvatakse, et lõvi on see paha-paha, ja lõvi lastakse lõpuks maha. Aga kui inimene kipub vabatahtlikult seda tegema, siis on mõistlik hoida lõvid ja inimesed teatud reeglitega üksteisest eemal, vähemalt teine teisel pool puuri ja sildid kah juures, et toita ja söimata on keelatud. Aga kuidas asi lätlastel õnnestus? Kui palju niisuguseid laenu on Lätis sõlmitud ja kuidas Läti ühiskond selle seadussätte on vastu võtnud?

Olga Ivanova

Aitäh küsimuse eest! Nagu ma oma kõnes mainisin, üheksa kuuga on välja antud 176 laenu summas veidi üle kuue miljoni euro. See näitab, et lätlased on pakutud võimalust kasutanud. Kui perekonnal läheb halvasti ja ta ei suuda oma krediiti tagasi maksta, siis piirdub asi sellega, et hüpoteegiga tagatud vara läheb pangale,

krediidiandjale.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kiisler, palun!

Siim Kiisler

Aitäh! Hea ettekandja! Teie statistika kohaselt on Läti kogemus see, et alternatiivset meetodit on kasutanud kuus vähem kui 20 laenuvõtjat, mis Läti mastaapides on üsna väike arv. Kas ma saan õigesti aru, et te küll kohustaksite krediidiandjat või krediidivahendajat tegema kaks alternatiivset pakkumist, aga ei võtaks kuidagi krediidiandjalt võimalust pakkuda selle teie alternatiivi näol välja silmanähtavalt halvematel tingimustel lepingut. Kokku võttes laenuvõtjal lihtsalt ei tasu seda võimalust kasutada.

Olga Ivanova

Nagu ma juba ütlesin, Lätis elab tõesti tunduvalt rohkem inimesi kui meil, aga eluasemelaenu võetakse seal märksa tagasihoidlikumalt. Millegipärast Läti inimesed kardavad eluasemelaenu võtta. Mis puutub teie küsimusse, siis jah, selle eelnõu mõte on kohustada krediidiandjat tegema kliendile kaks pakkumist. Üks on tavapärase pakkumine, mille saavad praegu kõik inimesed, kes pöörduvad eluasemelaenu taotlusega panga või muu krediidiandja poole, teine aga sisaldaks võimalust tagada kogu krediit ainult ühe varaga. Näiteks noor pere pöördub panga poole ja tal ei ole muud tagatist või ta ei soovi muu varaga riskida, ta tahab võtta laenu täpselt nii palju. Kui noored ei suuda seda laenu tagasi maksta, siis ühel hetkel nad võivad sellest loobuda ja annavad tagatiseks olnud vara krediidiandjale. Kindlasti jäävad nad seejuures ilma ka esimesest sissemaksust ja nendest laenu tagasimaksetest, mida nad teatud perioodi jooksul on teinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Märt Sults, palun!

Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Küsimus selline. Kui 2008. aastal oli see järsk majanduslangus ja koondamised ja töötute arv kasvas meeletu kiirusega, siis väga paljud laenuvõtjad pidid oma eluasemest loobuma. Pank tõstis nad korteritest välja. Oskad sa öelda, kui palju oli aastail 2009, 2010 ja 2011 oksjoniakte väljatõstetavate inimeste korterite müümiseks?

Olga Ivanova

2008. aastal koostasid kohtutäiturid 326 akti, 2009. aastal 413 akti, 2010. aastal 461 akti ja 2011. aastal 486 akti.

Aseesimees Jüri Ratas

Jüri Adams, palun!

Jüri Adams

Lugupeetud ettekandja! Teie eelnõu võtmesõna on vara üleandmine. Ma pean tunnistama, et mina ei saa aru, mida te sellega silmas peate. Kas antakse üle omand, antakse üle valdus, antakse üle omand ja valdus mõlemad või antakse üle õigus valitseda? Näiteks et alaealise vara valitseb keegi tema esindaja. Või on sellel võtmesõnal veel mingisugune muu tähendus? Kas te palun seletaksite, mida te täpsemalt olete mõelnud?

Olga Ivanova

Seda küsiti ka komisjonis. Oleme täiesti nõus juhul, kui esimene lugemine lõpetatakse, tegema ettepaneku täiendada teise lugemise teksti käsutustehinguga. Selleks, et vara üle anda, tuleb teha kanne kinnistusraamatusse. Oleme nõus täiendama eelnõu selle muudatusettepanekuga. Mina aga mõtlen vara üleandmise all ikka seda, et see vara, mis perekonnal on, antakse krediidiandjale, kes on andnud laenu selle vara soetamiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Monika Haukanõmm, palun!

Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Loomulikult, eelnõu eesmärk on üllas: kaitsta laenuvõtjaid. Samas, laenu annavad pangad, mis on ärihuvides tegutsevad eraettevõtted. Pakutav regulatsioon võib viia selleni, et tegelikult laenuandmise tingimused karmistuvad. See tähendab seda, et paljud inimesed, kes praegu laenu saaksid, siis seda enam ei saa. Kas te olete analüüsinud, mida see muudatus tähendaks Eesti laenuuru jaoks? Kui palju siis laenude kättesaadavus ikkagi halveneb?

Olga Ivanova

Nagu ma ütlesin, jääb kaks võimalust: jääb võimalus võtta laenu tavapärasel tingimustel, mis praegu kehtivad, ja teise võimalusena saab klient pangalt pakkumise, kus on kirjas, et pank jagab temaga riske. Seetõttu võib näiteks esimese sissemakse summa suurened ja võib ka laenuprotsent suurened, aga see on inimese valik. Kui klient kardab, et 15 aasta pärast võib mida iganes juhtuda, ja tahab oma perekonda natukenegi kindlustada juhuks, kui nad ei ole suutelised kodulaenu maksma, siis on tal vähemalt võimalus vabaneda võlast pärast seda, kui on kodu ära andnud. Jah, nad jäävad ilma kodust, nad jäävad ilma esimesest sissemaksest ja nendest maksetest, mis nad on teinud vahepealsete aastate jooksul, aga suurt võlga neile ei jää. 2009. aastal oligi kõige probleemsem inimeste jaoks see, et nad pidid maha müüma oma korteri või muu eluaseme, aga turuhind oli nii madalaks läinud, et nad ei saanud kogu laenu pangale tagasi maksta ja jäid veel suuri summasid võlgu. Meie eesmärk on sellist olukorda vältida. Jah, laenu tingimused võivad olla teistsugused. Läti kogemus näitab, et SEB puhul võib Läti krediitdivõtja omafinantseering küündida küll 30%-ni kinnisvara väärtusest ning intressimäärad võivad olla mõnel juhul näiteks 2% suuremad kui tavaliselt, aga pangad ütlevad, et see on puhtalt nende otsustada, kui suurt sissemakset konkreetselt kliendilt küsida. Nad hindavad iga kliendi võimekust eraldi.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kiisler, palun!

Siim Kiisler

Aitäh, juhataja! Auväärt ettekandja! Mul on küsimus selle eelnõu seletuskirja kohta, konkreetselt selle kahe lause kohta. Seletuskirja esimese lehekülje alumises lõigus on väidetud, et 2009. aasta majanduskriisi ajal moodustasid sotsiaal- ja tervishoiukulud 47% sisemajanduse koguproduktist, seevastu stabiilsel perioodil oli see protsent enam kui kolm korda madalam. Kas te äkki selgitate seda? Kas te tõesti väidate, et aastate lõikes kõigub sotsiaal- ja tervishoiukulude osakaal sisemajanduse kogutoodangus rohkem kui kolm korda? Kas see on tõesti võimalik ja kas see 47% on õige või on teil siin midagi sassi läinud?

Olga Ivanova

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan küll, et see kõigub. Pean aga tõepoolest täpsustama, kas nii palju. Ent kui seal nii kirjas on, siis ma usun, et see on ka õige. Mul seletuskirja praegu kaasas ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli ettekandeks õiguskomisjoni liikme Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Õiguskomisjon on selle eelnõu arutamiseks hoogu võtnud juba üsna pikalt. Esimest korda oli see meil päevakorras 24. novembril. Aga kuna siis ettekandja, kes äsja siin esines, ei saanud osaleda, siis me lükkasime seda edasi ja arutasime eelnõu 7. detsembril ja uuesti 15. veebruaril. 7. detsembril Olga Ivanova tutvustas komisjonile võlaõigusseaduse § 403¹ täiendamise seaduse eelnõu sisu ja eesmärki ning komisjon kuulas samuti ära Vabariigi Valitsuse seisukohad. Meil tekkis ka küsimusi. Olga Ivanovalt küsiti, kui paljusid inimesi või kui paljusid juhtumeid see seadus võiks puudutada. Kuna ettekandjal 7. detsembril neid andmeid ei olnud, siis lükkasime arutelu veel edasi selle aasta veebruarisse. Veebruaris tuli Olga istungile juba andmetega, mis pärinevad kohtutäiturite ja pankrotihaldurite käest. Nagu täna juba öeldi, aastal 2008 oli 326 juhtumit, kui kohtutäiturid realiseerisid võlgnike kinnisvara. 2011. aastal oli neid 486, nii et nelja aastaga oli see näitaja suurenenud 160 juhtumi võrra. Samas ma mitte ainult ei kahtlusta, vaid olen päris kindel, et see statistika selle eelnõu vaatevinklist täies ulatuses adekvaatne ei ole. Sellesse statistikasse lähevad nimelt ka eluasemed, millel ei pruugi mitte mingit hüpoteeki lasuda. Omanikel võib olla võlg näiteks korteriühistu ees. Kui vaadata neid kortereid ja muid

eluasemeid, mida müüvad kohtutäiturid, siis näeme, et hästi suure osa puhul on tegu võlgnevusega korteriühistu või kellegi teise ees. See võtmed-tagasi eelnõu, nagu seda võiks lihtsustatult nimetada, neid ei päästaks. Nii et tegelikke andmeid ei ole ja ma kahtlustan, et see arv on oluliselt väiksem – kui palju, seda keegi meist täpselt ei tea. Arvestades ka Läti näidet, võib laias laastus öelda, et me tahame eelnõu abil nagu kahuriga sääske tappa. Kui Lätis kasutas seda võimalust üheksa kuuga 176 inimest, laenates 6 miljonit eurot, siis see on kogu Eesti kinnisvaralaenude mahust 0,01%, mis on ikka väga väike näitaja.

Komisjoni arutlusel kumas ka läbi, et eelnõu on ühest küljest üsna ajatüüpiline. Meil on kalduvus järjest rohkem lükata vastutust inimeste tegutsemise eest kas riigile või kaaskodanikele. Kui selline mudel kehtestada ja kui see osutuks populaarseks, siis see mõjutaks pankade laenuintresse ja pangalaenu tingimusi kõigile. See tähendab, et me kõik solidaarselt maksaksime kinni selle võtmete üle leti viskamise kulu, kui see tekiks. See on niisugune poliitilise valiku küsimus. Kas me tahame inimesi õpetada ja kasvatada ikkagi selles suunas, et nad vastutustundlikult laenaksid – me oleme ju sundinud krediitiasutusi tegelema vastutustundliku laenamisega –, või me tahame neile öelda, et suurt vastutust ise kartma ei pea, küll kas riik või kaasinimesed teie eest löögi enda peale võtavad? Mina arvan, et tegu on selles mõttes vale lähenemisega. Ma ei jätnud seda väljendamata ka komisjonis.

Komisjon arutas seda eelnõu, nagu öeldud, kahel korral. Kahel korral oli sisuline ja päris pikk arutelu ja komisjoni otsus oli järgmine. Istungil pandi hääletusele ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada, aga see ei leidnud toetust. Sellest tulenevalt teeb õiguskomisjon Riigikogu täiskogule ettepaneku eelnõu 106 esimesel lugemisel tagasi lükata. Veel võeti vastu otsus paluda panna see eelnõu täiskogu 8. märtsi istungi päevakorda. See oli konsensuslik otsus. Juba varem oli tehtud otsus määrata komisjoni ettekandjaks Valdo Randpere ja seegi oli konsensuslik otsus. Oi, ma näen, et mulle on küsimusi!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, et aitate ka istungit juhatada! Ja aitäh teile ettekande eest! Läheme küsimuste juurde. Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Proua Ivanova rääkis sellest, et kohtutäiturite koostatud kinnisvara enampakkumise aktide arv kasvab endiselt. See näitab, et probleem püsib ja tänaseks päevaks pole veel lahendust leitud. Kuidas sa kommenteerid seda olukorda?

Valdo Randpere

Kõigepealt sellest, et kohtutäiturite realiseeritava kinnisvara hulk on kasvanud. Esiteks, need numbrid on ikka suhteliselt väikesed, aga suurusjärk on sama. Kui me alustame 2008. aasta statistikaga, mille kohaselt oli 326 juhtumit, ja lõpetame 2011. aastaga, mil juhtumeid oli 486, siis vahe ei ole väga suur. Eesti mastaabis on vahe kaduvväike. Ja teine asi, nagu öeldud, see statistika ei näita just neid juhtumeid, mida see eelnõu silmas peab. See kajastab väga suures ulatuses ka nende kinnisvarade realiseerimist, mille puhul on võlgnevus kas korteriühistule või hoopis kellelegi muule, mitte pangale. Nende jaoks see pangale võtmete tagasiandmine iseenesest mitte midagi ei muudaks. Ja veel kord: see arv ei ole väga suur, ma ütleksin, et see on pigem väga väike.

Aseesimees Jüri Ratas

Andrei Novikov, palun!

Andrei Novikov

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te oma kõnes mainisite, et selle eelnõu tagajärjel võib juhtuda nii, et laenu võtnud inimese vastutus lükatakse teiste kaela. Kas teile ei tundu, et see on vastuolus teie erakonna liberaalse maailmavaatega, mille kohaselt täiendavate võimaluste loomine, vastupidi, suurendab vastutustunnet laenamisel? Eelnõus on just nimelt tegu sellega, et lisaks olemasolevale võimalusele luuakse laenajale täiendav võimalus, seda küll teisele lepingupoolele kohustust pannes. Aga laenaja saab võimaluse veel üks variant läbi mängida.

Valdo Randpere

Pea tunnistama, et see on väga terane küsimus. Tõepoolest, valikuvõimaluste vastu iseenesest ei tohiks midagi olla. Samas on küsimus ka selles, kui palju me paneme erasektorile sellega koormat juurde, et me teeme neile veel midagi kohustuslikuks. Neile me ei anna valikuvõimalust, vaid kohustame neid tegema

mitmesuguseid pakkumisi. Ma arvan, et tänapäeva laenuturul on inimestel nagunii erinevad võimalused. On võimalik valida muutuv intress, on võimalik intress fikseerida ja seal on eri valikute puhul tegu päris suure hinnavahega. Inimestel on võimalik teha valik, lähtudes oma majanduslikust olukorrast ja tulevikuväljavaadetest. Põhimõtteliselt ma arvan, et me ei saa minna ükskõik kui kaugele sellega, et topime riigina oma nina majandusharudesse, kirjutades neile ette väga rangeid eeskirju. Seejuures pean hea õigusloome tava silmas pidades ütleva, et selle eelnõu kohta ei ole küsitud pangaliidu arvamust. Pangaliidu esindajaid ei olnud kutsutud kohale eelnõu kas heaks kiitma või kritiseerima. Kui oleks pangaliidu esindajailt nende arvamust küsitud ja nemad oleks käsi plaksutanud ja hurraa karjunud ning öelnud, et väga hea ettepanek, siis ma võib-olla oleks muutnud oma seisukohta.

Aseesimees Jüri Ratas

Erki Savisaar, palun!

Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Vabariigi Valitsus tõi oma seisukohas välja selle, et kui see "võtmed tagasi" eelnõu vastu võetakse, siis tooks see tarbijale kaasa suurema omafinantseeringu ja lisatagatiste andmise kohustuse. Ma ei saa sellega kuidagi nõustuda, sest ka praegu küsitakse ju sisuliselt 30% ulatuses tagatise või omaosalust. Mis võiksid olla need põhjused, miks peaksid pangad peale selle seaduseelnõu vastuvõtmist veelgi rohkem tagatise või omafinantseeringut nõudma?

Valdo Randpere

See ei olnud sama terane küsimus kui eelmine. Mõtlesin ise: praegu nõutakse 30%, nagu sa väidad, seega on 70% ulatuses veel arenguruumi. Pankadel on ilmselgelt võimalik nõuda rohkem ja see iseenesest tähendab laenuandjale suuremat riski. Aga laenuandja enam ei jaga seda riski laenuvõtjaga, vaid võtab selle riski põhimõtteliselt enda kanda. Loomulikult ta tõstab sellega seoses raha hinda, ja mitte ainult konkreetse lepingu puhul. Ma olen päris kindel, et kui see laenuvõtmise võimalus osutuks populaarseks, siis see kindlasti mõjutaks kogu laenuurgu. Me peame siin Eestis ükskord selle kõigega ära harjuma. Enamasti me isegi siin saalis kõik leiame, et kapitalism on tore, et kapitalistidel pole midagi häda, aga ikkagi me kuidagi tahame kapitalistidel kruve kinni keerata, kuigi ise elame turumajanduses ja saame aru, et võrreldes teistega on see ülekaalukas majandussüsteem.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Ivanova, palun!

Olga Ivanova

Aitäh! Lugupeetud Valdo! Sa rääkisid sellest, et me lükkame kellegi kohustusi kaasinimeste kaela jne. Kust sa ikkagi võtad selle, et kindlasti pangad suurendaksid nõutava sissemakse protsenti või laenuintressi määra? Me teame, et näiteks USA-s kehtib peaaegu samasugune regulatsioon ja nüüd ka Lätis ning see ei ole kaasa toonud meeletut intressimäärade kasvu ega esialgse sissemakse suurendamist.

Valdo Randpere

Hea Olga, kas tõesti Läti ja Ameerika Ühendriigid peavad meile alati eeskujuks olema? Mul tõesti ei ole statistikat, nagu sinulgi ei ole. Kuna sa ei kaasanud pangaliitu seaduseelnõu arutellu, siis ametlikku statistikat õiguskomisjonil ei ole. Tegelikult oli sellesisuline eelnõu arutluse all juba neli või viis aastat tagasi – ma mäletan, et mingis vormis see algatati – ja siis ma rääkisin pangaliidu inimestega ning sealt pärinevad minu teadmised. Aga ma väidan seda lihtsalt oma isiklikust loogikast lähtudes. Kui mina oleksin pankur ja riik mulle sellise süsteemi kraesse lükkaks, siis loomulikult ma tõstaksin intressi, et oma riski maandada. Ma ei tegele ju heategevusega, selge see. Samas on selge ka see, et kui risk koondada ühele inimesele, siis hakkab see talle üle jõu käima. Nii me jõuamegi filosoofilise mõttekäiguni, et jagame riski sellise õhukese kihina kogu võileiva peale laiali. Aga miks ja mis piirini peaksid korralikud laenuvõtjad ja -maksjad tundma solidaarsust teiste laenuvõtjatega, kes lihtsalt ei ole või ei suuda olla sama vastutustundlikud?

Aseesimees Jüri Ratas

Jüri Adams, palun!

Jüri Adams

Lugupeetud õiguskomisjoni ettekandja! Kuna selles eelnõus on juttu tarbijakrediidilepingust, siis kas te oleksite nii kena ja ütleksite, mis teeb ühe krediidilepingu tarbijakrediidilepinguks? Mille järgi me ära tunneme, et on tegemist tarbijakrediidilepinguga?

Valdo Randpere

Hea küsija, kuna seda küsimust õiguskomisjoni istungil mitte kuidagimoodi ei arutatud, siis ma ei saa teile praegu vastata.

Aseesimees Jüri Ratas

Andrei Novikov, palun!

Andrei Novikov

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Te mainisite, et kindlasti pangad suurendaksid riskitasu, mis oleks ka minu arvates loomulik. Aga kas teile ei tundu, et nad peavad seda teist varianti, mille puhul neile n-ö võtmed tagasi laua peale tuuakse, mõnes mõttes ebaeetiliseks piiriks? Kui see seadusesse sisse kirjutada, siis hakataks laenu julgemini kasutama, sest suurem lepinguvabadus võimaldab igasugustel tingimustel kokkuleppe sõlmida. Aga vastasel juhul me lihtsalt ahendame nii äriühingu kui ka laenuvõtja võimalusi.

Valdo Randpere

Nagu ma juba ütlesin, probleem on selles, et algataja ei kaasanud sellesse arutellu teist poolt, panganduse poolt. Te ei küsinud ei pangaliidu ega kellegi teise arvamust, nii et põhimõtteliselt ... (Mobiiltelefon heliseb.) Telefon ka veel!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun lülitage telefon välja või pange see hääletule režiimile!

Valdo Randpere

Jah, ma tegin seda.

Aseesimees Jüri Ratas

Tubli olete!

Valdo Randpere

Esimest korda elus juhtus niisugune asi. Aga millest me rääkisime? Me rääkisime sellest, kas pangad kasutaksid julgemalt seda võimalust. Ma ütlen, et me ei tea seda, kuna pankade esindajaid, pangaliidu esindajaid ei kaasatud arutelu protsessi. Nii me põhimõtteliselt spekulime, nagu pime juhib kurti. Ma ei tea, mis nad ütleksid, aga ma kordan veel kord üle, et kui pangaliidu esindajad oleksid ettepanekusse positiivselt suhtunud, siis see oleks kindlasti mõjutanud minu vaatenurka. Mulle aga ei meeldi praegusel juhul just see, et me riigina läheme ja kirjutame mingile erasektori osale ette, kuidas täpselt nad peavad äri tegema. Midagi võiks jääda turu enda reguleerida.

Aseesimees Jüri Ratas

Erki Savisaar, palun!

Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma ei saa nüüd ikkagi aru. Praegu on juba pankadel see 30%-line kate olemas. Kui suur see kate peaks siis olema, et pangad võiksid õnnelikud olla? Minu meelest on ka 30% juba piisavalt palju. Kuid ma küsin hoopis seda, et Ameerika Ühendriikides kui kapitalismi eestvedajariigis toimib selline süsteem ülimalt hästi ja mingisuguseid probleeme nagu ei paista. Kuidas on võimalik, et meie väikses Eestis selline skeem ei toimiks? Mida fundamentaalset on meil võrreldes Ameerikaga teisiti?

Valdo Randpere

Seda küsimust ka komisjonis ei arutatud. Võiksin väga lühidalt vastata, et me ei tegelenud selle teemaga. Aga

põhimõtteliselt ütlen ühe mõtte vastu. Kui sina ei pea probleemiks seda, et Ameerika finantsturg 2008. aastal suures osas selle "võtmed tagasi" süsteemi tõttu kokku kukkus, siis minu arvates tekitab see neil väikese probleemi küll.

Aseesimees Jüri Ratas

Märt Sults, palun!

Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja Valdo! Mina olen oma haridusteel õppinud sotsialistliku majanduse poliitökonoomiat ja olen õppinud kapitalistliku majanduse poliitökonoomiat. Sina kasutasid sõnu, et me elame kapitalismi tingimustes. Äkki sa oskad sihukest erilist kapitalismust, mis Eestis on, kuidagimoodi defineerida?

Valdo Randpere

Aitäh, Märt! Kuna sedagi teemat komisjoni istungil ei arutatud, siis ma ei hakka sulle rääkima liberaalse turumajanduse eelistest võrreldes sotsialistliku või kommunistliku plaanimajandusega.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea Valdo! Ajaloos ei saa elada, aga ajaloost peab õppima. Ma kuulen siin kogu aeg juttu sellest, kuidas oli kriis, olid vead. Rahvast natuke tõepoolest hullutati ja riik inimesi piisavalt ei kaitsnud, sest uppuja päästku ennast ise, kui suudab. Mind huvitab tegelikult see, kuidas tuleks komisjoni arvates edasi minna. Kas riik kavatses oma kodanikke kaitsta võimalike samasuguste pangalõksude eest? Seda on muide riigi ülesandeks peetud nii väga kapitalistlikes ja kui ka vähem kapitalistlikes riikides. Ilmselt peaks see ka meil nii olema.

Valdo Randpere

Aitäh, Aadu! See on väga hea küsimus. Kuigi ka seda küsimust just sellel õiguskomisjoni istungil ei arutatud, ma siiski vastan sulle, sellepärast et seda on õiguskomisjonis viimase aasta-poolteise jooksul arutatud päris mitmel korral. See on viinud tulemuseni, mis on siin saalis, tõenäoliselt sinugi osalusel, läbi hääletatud. Vastu on võetud mitmed krediidi andmist karmistavad sätted, mis on suurendanud pankade vastutust selle eest, et nad annaksid laenu vastutustundlikult. Kui te mäletate, siis kõvasti on muudetud Eesti kiir-laenufirmade tegutsemistingimusi – nad on allutatud Finantsinspektsiooni kontrolli alla. Varem see nii ei olnud. Nii et tegelikult riik on teinud päris palju. Kas piisavalt, ma ei oska öelda, aga kuskilt läheb see piir, kust alates riik enam ei peaks üksikasjalikult sekkuma ühe sektori tegutsemisvormidesse. Seda muidugi eeldusel, et see sektor tegutseb vastutustundlikult. Need normid loomulikult riik peab paika panema. Ma arvan, et riik on õppinud küll ja tegutsenud päris sihipäraselt.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Miks te olete selle eelnõu vastu, kui selle peamine eesmärk pole sugugi mitte riigivastane ega suunatud ka mitte finantssektori vastu? Peamine eesmärk on kaitsta meie Eesti elanikke, kaitsta inimesi, kelle seas kindlasti oli ka teie valijaid, ja ei ole välistatud, et mõni neist ka jääb teie valijaks. Eesmärk on pakkuda neile alternatiivset võimalust praeguste võimaluste kõrval. Miks te olete selle eelnõu vastu?

Valdo Randpere

Ma olen proovinud pikalt ja laialt rääkida, miks ma selle vastu olen. Tegelikult aga ei ole see praegu ehk kõige olulisem, miks mina selle vastu või poolt olen. Oluline on see, et mina esindan siin komisjoni seisukohta. Komisjon on toonud eelnõu siia saali ja komisjon ei toetanud selle esimese lugemise lõpetamist. Põhjuseid olid mitu. Nagu öeldud, ma arvan, et kusagilt jookseb see piir, kust maalt inimesed peavad ise vastutama. Ja veel kord, refereerides eelküsijale Aadu Mustale antud vastust: riik on teinud piisavalt. Riik oleme ju ka sina ja mina,

kes me oleme siinsamas saalis viimase poolteise aasta jooksul vastu võtnud päris mitu seadust, mis karmistavad laenu andmist ja teevad olukorra natuke rohkem reguleerituks, kui see oli enne 2008. aasta kriisi. Ma arvan, et sellest piisab.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esindaja Jüri Adamsi!

Jüri Adams

Vabaerakonna fraktsioon andis mulle lahkelt võimaluse sellest eelnõust rääkida. Eelnõu koostaja on Riigikogu liige, kellel ei ole ilmselt eelnõude koostamise valdkonnas kogemusi. Võib-olla oleks parem olnud, kui ta oleks pöördunud Riigikogu juriidilise osakonna poole ja palunud koostada soovitava sisuga eelnõu. Siin on kaks probleemi: üks on küsimus vastavast poliitilisest tahtest, teine aga vormist – mis seadusesse ja mida kirjutada. Võlaõigusseaduses on juba selle vastuvõtmise ajast peale olemas niisugune mõiste nagu "tarbija" ja on ka "tarbijale antavad laenud", mille asemel siin eelnõus kasutatakse tõlgitud terminina sõna "tarbijakrediit". Mida tähendab tarbijakrediit? See tähendab seda, et laenu võtja ei ole mitte professionaalne laenuvõtja, ta ei tegele sellega iga päev oma ametitööd tehes, vaid tal on elus tõenäoliselt üksikuid niisuguseid kogemusi või ei ole üldse mitte. Selle tõttu kirjutavad Euroopa direktiivid laenuandjatele ette terve rea kohustusi, mille siht on see, et väheste laenuvõtmise kogemustega inimene ei teeks valeotsuseid. Kõige olulisem on see, et sellisele inimesele antakse väga suur pakett mitmesugust informatsiooni, mida seadus kirjutab ette. Teine asi, mis tarbijakrediitvõtja puhul tähtis on, on see, et kui ta on lepingu sõlminud, siis on tal kaks nädalat aega minna tagasi laenuandja juurde ja ütelda, et ma mõtlesin ümber, ma ei taha teilt laenu võtta, ja see ei too talle kaasa mingisuguseid kulutusi. See on analoogiline sellega, et mingisugusest poest kaupa ostes me oleme samamoodi tarbijad – me ei pea olema selle asja alal spetsialistid ja võime ostetu tagastada.

Tarbijakrediitilepingu osa on sellest ajast peale, kui võlaõigusseadus kehtib, seaduses olulisel määral kasvanud. Siia on mitukümmend paragrahvi juurde tekkinud. Ma näen, et 2010., 2011. ja 2012. aastal on seda täiendatud, järelikult on vahepeal selles valdkonnas uusi Euroopa Liidu direktiive koostatud.

Võlaõigusseaduse § 403¹ kannab pealkirja "Lepingueelne teave". See on siis teave, mille laenuandja, on see pank või keegi teine, peab andma inimesele, kes tuleb tema käest laenu küsima. Siin on kirjas õige palju punkte selle kohta, mida peab talle ütlema. Muu hulgas on nimetatud ka krediitiliike, mida konkreetne krediidiandja tarbijale pakub. Selle eelnõu mõte, nagu ma aru saan, on kirjutada juurde veel üks liik, mida eelnõus nimetatakse hüpoteegiga tagatud tarbijakrediitilepinguks. Ühest küljest on see nimetus tõenäoliselt eksitav, sellepärast et vist kõik olulisemad tarbijakrediidiandjad nagunii pakuvad hüpoteegiga tagatud lepingut. Aga teisest küljest – ja see on olulisem – see konkreetne võlaõigusseaduse paragrahv ei käsitle üldse lepingute liike. Millised liike üks krediidiandja pakub, on tema siseasi. Sellepärast ei ole selle paragrahvi täiendamine, isegi kui oleks poliitiline toetus sellele ideele, õige viis muudatus sätestada.

Miks aga mitte? Probleem on see, et seadustes tuleb keelud ja käsud selgelt välja kirjutada, mitte anda nende kohta vihjeid. Siin aga tuuakse vihjamisi sisse kohustus, et professionaalne laenuandja peaks peale selle, et ta tegeleb laenuandmistööga, moodustama ka osakonna, mis tegeleb hätta jäänud laenuvõtjate tagatiseks antud kinnisvara enda valitseda võtmisega.

Palun veidi lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Veidi? Kolm minutit.

Jüri Adams

Kui nii, siis peaks selleks tõenäoliselt mingisuguse tütarfirma asutama. Nii tekiks üsna tõsine probleem. Minu teada kõik professionaalsed laenuandjad, eriti pangad, oleks väga õnnetud, kui neile peaks tõesti mingisugune hüpoteegiga seotud kinnisvara valitseda antama. Nad üldiselt ei oska selle varaga midagi peale hakata ning püüavad selle võimalikult kiiresti ja odavalt, tihtipeale ka endale kahju põhjustades ära sokutada. See ei ole nende asi. Aitäh tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma tänan! Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli ettekandeks Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Olga Ivanova!

Olga Ivanova

Lugupeetud eesistuja! Austatud Riigikogu liikmed! Võib-olla remargina ütlen eelmistele esinejatele, et jah, tõepoolest, viimaste aastate jooksul on astunud samme, et kaitsta krediivõtjaid, aga see puudutab peamiselt neid, kes on võtnud kiirlaenu. Eluasemelaenu võtjate jaoks ei ole midagi ette võetud. Ütlen ka seda, et tõepoolest oli meil õiguskomisjonis menetluses võlaõigusseaduse täiendamise seaduse eelnõu, mis tulenes Euroopa Liidu direktiivist, aga kahjuks me ei suutnud oma jõude ühendada. Iseenesest oleks see olnud väga vajalik just Eesti noortele inimestele, kes on praegu pankade põhilised kliendid.

Te mainisite, et 14 päeva jooksul on võimalik sellest lepingust taganeda. See ei ole nii. Euroopa Liidu direktiivist tuleneb otse, et 14 päeva on pikim võimalik aeg taganeda. Meie valitsus tegi ettepaneku, et see võib olla ainult seitse päeva lepingu allkirjutamisest. Aga lõpetuseks sooviksin ikkagi tuua välja peamised põhjused, miks Vabariigi Valitsus keeldus eelnõu toetamast. Nimelt ütlesid koalitsiooniliikmed meile, et niisugust regulatsiooni ei ole vaja Eesti riigis kehtestada, kuna kehtiva õiguse alusel on võimalik sõlmida hüpoteegiga tagatud laenulepinguid. Mina julgen kahelda, kas keskmine inimene teab sellisest regulatsioonist, mistõttu peangi vajalikuks võlaõigusseadust täiendada selliselt, et pank kindlasti pakuks inimestele alternatiivset võimalust. Kuna eluasemelaen on pikaajaline laen, siis tuleks laenuvõtjaid rohkem kaitsta, et hoida ära finantskriisi aastatel, näiteks aastal 2008 juhtunu. Samuti ei ole õigustatud Vabariigi Valitsuse arvamus, et nimetatud lepingutega kaasneks tarbijale tingimata suurem omafinantseering ja lisatagatise andmise kohustus. Näiteks Läti Swedbanki filiaali hinnangul võib ka krediidi puhul, mis on tagatud kogu tarbijale kuuluva varaga, esimese sissemaksu suurus küündida kuni 30%-ni. Mitte toetada meie eelnõu lihtsalt sellepärast, et omafinantseering võib minna suuremaks, ei ole minu hinnangul põhjendatud. Seaduse täiendamisega kaitseksime tulevasi laenajaid selle eest, mis juhtus 2008. aasta finantskriisi ajal, kui paljud jäid oma kodust ilma. Kutsun kõiki Riigikogu liikmeid üles seda eelnõu toetama. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 106 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 106 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 50, vastu 28 ja 7 erapooletut on eelnõu 106 esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

Üles Tagasi

3. 15:06 Raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (129 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 129 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita, seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 129. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 62, vastu 4 ja 1 erapooletu on Vabariigi Valitsuse algatatud raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 129 seadusena vastu võetud. Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

Üles Tagasi

4. 15:08 "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2015. aasta täitmise aruanne

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on ""Kriminaalpoliitika arengusuund aastani 2018". 2015. aasta täitmise aruanne". Enne kui me läheme menetlemise juurde, lubage lühidalt tutvustada asjaomast korda. Kõigepealt on justiitsministri ettekanne kuni 20 minutit, seejärel võib iga Riigikogu liige ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Peale seda on läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõtuga fraktsioonide esindajad. Nii nagu ikka, arutelu lõppemisel Riigikogu otsust vastu ei võta. Palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Urmas Reinsalu! Kui tohib paluda, härra Padar ja härra Reinsalu, palun härra ministri nüüd ettekandeks kõnetooli!

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Austatud Riigikogu istungi juhataja! Head parlamendiliikmed! Lubage mul anda teile ülevaade kriminaalpoliitika arengusuundade järgimise kohta möödunud aastal. Läänud aasta algas karistusõiguse revisjoni tulemusena ette võetud seadusmuudatuste jõustumisega. Saab kindlalt öelda, et ühiskonnaelu karistusõigusliku reguleerimise vähendamine ei toonud kaasa negatiivseid tagajärgi. Küll aga on nüüd alust kinnitada, et seadus on õiglasem ning inimeste kohtlemine paremas vastavuses tegude raskusega. Aasta tagasi keskendus minu eelkäija Andres Anvelt oma ettekandes vägivalda puudutavatele teemadele, mille aktuaalsus tulenes vägivalda ennetamise strateegia valmimisest ning perevägivalda tähelepanu keskmesse võtmisest. Tänavuses ettekandes annan esiteks ülevaate kuritegevuse olukorrast 2015. aastal ning keskendun kuriteohvrite, alaealiste õigusrikkujate ja endast suurt ohtu kujutavate paadunud kurjategijate kohtlemisele. Rõhutan, et kriminaalpoliitika eriti tähtis eesmärk peab lähimas tulevikus olema korduva kuritegevuse vähendamine ja riigi tugevam kehtestamine paadunud kurjategijate suhtes. Mitte ausad inimesed ei pea avalikkuses hirmu tundma, vaid paadunud, ühiskonnale ohtlikud kurjategijad peavad kartma. Korduv ohtliku kuriteo toimepanemine peab olema kriminaalpoliitikas eriline oht, mida tõrjuda. Viimastel päevadel on Eesti ühiskonda vapustanud jõhker kallaletung Tartu keskklinnas. Seda tegid just nimelt isikud, kes on üks neli ja teine viis korda varem süüdi mõistetud. Seega viib paadunud kurjategijate käitumisjoonis tõsisemate tagajärgedeni. Selles juhtumis oli mängus mitu raskendavat asjaolu: tegu pandi toime grupiviisiliselt ja laps nägi kõike pealt. Selle kuriteo eest on võimalik karistada maksimaalselt viie aasta pikkuse reaalse vangistusega. Mu sõnum on üks ja selge: riik peab jõuliselt reageerima avalikku turvatunnet lõhkuvatele ülbetele vägivaldaaktidele. Kurjategijad peavad kartma, mitte ausad inimesed. 2015. aastal vabanes vanglast ligi 2000 inimest, nendest ligi 70% vabanes ilma igasugust järelevalvet kehtestamata, mis tähendab, et tõenäosus uue kuriteo sooritamiseks on nende puhul suur. Ohtlike retsidivistide puhul on sobivam meede kohaldada ulatuslikumalt karistusjärgset käitumiskontrolli, mille puhul karistus kantakse vanglas lõpuni ning siis jätkub kriminaalhooldus ka peale vangistust. Korduvkuritegevuse vähendamisel on oluline ka välisriigi kodanikest kurjategijate tõhus riigist välja saatmine. Selleks kavatses Justiitsministeerium välja töötada ruumilise eripreventsiooni programmi, et vähendada korduvkuritegusid lisakaristusena isikute riigist väljasaatmise abil. Ma tahan rõhutada, et teatud üldsusele ohtlike kurjategijate nagu terroristide, sarivägistajate ja pedofiilide puhul peab olemas olema ka põhiseaduspärane võimalus karistuse tavapiire ületavaks kinnipidamiseks. 2015. aastal registreerisid uurimisasutused ja prokuratuur 32 575 kuritegu, mis on statistiliselt 14% vähem kui aasta varem ning 37% vähem kui kümme aastat tagasi. Registreeritud kuritegude arvu vähenemise trend on Eestis olnud pidev. Registreeritud kuritegude arvu märgatav vähenemine just eelmisel aastal, nagu ma osutasin, oli ennekõike tingitud karistusseadustiku olulistest muudatustest, mis jõustusid läinud aasta algul. Kõige enam mõjutas kuritegude registreerimise vähenemist rahalise karistuse minimaalse päevamäära suurendamine, mille tulemusena menetletakse varasemast suurem osa väikese kahjuga vargusi ja teisi varavastaseid süütegusid nüüd väärteona. Samas vähenes ka varavastaste väärtegu ja kuritegude summeeritud koguarv 2015. aastal võrreldes eelnenud, 2014. aastaga 3%. Vastupidise mõjuga, st registreeritud kuritegude arvu suurendav muudatus oli eeskätt see, et süstemaatiline ilma juhtimisõigusega sõiduki juhtimine muudeti Riigikogus karistusseadustiku menetluse käigus väärteo asemel kuriteoks. Nõnda kasvas mullu niisuguste kriminaalasjade arv nullist 737 juhtumini. On positiivne üldine trend, et alkoholijoobes juhtide arv on hakanud vähenema, kuid probleem on endiselt väga tõsine. Eriti teevad muret paadunud roolijoodikud. Meie arvutuste kohaselt on joobes juhi vahelejäämise tõenäosus alla 1%. Kõige tõsisem probleem on see, et me pole tavapäraste karistusmeetmega suutnud mõjutada kõige ohtlikumat osa joobes juhtidest. Veel sel kevadel jõuavad Riigikogu ette ettepanekud, mis laiendavad võimalusi kõige ohtlikumate joobes juhtide käitumise mõjutamiseks. Me peame andma ühiskonnale selge signaali: alkoholi tarvitatu rooli istumine pole inimese enda asi, vaid see on suur oht kõigile korralikele liiklejatele. Kui on välja selgitatud, et inimesel on sõltuvus, siis tuleb karistusüsteemist leida ravi- ja nõustamisvõimalused, et uusi rikkumisi ära hoida. Kuid paadunud kriminaalses joobes olnud roolijoodikute puhul, keda tabatakse ligi 500 aastas, tuleb karistusmeetmena kaaluda ka šokivangistust ilma igasuguse tingimisruumita. Kui isik kaldub

retsidiivselt käituma, siis peaks šokivangistus olema üldine reegel.

Samuti plaanime seadusmuudatusi nn Randyde ohjeldamiseks, kes isegi kriminaalhooldusalusena napsisena rooli istuvad. Kui joobes juht on kriminaalhooldusalune ja paneb toime uue samalaadse kuriteo, siis peab sellise inimese jaoks kriminaalhooldus lõppema ja ta peab vangi tagasi minema.

Vägivallakuritegude osas 2015. aasta suuri muutusi ei toonud. Statistika kohaselt registreeriti aastaga ligi 7900 vägivallakuritegu, millest perevägivalla juhtumid moodustasid 38%. Sisuliselt on iga kümnes kuritegu, mida Eestis menetletakse, seotud perevägivallaga. Justiits- ja siseminister on kokku leppinud, et politsei ja prokuratuuri peamine tähelepanu peab perevägivalla puhul olema suunatud nendele juhtumitele, kus kannatanuteks või pealtnägijateks on lapsed. Vägivalla puhul on olulisim näitaja tapmiste arv. Vägivalla tagajärjel kaotas läinud aastal esialgsel andmetel elu 40 inimest, mis on kahe võrra vähem kui aasta varem. Võrreldes 1994. aastaga on tapmiste arv Eestis vähenenud kümme korda, mis on kahtlemata suur muutus positiivses suunas. Kuid oleme veel kaugel sellest, et olukorda tingliku mõistena "normaalseks" pidada. Euroopa keskmise taseme saavutaksime siis, kui tapmisi oleks aastas kõige rohkem 20. Järgmise kümne aasta perspektiivis peaks see olema meie eesmärk.

Käesoleva aasta kriminaalpoliitika arengu vallas on üks olulisimaid teemasid kuriteoohvrite kaitse. Me seisame selles vallas uue ajajärgu lävel ja just tänu sellele, et Riigikogu võttis läinud aastal ohvrite kaitseks vastu kriminaalmenetluse seaduse muudatuste paketi. Varem on Eesti õiguses kannatanu ja tunnistaja roll olnud traditsiooniliselt teisejärguline. Asja menetleva kohtuniku seisukohalt on tegu tõendite allikaga, kellest sõltub karistussüsteemis vähe ning kelle huvid on võrreldes riigi huvidega teisejärgulised olnud. Oleme harjunud sellega, et kuritegu on ennekõike seadusrikkumine. See olukord peab muutuma, kannatanuid tuleb rohkem toetada. Kannatanu väärikas kohtlemine, ohvri perspektiivi arvestamine, teiseste kannatuste vältimine, näiteks korduvate ülekuulamiste näol, on siinkohal põhilised meetmed. Ei tohi olla olukorda, kus vägistamise ohver pöördub politseisse ning saab seal manitsetud vigade eest, mille tõttu ta sellisesse olukorda sattus. Ei tohi olla nii, et me kannatanuid isegi ei teavita kohtuistungist, kus nendega seotud kuritegu arutatakse. Ka ei tohi olla nii, et me ei mõtle, mis saab edasi, kui vägivaldne mees naaseb oma pere juurde, isegi siis, kui kannatanu seda aktsepteerib.

Üks olulisimaid põhimõtteid, mille arvestamisele seadusmuudatused kaasa aitavad, on kannatanu igakülgse informeerimise kohustus. Kannatanule tuleb kõike selgitada arusaadavalt, ta peab saama ammendavat infot ja talle on ka menetluses ette nähtud täiendavaid abinõusid. Lisaks on oluline, et nii politseinikud kui ka prokurörid saaksid eraldi koolitust, mis võimaldaks neil paremini ohvri tundeid ja ohvri olukorda arvestada. Ma mainisin oma kõne algul ruumilise eripreventsiooni jõulisemat rakendamist Eesti karistussüsteemis. Selle all on silmas peetud, et kui teiste riikide kodanikud otsustavad Eesti territooriumil kohalike elanike vastu austust õiguskuuleka käitumise näol mitte välja näidata ja sooritavad ohtliku kuriteo, siis on meie kohustus tagada, et need inimesed Eestisse ei jää. Eelnõu, millega Justiitsministeerium varsti välja tuleb, laiendab ja lihtsustab võimalusi kuritegusid toime pannud isikute väljasaatmiseks. Meie maksumaksja ei pea tasuma teiste riikide alamate vangistuses hoidmise kulusid ega aitama neil pärast karistuse ärakandmist taas ühiskonnastuda riigis, kuhu nad ei kuulu.

Vanglast vabanemine on teine oluline teema, mille vallas tahame astuda suure sammu edasi. Nagu ma ütlesin, vanglast vabanes läinud aastal ligi 2000 inimest, kuid vaid 31% oli neid, keda vabaduses ootas kriminaalhooldaja. Kuid mida sujuvam on vanglast vabanemise protsess, seda turvalisem on see ühiskonna jaoks ja eeldatavasti paneb niisugune isik vähem toime uusi kuritegusid. Siin on olemas selge statistiline seos. Turvalise vanglast vabanemise protsessi kõrval mõjutab retsidiivsuse näitajaid ka vangistuse sisu. Meie põhimõtte on üks ja selge: vanglas peab vang tööd tegema. Eesti seadus kehtestab vangidele töökohustuse, mida täites teenitud rahast läheb märkimisväärne osa kannatanute nõuete katmiseks. Samas on tõsine mure see, et me pole suutnud kõikidele vangidele tööhõivet tagada ning enamik vange istub oma aja paraku tegevusetult ära.

Olulise teemana tahan rõhutada alaealiste kuritegevuse ennetamist ja just nimelt alaealiste korduvkuritegevuse vähendamist. Paraku on tõenäoline, et kui alaealine on ohtlikke kuritegusid toime pannud, siis võib temast kujuneda paadunud kurjategija. Seda näitab ka statistika. Tahan rõhutada, et praegu on olukord selline, et kui süüteo toime pannud alaealine saadetakse oma teo eest alaealiste komisjoni aru andma, siis enamikul juhtudel leiab see manitsemine rühma täiskasvanute poolt aset kuid peale teo toimepanemist. See on ilmselgelt liiga hiline reageerimine. See on sama, kui me reageeriksime lapse kodusele pahandusele kolm kuud hiljem teda hoiatades.

Oluline on muuta ka alaealiste karistamise poliitikat, kui tegu on nende süütegudega. Praegu on üks kõige levinumaid karistusviise rahatrahv. Aga kes selle kinni maksavad? Selle maksavad kinni isa ja ema ning selle reaalne hirmutav mõju on paraku suhteliselt väike. Väiksemate rikkumiste korral peab esmane eesmärk olema karistuse kasvatuslik mõju, mida me saame rakendada eelkõige suhtlemise ning mõjutusmeetmete kaudu, mis on sihitud sellele, et noor ise vastutaks toimepandud teo eest. Oma teo selgitamine ja selle eest vastutuse

võtmine kannatanu ees on emotsionaalselt raskem kui näiteks alaealiste komisjoni ees oma juhtumi lahkamine. Samas, nagu on näidanud uuringud, selle mõju uute rikkumiste ärahoidmisel on märksa suurem. Kavatseme märksa laiendada meetmete hulka, mida justiitsüsteem alaealiste õigusrikkujate kohtlemisel kasutada saab. Nimetan siin koduaresti, käendust, üldkasulikke tööd.

Kolmas aspekt alaealiste kohtlemisel puudutab kõige keerulisemaid juhtumeid, kui tegemist on noortega, kellel on kool pooleli, pere katki, kes kuritarvitavad erinevaid aineid ning kelle elus pole sageli enam midagi, mida hoida ja kaitsta või mille nimel pingutada. Neid noori on Eestis tänu tugevnenud sotsiaalsüsteemile ja kaasavale haridusele õnneks aina vähem. Paraku on nende tekitatud kahju päris suur. Praegu me tegelemegi kõige keerukamate alaealiste juhtumitega üprisli sarnaselt täisealiste omadega. Karistuste süsteem on astmeline. Alaealiste puhul tahame mõjutada mitte ainult noort ennast, vaid ka keskkonda tema ümber. Läänud aastast rakendame programmi MDFT, kus lapse käitumise mõjutamise korral on väga oluline saavutada muutusi ka selles, mida teevad tema lähedased inimesed – näiteks lapsevanem, õpetaja, treener ehk siis inimesed, kellel on mingisugune tähtis roll lapse elus. See on väga keeruline projekt, kuid selle resultatiivsus või tulemuslikkus on ühe inimese positiivsel eluteel hoidmise seisukohast hindamatu kaaluga.

Sellel aastal oleme alustanud kriminaalmenetluse seadustiku revisjoni, mille põhiohk on menetluse lihtsustamisel, bürokraatia vähendamisel ja ressursi säästmisel. Revisjoni esimese etapi tulemustega ehk eelnõuga tahame tulla parlamendi ette järgmise aasta esimeses pooles. Tänavu on alustatud ka prokuratuuri personalireformi, mille eesmärk on see, et prokurörid saaksid keskenduda oma põhitööle ehk süüdistuse esitamise funktsioonile. Selleks on eraldatud täiendavad summad, et palgata konsultante, kes prokuröri tehnilisemate ülesannete täitmisel aidata saavad ning seeläbi menetluse kiirust ning kvaliteeti kindlasti parandavad, sest prokuratuuri võib pidada kriminaalmenetlusahelas võtmerolli täitjaks. Retsidiivsuse vähendamisel on oluline roll ka tänapäevastel vanglatingimustel. Käesoleva aasta suvel suletakse Harku ja Murru vangla. Tallinna uue vangla ehituseks on leping sõlmitud ning me liigume graafikus, mis võimaldab amortiseerunud vanglahoone 2018. aasta lõpuks sulgeda.

Valitsusleppes oleme võtnud kohustuse ratifitseerida rahvusvaheline naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ning tõkestamise lepe ning suurendada inimkaubanduse ohvrite kaitset. Muu hulgas soovime keelustada inimkaubanduse ohvrit seksiteenuste ostmise. Sellesisuline eelnõu on plaanis kevadel kooskõlastusringile saata. Tahan juhtida tähelepanu, et juba 2010. aastal pidas Riigikogu kriminaalpoliitika arengusuundasid aastani 2018 kinnitades oluliseks rõhutada, et kriminaalpoliitika peab arvestama võimalikke tulevikuriske ning olema valmis reageerima Eestis veel peaaegu olematutele rassilise, etnilise või religioosse taustaga probleemidele, näiteks sundabielud, aumõrvad, inimkaubanduse juhtumid. Nimetatud rahvusvahelise konventsiooni ratifitseerimisest tulenevad karistusseadustiku muudatused on üks konkreetne samm selles suunas.

Tahan rõhutada, et minu eesmärk justiitsministrina on tagada, et kriminaalpoliitikaga seotud õigusloome oleks senisest läbimõeldum ning selgelt vajadus- ja teadmispõhine. Nii on kõige kergem saavutada Eesti ühiskonnas turvalisuse kasvu, seda, et kuritegusid on vähem. Karistuspoliitika peab olema teadmispõhine, see peab rajanema ühiskonna väärtushinnangutel ja kindlusel, et ühiskonna hukkamõistu avaldamiseks kasutatakse kriminaalpoliitika tööriistu, mis seadusandja riiklike süüdistus- ja karistuse täideviimise asutuste käsutusse on andnud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Teile on tublisti küsimusi. Alustame. Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Öelge palun, kuidas te seletate seda, et meil rohkem kui 80% menetluste puhul valitakse kokkuleppemenetlus? Kas selle taga ei ole tõsiasi, et Eestis ei usaldata meie kohtusüsteemi? Tegelikult üle 99% tavamenetlustest lõpeb ju süüdimõistmisega. Ilmselt ei usaldata süsteemi ka sellepärast, et meil puudub nn võistlev kohtumenetlus, kus mõlemad pooled, prokurör ja kaitsja, oleksid võrdsed, saaksid võrdselt ligi teabele, milles süüalust süüdistatakse või kahtlustatakse. Maailmas nimetatakse seda võrdsete relvade printsibiiks, mida meil advokaatide väitel ei austata. Miks meil ikkagi ei ole kaitsjal võrdseid võimalusi ja miks inimesed valivad ülekaalukalt kokkuleppemenetluse?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Kindlasti on kogu kriminaalmenetluse eesmärk tõde välja selgitada ja selle tõe alusel peab tekkima ühiskonna vastureaktsioon, on siis tegu süüdimõistva otsuse ja sellele järgneva adekvaatse karistusega või õigeksmõistva otsusega. Kokkuleppemenetluse üldine loogika ja põhimõte rajaneb ju soovil jõuda selle tõeni kõige efektiivsemal viisil. Kui vaadata ühiskonna üldist huvi, et õiguskord toimiks, samuti kõigi menetlusosaliste huvi,

siis suures plaanis on eesmärk ikkagi saavutada lahendid võimalikult efektiivselt. See on ka süüdistatava eesmärk, kui ta just ei ole jõudnud oma teo kahetsemiseni ja soovib süü omaksvõtmisega karistust leevendada. Aga ma tahan öelda seda, et mis puutub võrdsete relvade printsiipi, siis see tasakaal pole praegu nihkes selles mõttes, et riikliku süüdistuse esindaja ja süüdistatava esindaja positsioonid pole võrdsed – ma arvan, et Eesti menetlusõigus tagab üpris hästi ka süüdistatava põhiõigused –, vaid tasakaalust väljas on hoopis üks muu osaline kogu menetluses. Ma juhtisin sellele täna ka tähelepanu: nimelt, teisejärguline on meil ohver, kannatanu, inimene, kes on realselt midagi halba üle elanud. Ühiskond on otsinud juhtumitele lahendust, et vältida tulevikus nende kordumist ja tagada õigusrahu, aga kannatanud on jäänud tagaplaanile. Ma tahame seda korrigeerida. Esimene suur samm on astunud seadusmuudatusega, mis jõustus möödunud aasta lõpul.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Meile jagati täna laiali raamatud kriminaalpoliitika uuringute kohta. Need sisaldavad huvitavat infot kuritegevusest Eestis, seda ka viimase kümne aasta võrdluses. Siin on näiteks kirjas fakt, et mõnel väikesaarel pole registreeritud mitte ühtki kuritegu. See on väga positiivne uudis. Aga ma küsin teie käest seda. Idealist igatseb ühiskonda, kus kuritegusid üldse toime ei panda. Realist teab, et sellist olukorda, ideaalset olukorda ei tule kunagi. Mis teie arvates on ikkagi need kõige vajalikumad sammud, et lapsed ja noored ei satuks kuritegelikule teele? Te küll mainisite oma kõnes mitmeid asju, aga kui toote paar tähtsamat sammu välja, siis suur tänu ette!

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Kuritegusid, halbu tegusid jäädakse inimkonnas alati sooritama, see on tõsiasi. Samas oleme näinud, et ühiskonna üldise arenguga on ka Eestis kuritegevus siiski vähenenud. Nagu ma ütlesin, noorte ja alaealiste puhul on ennekõike oluline mitte keskenduda väärtegade eest mehaanilisele trahvimisele, mille mõju on väike. Seda näitavad uuringud ja seda ütleb ka terve mõistus: kui trahvi maksab kinni ema või isa, siis see ei mõju. Tuleb valida mõjutusmeetodid, mis aitavad noorel inimesel õigel teel püsida. Noor inimene on väga aldis mõjutustele, nii halbadele kui ka headele. Lootus tuginebki sellele, et ka headele mõjutustele on ta altim kui näiteks 50-aastane inimene, kes on tahtliku tapmise eest korduvalt kinni mõistetud. Tõsiasi on see, et nii nagu Lääne ühiskondades laiemalt, on ka meil välja kujunemas trend, et nende isikute ring, kellele määratakse üks karistus teise otsa, muutub üha kitsamaks. Nii-öelda statistiline retsidiivsus on meil veidi alla 40%, aga kui me räägime pikemas ajalisel perspektiivis retsidiivsusest, siis võime öelda, et suure tõenäosusega satub ligi 70% inimestest, kes on juba üks kord vangis istunud, paraku uuesti vanglasse. Järelikult, kui me räägime vajadusest vähendada nende kõige ohtlikumate, paadunud kurjategijate arvu, kes ühiskonna turvatunnet kõige valulisemalt riivavad, siis tuleb nende juhtumeid erilise hoolega käsitleda. On olemas üks tööriistapakett, mille Justiitsministeerium tahab tänavu välja pakkuda, et vähendada nende kõige ohtlikumate kurjategijate osakaalu ühiskonnas. On olemas ka võimalused paadunud kurjategijate ümberkasvatamiseks ja pööramiseks paranemise teele, aga ennekõike on eesmärk vähendada nendest isikutest tulenevat ohtu.

Esimees Eiki Nestor

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Lähisuhtevägivallaga seotud kuritegude arv, vähemalt nendega seotud pöördumiste hulk on kasvanud. See on hea selle tõttu, et enne kuhugi ei pöördutud, nüüd aga inimesed teavad, et nendegi asjadega tegeldakse. Endine justiitsminister Andres Anvelt allkirjastas Lissaboni konventsiooni, selle ratifitseerimine on planeeritud aastaks 2017. Järsku oleks võimalik seda teha aastal 2016?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma olen kindel, et Andres Anvelt on käinud ka Lissabonis – Andres raputab pead –, aga selleteemaline konventsioon kannab eksootilist pealkirja "Istanbuli konventsioon". Tuleb aga öelda, et iseenesest ei oleks karistusõigusliku kataloogi lisamine kehtivasse õigusesse selle konventsiooni ratifitseerimisel probleem. Me kavatsesimegi tuua sellesulised karistusõiguslikud muudatused, nagu ma ütlesin, sellel aastal venitusteta Riigikogu ette, et need saaks jõustada ja meie õigusesse inkorporeerida. Kuid lisaks sellele, et see

konventsioon näeb ette, et riik annab adekvaatse hinnangu naistevastasele vägivallale, sisaldab see ka väga suuri kohustusi sotsiaalvallas. See pädevus on nüüd Sotsiaalministeeriumil. Kui arutati valitsuse tööplaani, siis minister ütles, et ta on valmis oma rahalisi ressursse selleks eraldama 2017. aasta lõpust. Kui Sotsiaalministeerium on valmis seda kiiremalt käivitama oma ressursside kasutamist optimeerides, siis on tore, aga ma ei näe mingit vajadust, et see rahvusvaheline kohustus võetaks enne, kui me oleme valmis. Ma olen nõus sellega, et fiktiivset kohustust ei ole mõtet võtta, võtame selle nõnda, et me tegelikult ka tagame selle. Karistusõiguslikud asjad me saame enne ära teha, nende puhul ei ole mingit takistust.

Esimees Eiki Nestor

Liina Kersna, palun!

Liina Kersna

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Ma jätkan Helmen Küti tõstatatud teemal. Te ütlesite ka oma kõnes, et perevägivalda kuritegude osakaal vägivallakuritegudes on 38%. Vaatan, et viimase kolme aastaga on see tõusnud 10%. Samas me teame, et Eestis vaid iga kümnes perevägivalda ohver küsib abi. Minu küsimus on: mida teie ministeeriumi eksperdid ennustavad, kui suureks see osakaal võiks kasvada, enne kui jääb stabiilseks?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

See on tundlik teema. Me kujutame ette sellise vägivalda ohvri psühholoogilisi barjääre, mis tõkestavad tal abi otsimast. Hästi oluline on loomulikult teavitustöö, inimeste julgustamine ja kõigepealt selle seisukoha kinnistamine, et ohver ei ole süüdi, vägivald ei ole kunagi õigustatud, olgu lähisuhe kui tahes ekstreemne. Ma tahan öelda, et kuigi perevägivalda juhtumite ametlik arv on kasvanud, ei tähenda see, nagu proua Kütt õigesti osutas, et eelmisel aastal muutusid Eesti perekonnainimesed hüppeliselt vägivaldsemaks. Tegu on selles mõttes äraspidiselt positiivse trendiga, et inimesed julgevad veidike rohkem abi paluda. Me näeme ette, et see trend jätkub. Ilmselt aga jääb peidetus edaspidigi väga suureks ja nii on see ka muud tüüpi ühiskondades. Samas võime ehk arvestada sellega, et selle vägivalda näitaja kasvab lähiaastatel ikkagi veel vähemalt paarkümmend protsenti. Meil täpseid prognoose ei ole, aga inimesed juba pöörduvad abi saamiseks. On tehtud ka alaealiste seksuaalkäitumise ja õigusvastaste seksuaaltegude uuring. Selle korraldas eelmisel aastal Justiitsministeerium. Selgus, et üksnes 10% juhtudest julgesid alaealised pöörduda abi saamiseks täiskasvanute – politseinike, õpetajate ja muude inimeste poole, kuigi tegu oli ilmselge seksuaalründega. Ka sel juhul on noortel inimestel ja päris lastel tugev psühholoogiline barjäär ees, nad on abitud ja kaitsetud. Kõige tähtsam on see, et me viiksime kohale sõnumi, et nad ei ole üksi. Ükski ohver ei tohi ennast meie maal üksi tunda.

Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister, aitäh ülevaate eest! Teie ettekandes oli palju huvitavaid näiteid ja ka hinnanguid. Ma küsin selle väite kohta, et meil on kindlasti suund sellisele väärtuspõhisele karistuspoliitikale. Kui panna siia kõrvale see Tartu juhtunud väga häbiväärne ja kahetsusväärne intsident, siis kas selle valguses on ikka alust arvata, et väärtuspõhine karistuspoliitika, eriti selliste paadunud kurjategijate puhul, õigustab ennast? Tegemist on ju juhtumiga, kus 2014. aasta suvel oli isegi rahatrahv asendatud hoopis ühiskondliku tööga. Mis on vahepeal meie õiguskaitseorganitega juhtunud? Karistus on nagu määratud, aga inimene on peagi jälle tänaval.

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Kõigepealt, Tartu juhtumi puhul ma tahan tunnustada seda vaprat meest, kes ei kõhelnud kaabakaid korrale kutsumast. Tahan välja tuua ka selle, et väärtushoiakute puhul on nii, et me peame suuremas pildis eristama kahte tüüpi õiguslikku reageeringut kuritegevusele. Üks lähenemine on niisugune, et kui isik on karistusõiguslikus mõttes vääranud, siis kõige tähtsam on see, et tema tegu tuvastataks. Ühiskond püüab saavutada seda, et inimene mõistab oma teo tagajärgi, ja eeldab, et tulevikus ta enam õigusvastaselt ei käitu. Teine lähenemine peab silmas isikuid, kelle ohtlikkus kaaskodanikele, ühiskonna õigusrahule on terve suurusjärgu võrra suurem. Need on paadunud kurjategijad, kelle käekiri ilmselt viitab sellele, et uute kuritegude toimepanemise tõenäosus on ülisuur. Ja nende isikute puhul peab ühiskond rakendama palju

jõulisemat ja palju jäigemad karistuspraktikat ning mitte tegelema ennekõike sellega, et pöörata neid ümberkasvamise teele. Muidugi on väga positiivne, kui selline inimene mõistab oma halbade tegude tagajärgi, kuid nende isikute puhul sunnib nende kuritegelik käitumisjoonis eeldama, et see tõenäosus on üliväike. Järelikult on ühiskonna seisukohalt keskne ülesanne seda ohtu maha võtta ja üks viis seda teha on isoleerida need inimesed ausast ühiskonnast piisavalt pikaks ajaks. Ja selleks ajaks, kui nad vangist vabanevad, peab olema olema mingi kontrollimehhanism, et neil silma peal hoida.

Praegu on paradoksaalne olukord: kriminaalhoolduse alla lähevad inimesed, kes on enne tähtaega vangist vabastatud, kuna eeldatakse, et nad kujutavad endast väiksemat riski. Ühiskonna arvamus on, et kriminaalhoolduse all on neid ratsionaalsem hoida ja inimest on võimalik, ütleme, ümberkasvatamise teel positiivselt mõjutada. Kõige ohtlikumad kurjategijad vabanevad meil vangist ilma mingisuguse järelkontrollita. Teoreetiline võimalus selleks on seaduses olemas, kuid tegelikkuses on seda kohaldatud vaid paarikümnel korral. Säärane on praktika ja minu meelest see peab muutuma. Mitte selles suunas, et hakata n-ö vähem ohtlikke isikuid, kes praegu kriminaalhoolduse all on, sellest vabastama. Nende suhtes on see karistuspoliitiline käitumisjoonis end igati õigustanud. Samas peame hakkama üliohtliku retsidiivsusega gruppidele süsteemsemalt ja pigem reegli kui erandina rakendama karistusjärgset käitumiskontrolli, et nad teaksid: riik hoiab teil silma peal. Te olete saanud vabadusse, aga see ei tähenda, et teil on vabadus uuesti kuritegusid toime panna. Ma pean tunnistama, et eri riikides on seda praktiseeritud ka näiteks retsidiivsete roolijoodikute puhul. See on üks ettepanek, mille Justiitsministeerium on valitsuse liikluskomisjonile välja pakkunud. Kui sa oled retsidiivne roolijoodik, st sa oled roolis olles kuriteo sooritanud, siis riik võiks igal aastal sellele inimesele meelde tuletada, et me teame, et sa oled kuriteo toime pannud, ja teame, et sa võid seda tõenäoliselt uuesti teha. Arvesta sellega, et kui sa järgmine kord vahele jääd, siis riik reageerib sellele palju karmimalt ja sa lähed realselt vangi.

Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Mina puudutan majanduskuritegusid ja ma soovin, et järgmine kord, kui meil see tore hall raamat ees on, oleks siin joonisel 64 vähemalt kolm joont: registreeritud majanduskuriteod, lahendatud ja nn sunniviisiliselt, kas aegumise või millegi muu tõttu lõpetatud kaasused. Nimelt jääb mulje, et majanduskuritegevuse menetlemine ei ole olnud riigi prioriteet. Me teame, et prokuratuuris on selleks kõigest kaheksa inimest ja asutusesiselt on lävendit, millal üldse hakatakse majanduskuritegu menetlema, tõstetud kaks korda. See on natuke skisofreeniline olukord. Kuidas võiks teie arvates liikuda selles suunas, et majanduskuritegevust püütakse rohkem avastada ja lahendada? Ja kui suur on riigile tekkinud kahju selle tõttu, et ei suudeta selle teemaga tegeleda?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

See kahju on väga suur, näiteks võib tuua kas või pankrottide tõttu tekkinud maksuvõlad. Väga palju pankrotte on pahatahtlikud pankrotid, kus on kasutatud tankiste ja muud sellist. See kahju on suurusjärgus 40 miljonit eurot. Tulu, mida riik saab, kui ta kriminaalset tulu konfiskeerib, kasvas eelmisel aastal hüppeliselt, seda küll paari juhtumi põhjal. Suurusjärg on 20 miljonit eurot. Mis puutub majanduskuritegude uurimisse, siis need kokku kaheksa konsultandi- ja prokurörikohta, mis see aasta juurde tulevad, on täiendavad kohad ja nende inimeste prioriteet on tegeleda just nimelt majandus- ja peitkuritegevusega. Riigi peaprokurör on öelnud, et tema prioriteediks on kaks asja – need on n-ö roheline liin või kiirabiliin. Need on kuriteod, mis on toime pandud laste vastu või lastega kuidagi muudmoodi puutumuses, ja teiseks majanduskuriteod.

Läinud aastal moodustati keskkriminaalpolitseis eraldi majanduskuritegude büroo. Meil oli aasta alguses väga tõsine arutelu keskkriminaalpolitsei juhtide ning maksuameti ja prokuratuuri esindajatega. Me tahtsime kokku võtta kogu selle ahela, mille moodustavad riigiüksused, kes eri rollides majanduskuritegude tõkestamisega seotud on. Me panime kokku täiendavate ettepanekute paketi, et see ahel praktilises töös ühtlasemalt toimiks.

On kaks asja, mis on olulised. Esiteks see, et keskkriminaalpolitsei majanduskuritegude büroo ei hakkaks keerulisi asju menetlema nõnda, et ühel uurijal on üks asi, üks toimik, ja ta uurib seda asja pikka aega, kuna tema jõudlus on väike. Ja siis võtab ta käsile järgmise asja. Mida aga ausad ettevõtjad majanduskuritegude puhul uurijailt ootavad? Inimesed mõtlevad tegelikult, et pagan võtaks, ma tahan oma ressursi tagasi! Teisejärguline on isegi see, kas masuurikas saab karistada, aga nad tahavad, et see, mis neilt on välja petetud, jõuaks ikkagi nende taskusse tagasi, sest nad on selle heausksed omanikud. Me võtsime suuna, et nagu korruptsioonikuritegude puhul, hakatakse ka keerulisemate majanduskuritegude puhul moodustama uurimisgruppe. Need hakkavad tegutsema.

Teiseks on hästi oluline, need asjad ei kao kuhugi keskkriminaalpolitsei ja prefektuuride vahele ära. Keskkriminaalpolitsei prioriteediahel on need olulisemad majanduskuriteod, mis on pikas kataloogis kirjas, aga seal on tõesti üsna kõrge rahaline lävend. Tähtis on see, et majanduskuritegude uurimise võimekus prefektuurides ei kahaneks. See on oluline säilitada.

Laiem küsimus majanduskuritegude puhul on see, et on olemas teatud üleminekuala, mis prokuratuuril on oluline tuvastada. Näiteks on tegu tsiviilvaidlusliku juhtumiga, kus on kedagi petetud ja on tekkinud tsiviilkahtlus, aga mingist piirist alates see läheb üle kuriteoks. Keskne muudatus peab olema ka selles, et kui tegu on maksejõuetusõigusega, pankrotiõigusega, siis kui ühel kaalukausil on piltlikult öeldes kreditor ja teisel deebitor, siis selgelt heauskse kreditori kaal kasvaks. Muidugi on alati võimalikud erijuhtumid, ühe joonega tõmmata kõike ei saa, aga ma väidan, et heauskne kreditor on meil liiga nõrgalt kaitstud. Pankrotiasjad algatatakse liiga hilja ja need lõppevad raugemisega, kui tegelikult vara on juba laiali tassitud. Kokkuvõtteks tahan öelda, et paralleelselt majanduskuritegude uurimise võimekusega peame tagama selle, et inimestel oleks ka tsiviilmenetluslike vahenditega võimalik tõhusalt oma vara kaitsta.

Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

Jüri Adams

Härra minister! Riigikogu eelmise koosseisu lõpus saavutas teie eelkäija koos oma erakonnakaaslastega tõeliselt stahhaanovliku töövõidu. Oli nimelt üks väga mahukas kobareelnõu, mis kandis numbrit 770 ja pealkirja "Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus". Seda menetleti ebatavaliselt lühikese ajaga ja see võeti vastu piltlikult öeldes viis minutit enne Riigikogu koosseisu laialiminekut. Eesti riigi peaprokurör on viimasel ajal juhtinud tähelepanu sellele, et mitmed muudatused, mis sinna ilmselt pealiskaudse arutelu tagajärjel sisse viidi, ei ole kaadri nappuse ja muude ettevalmistuste vähesuse tõttu tagatud. Seadus ei saa 1. septembrist toimima hakata. Minu küsimus on selline: kas te kavatsete kujunenud olukorras midagi ette võtta ja kui kavatsete, siis mida?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Tahan nõnda öelda, et reedel koguneb kohtute haldamise nõukoda, kes arutab ka seda küsimust. Peaprokurör on neid probleeme püstitanud nii avalikkuses kui ka mulle neid teadvustanud. Ma tahan kindlasti seda küsimust hinnata nii peaprokurööri kui ka kohtute haldamise nõukoda vaatevinklist. See seadus peaks tõesti jõustuma täna 1. septembril. On aga kaks kesket probleemi, mis peaprokurör on välja toonud. Esiteks see, et n-ö kohtuliku loa tase tõstetakse oluliselt kõrgemaks nii vahistamisaja pikendamise kui ka läbiotsimiste puhul. On selge, et üks asi on ressursiökonomika – kui palju tuleb eraldada lisaressurssi, kuna seadus sunnib riiklikku süüdistust ja muid õigusemõistmise asutusi prioriteedina tegelema täiendava töendamise, et kaitsta täiendavalt süüdistatavate või kahtlustatavate põhiõigusi. Ma tahan öelda, et valikute puhul, mis sellisel juhul langetatakse, peab seadusandja selgelt teadma, kas on võimalik lisaressurssi järgmisel aastal ette näha, kuna seda peetakse prioriteediks. Või siis peab süsteem ise otsustama, et see on prioriteet, ja see tähendab seda, et mingites muudes õigusemõistmise valdkondades tuleb jõudlust koomale tõmmata või asju ajatada. Ainuüksi kõnealune lisatööjõu vajadus nii kohtusüsteemis kui ka prokuratuuris peaks olema üle 20 inimese. Teine tõsine teema, millele peaprokurör on tähelepanu juhtinud, on see, et teatud juhtudel võib jälitustoimingute abil tõe tuvastamine – see puudutab näiteks läbiotsimist – ohtu sattuda, kui kehtib absoluutne kohtu loa nõue. Pahatihti võib ju kohtu luba praktikas viibida. Kohtunikud on sõltumatud ja tegutsevad muidugi endast parimat andes, aga nad peavad lähtuma oma n-ö töövalikute ja tööaja võimalustest. Kindlasti me ei saa lubada ja tolereerida seda, et mingite tegelikult hästi mõeldud menetluslike lisanõuete tõttu võib olemuslikult ohtu sattuda tõe väljaselgitamine, mis on kogu selle süsteemi mõte. Muidugi on süsteemil ka muid eesmärgi, näiteks peab olema tagatud isikute õiguste kaitse, aga keskne eesmärk peab olema see, et tõde selgitatakse välja. Sellest lähtuvalt tuleb kõik valikud langetada. Aga selle pika jutu peale ütlen lõpetuseks ühte: ma kindlasti kuulan tõsiselt praktikutest õigusemõistjate seisukohti ning vajaduse korral teen ka oma ettepanekud.

Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Milline on teie hinnangul praegu kaitsepolitsei ja keskkriminaalpolitsei korruptsioonikuritegude büroo võimekus korruptsioonikuritegude uurimisel? Mul ei ole

olnud isiklike kokkupuuteid nende ametnikega, aga olen mõnelt kolleegilt kuulnud, et vähemalt eravestlustes on need ametnikud kurtnud ressursside vähesuse üle ja avaldanud lootust, et saavad edaspidi suuremat tuge.

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Korruptsiooni defineeritakse mitmest tahust lähtudes. Kui korruptsiooniga on seotud tippjuhid, siis on see üldsusele ohtlikum korruptsioon. On võimalik ka endast julgeolekuriski kujutav korruptsioon ja see on nii prokuratuurile, Kaitsepolitseiametile kui ka Politsei- ja Piirivalveametile üks nende viiest prioriteedist. Menetlusressurssi peavad need organisatsioonid sisemiselt jagama selle arvestusega, et seda jaguks ka põhiliste korruptsioonikuritegude uurimiseks. Samas tuleb kogu ahel töökorras hoida. Liiklus peab ikka toimima, Narva maanteel sõidetakse kogu aeg, lihtsalt kiirabiauto peab kiiremini läbi saama. Ma usun, et ressurssisurve on igal pool, kõigis avaliku võimu asutustes. See on loomulik. Kõik need organisatsioonid peavad lihtsalt ressurssi puudutavate valikute tegemisel silmas pidama prioriteete. Eelmisel nädalal me siseministriga arutasime selle aasta prioriteete. Laua taga olid ka politseijuhid ja mul ei jäänud küll muljet, et nad praktikas ei kavatsenud prioriteete tõsiselt arvestada.

Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Vaadates viimase kümne aasta statistikat vangistatute ehk siis kinnipeetavate arvu kohta, on rõõmustav näha, et see arv on nüüd 35% väiksem. Märkimisväärne! Samas teeb kurvaks, et Eesti on endiselt kinnipeetavate suhtarvult viiendal kohal Euroopas Venemaa, Valgevene, Läti ja Leedu järel, mis ei ole just auväärne koht. Mis võib teie hinnangul olla põhjus, et meil on nii palju kinnipeetavaid? Kas see on meie liiga karm karistuspoliitika või meie elanike hälbiv käitumine?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Mida selle peale öelda? Esiteks on võetud üldine suund, riik on valinud suures plaanis sellise karistuspoliitika, et vangis on meil eriti ohtlikud isikud, kes on toime pannud väga tõsiseid kuritegusid. Seda suunda arvestavad oma menetlusvabaduse piires ka menetlejad, hinnates konkreetse juhtumi tehiosid. Et vanglasse sattuda, peab kuritegu olema väga tõsine. On suur hulk inimesi, kes vanglasse ei satu, vaid saavad karistatud või mõjutatud muul moel. Näiteks võib tuua kriminaalhoolduse. Nagu ma juba ütlesin, see isikute rühm, kes vanglate vahel tiirleb, on enam-vähem sama. Paraku on nende retsidiivne joonis ehk paadunud kuritegevuse joonis välja kujunenud. Nagu ma ütlesin, nende osakaal on umbes 70%. On väga tõenäoline, et nad kogu aeg tiirlevad seal süsteemi sees ja sel juhul ei saa toimuda ka kinnipeetavate arvu hüppelist langust. Hüppeline langus saab toimuda siis, kui suur hulk selliseid inimesi läheb Eestist ära. Vabatahtlikult nad miskipärast seda ei tee, meil aga on võimalik neile öelda, kui nad on välisriigi kodanikud, et nad ei ole Eestis teretulnud. Arusaadavalt on siin oma limiidid ka peal, seda näeb Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast. Inimesi on võimalik mõjutada, aga nagu ma ütlesin, nende isikute kallutamine, kes on juba paadunud kurjategijad ja mitmesuguste kuritegude eest korduvalt vangistuses viibinud, on raske. Tõenäosus, et nad pöörduvad paranemise teele, on suurusjärgu võrra väiksem kui noorte inimeste puhul, kes ehk esmakordselt on toime pannud vähem ohtliku kuriteo.

Ma väidan, et meie karistuspraktika ja karistuspoliitika on suures plaanis keskmiselt range, kui muu Euroopaga võrrelda. Julgen öelda, et näiteks meie narkokuritegude käsitlemist hinnates on ka teatud poliitilise argumendina väidetud, et meil on ülijäik poliitika. Ei ole! Kui võrrelda Euroopa riikide poliitikaid, siis näeme, et on riike, mis on meist liberaalsemad, ja on riike, mis on drastiliselt jäigemad. Aga suures plaanis on meie karistuspoliitika keskmiselt range ja me oleme seda veelgi optimeerinud. Ma viitasin eelmise aasta 1. jaanuarile, millest alates osa tegusid ei ole enam nii tõsiselt kriminaliseeritud. Meie suund peab olema vangide arvu vähenemine, aga see ei tohi muutuda kinniseesmärgiks, mida taga ajades me maksame lõivu ühiskonna turvalisusele ja riigi julgeolekule. Vangi satub inimene raske kuriteo eest, vangla on tõsine mõjutusvahend. Lisaks kinnisele vangistusele soovime – seda just lühikeste vangistusperioodide puhul – rohkem praktiseerida avavanglat, mis kujutab endast teatud kombinatsiooni, mille puhul inimese side ühiskonnaga ei katke täielikult.

Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

Peeter Ernits

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea justiitsminister! Seletage meile, mis on eelmisel aastal oluliselt muutunud! Näiteks võimuesindaja solvamine, surnu mälestuse teotamine, looma julm kohtlemine ja pistise võtmine on järsult vähenenud, aga suguühted järeltulijaga, lapsporno valmistamine, avaliku korra raske rikkumine, altkäemaksu võtmine ja teise isiku identiteedi ebaaus kasutamine on samal ajal järsult saenenud.

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma ei hakka ükshaaval neid konkreetseid kuriteokoosseise hindama, aga selgitan, et tegu võib olla teatud mõttes statistika moonutusega, mille taga on karistusseadustiku revisjon. Ma küll ei väida, et tegu on konkreetsete juhtumitega, aga teatud tegude eest mõistetakse nüüd süüdi teiste paragrahvide alusel ja arusaadavalt tekib seetõttu statistika n-ö üleminekufaasis moonutusi.

Teine asi, pole midagi öelda, on see, et ligi sadakonda kuriteokoosseise käsitlevat paragrahvi eelmisel aastal üldse n-ö ei praktiseeritud – ei pandud toime nendekohaseid süütegusid. Sellisel juhul võib mingi suurem juhtum palju statistikat mõjutada. Võtame näiteks ühe juhtumi, mis oli seotud pedofiiliga, kes kasutas ära suurt hulka lapsi, soovides neid seksuaalselt väärkohelda. Kõik need juhtumid võeti statistikas eraldi arvesse. Süüdlasi oli üks, aga statistikas läks kirja mitukümmend kriminaalasja ja võiks jääda mulje, et ühiskonnas on seda liiki kuritegevus hüppeliselt kasvanud. Tegelikuses tabati üks inimene, lihtsalt temaga seotud asjade hulk oli suur.

Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

Arno Sild

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Oma ettekandes te väitsite, et küllalt väike osa kinnipeetutest on rakendatud tööle. Mis on põhilised põhjused, miks ei ole seda olukorda muudetud nii, et neid võimalikult rohkem tööle rakendada? Ja kas on plaanis seda olukorda muuta?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

See tööle rakendamise probleem seondub paradoksaalsel moel ka sellega, et meie karistusajad on lühenenud. Mida ma silmas pean? On eraldi asutus, vanglatööstuse äriühing, mis riigi äriühinguna korraldab vanglatööd ja on üldiselt oma asjadega tublilt hakkama saanud. Arusaadavalt on vangid teatud abitööjõud. Nad teevad koristus- ja muid abitöid, mida vanglas saab teha. Probleem on selles, et nende töö ei tohiks olla piltlikult öeldes lihtsalt augu kaevamine, et kaevad uue augu ja paned eelmise augu mulla sinna. Tööl peab olema mingi mõte, aga vangla on ikkagi suletud asutus. Lisaks eeldavad paljud tööd teatud kvalifikatsiooni. On hea, kui saadakse tellimus mingite täiesti kvalifikatsioonivabade tööde tegemiseks, aga neid võimalusi on vähe. Vanglates tehakse ka metallitöid, aga probleem on selles, et õpetad ühe vangiga välja ja see on iseenesest väga positiivne – inimene saab mingi eriala ja oskab oma kätega leiba teenida –, ent peagi saab ta vanglast välja. Tähtajad muutuvad ju lühemaks. Isikud, kes on omandanud eriala kolme kuu või poole aastaga, saavad vahest aasta pärast juba vabaduse ja järelikult on vaja uued inimesed välja õpetada. Samas, võib-olla see inimene naaseb – loodame, et ei naase, aga vahest naaseb – viie aasta pärast jälle vanglasse, siis on teda võimalik jälle metallitööl kasutada. Ühesõnaga, me otsime neid võimalusi. Ka Tallinna uues vanglas on ette nähtud oma töökoda, kus inimesed saavad esiteks teenida tasu, mis makstaks kompensatsiooniks nende ohvritele ja riigile, ja teiseks omandada tööharjumuse ja mingi ameti, et oma kätega leiba teenida. Nii säiliks või tekiks sotsialiseerumiseks vajalik tööharjumus. Tähtis tegur on ka keeleõpe. Vange, kes ei oska eesti keelt, tuleks jõuliselt motiveerida eesti keelt õppima. Käisin just hiljuti Tallinna praeguses vanglas tutvumas keeletunniga ja pole midagi öelda, täiskasvanud mehed istusid ja uurisid seal püüdlikult eesti keele õpikut. See on kindlasti oluline, et hõlbustada nende sotsialiseerumist.

Esimees Eiki Nestor

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, Riigikogu esimees! Hea minister! Sa rääkisid väga ilusasti olulisest asjast, nimelt sellest, kuidas peaks reageerima välismaa kodanike kuritegudele Eestis. See on tõesti õige: kui inimene ei käitu Eestis nii, nagu me seadused ette näevad, siis üks võimalus on ta ennetavalt riigist välja saata. Teine probleem puudutab selliseid ohtlikke kehalisi väärkohtlemisi, mida meil veel ei tunta. Näiteks võib tuua sunniviisilise ümberlõikamise ja selle kriminaliseerimise. Samas on meie riigis nii, et kui sa saad avalikus kohas peksta sellepärast, et sult

tahetakse rahakott ära võtta, siis on see röövimine, aga kui sa saad peksta selle eest, et sa oled teisest rassist või teise usutunnistusega, siis on see avaliku korra rikkumine. Jutt on vihategudest ja vihakõnega seotud kuritegudest. Kas niisuguse teo kriminaliseerimiseni on Justiitsministeeriumil plaanis jõuda, nagu valitsuse kava ka ette näeb?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Karistusõigus kohtleb ohvreid isiku tausta suhtes neutraalselt. On vaid erisused alaealiste puhul ja teatud kontekstis võivad mängus olla raskendavad asjaolud. Aga kui röövitakse ükskõik mis rassist inimest, siis peab riik reageerima ühetaoliselt, samuti siis, kui leiab aset avaliku korra raske rikkumine ehk niisugune ülbe rünne nagu hiljuti Tartus. Mis puutub raskendavatesse asjaoludesse, siis neid tuleb küll tõsiselt kaaluda. Näiteks on kuriteo sooritamisel raskendav asjaolu omakasu. Me kujutame ette, mida see tähendab – see on arusaadav. Ka madal motiiv on raskendav asjaolu. Seda mõistet on karistuspraktikas sisustatud erinevalt, selle puhul on tõlgendusvõimalus lai. Kindlasti on madal motiiv mängus ka siis, kui väljendatakse vaenu teatud tunnustele vastamise tõttu, kas teatud rahvusest inimese vastu või siis rünnatakse näiteks naist. Pole tähtis, kes konkreetselt ohvriks langeb. Kui menetleja on võimeline tegu sellisena kvalifitseerima, siis see on tõsine kaalumise koht ja Justiitsministeerium seda probleemi ka analüüsib. Kui on väljendatud sellist nn sotsiaalset vaenu, ükskõik kas toime on pandud isikuvastane või varavastane kuritegu, siis see võiks olla, nagu ma ütlesin, raskendav asjaolu. Nii et kui toime pannakse vaenukuritegu, reaalselt isikuvastane rünne või tema vara vastane rünne, siis kindlasti ei tohiks see vaen olla kuidagi leevendav asjaolu. Ma kujutan ette, et ka tänases praktikas on see mõeldamatu. Arvestades madalat motiivi laiemas plaanis, peaks see pigem olema ikka raskendav asjaolu.

Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

Raivo Põldaru

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister! Probleem elust enesest. Kindel on see, et alla 14-aastased ei ole veel piisavalt küpsed, et langetada otsuseid seksuaalellu astumise ja sellest tulenevate tagajärgede kohta. Tihti pöörduvad politsei poole lapsevanemad ja internaatkoolide esindajad, sest alla 14-aastane laps on olnud seksuaalvahekorras või on teda sellele meelitatud. Probleem on selles, et on keelatud alla 14-aastasega n-ö seksijuttu ajada, aga seadusparagrahvid lubavad noorte seksuaalsuhteid küll. Karistusseadustiku § 179 nii justkui sätestab. Ma saan aru, et kui 17-aastane on 14-aastasega tema nõusolekul, siis võib see asi vabalt toimuda.

Esimees Eiki Nestor

Küsimus, palun!

Raivo Põldaru

Kas see ongi nii mõeldud? See tundub väga kummaline. Kuidas seadusandja seda mõelnud on?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Siin on mitu asja ja mõtlemisruumi küll. Esimene asi on see, et kui täiskasvanud, üle 18-aastane inimene astub vahekorda alla 14-aastase lapsega, siis on see Eestis ühemõtteliselt kuritegu. Teiseks, kui täiskasvanud inimene, kellel on noore üle teatud mõjuvõim, on ta siis koolidirektor, tööandja või mõni lähedane inimene, saavutab tänu sellele alaealise üle psühholoogilise kontrolli, siis loetakse kuriteoks ka vahekorda astumine alla 18-aastasega. Ei ole nii, et sporditreener võrgutab noori poisse või tüdrukuid ja ühiskond ei reageeri sellele adekvaatselt. Probleem on tõesti selles, et meie karistusõiguses, mis sätestab 14 aasta piiri, ei käsitata suguühet kuriteona, kui mõlemad on alaealised. Teie näide oli ka selliselt konstrueeritud, et mida sellest mõelda, kui tegu on lapsega vanuses 10–14 aastat ja alla 18-aastase noor inimesega, kes on ka alaealine. Ma arvan, et seda probleemi tuleb analüüsida, ja Justiitsministeerium tegeleb sellega.

Teine teema on küsimus sellest, et osas meid ümbritsevates riikides on ka see piir kõrgem kui 14 aastat. On tõsiasi, et noored inimesed otsivad omavahel ka sellist lähedust, see on täiskasvanuks saamise, inimese enda avastamise loomulik tee. Küsimus on ühiskonna hoiakus. Kujutame ette, et on piltlikult öeldes Romeo ja Julia, kaks noort inimest, kes on teineteist leidnud. Isegi kui see noormees on 19-aastane ja neiu palju noorem, me ehk ikkagi leiame, et see ei ole küsimus. Aga kui me kujutame ette, et 40- või 50-aastane mees tegeleb sellega, et otsib kehalist lähedust umbes 14-aastaste poiste või tüdrukutega, siis see on küll küsimus, mida

ühiskonnas peaks tõsiselt arutama. Kui on suur vanusevahe, mille korral võib eeldada, et juba eluküpsel inimesel on õnnestunud noorte inimeste üle kontroll saavutada, siis tekib küsimus, kas peaks ehk kehtestama veel teise vanuselise piiri. See on teema, mida ministeerium alaealiste seksuaalkäitumise uuringut aluseks võttes kindlasti analüüsib.

Esimees Eiki Nestor

Ain Lutsepp, palun!

Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Te kinnitasite oma ettekandes, et tõde tuleb välja selgitada. Pean oma küsimusega silmas seda, et me käsitleksime kõiki võimalikke kuriteo toimepanemise motive - sotsiaalseid, majanduslikke, kasvatuslikke, perekondlikke jne. Aga minu küsimused on sellised. Kas sooritatud kuritegude eest mõistetud karistused on vastavuses kuritegude ohtlikkusega ja ühiskonnas valitseva ootusega karistuste määramisel? Ning kas ohvri õigused on meil siin ja praegu piisavalt kaitstud?

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Kõigepealt, ohvri õiguste kohta ma juba ütlesin, et minu hinnangul need ei ole olnud piisavalt kaitstud. See on ka põhjus, miks me peame pärast Euroopa Liidu ohvrite kaitse direktiiviga ühinemist astuma hulga samme. Mõned riigid ei pidanud oma seadustikus suurt midagi muutma, kuna nende õiguskorras olid need tagatised olemas. Me andsime kriminaalmenetluses ohvrile täiendavaid õigusi, nüüd on oluline, et ka sotsiaalsüsteem, tugisüsteem tänavu järele tuleks. Ja mis veel oluline: ka politseinikud ja prokurörid peavad olema piisavalt koolitatud ja võimelised mõistma oma sotsiaalteraapilist ja psühholoogilist funktsiooni. Tõesti, uuringud näitavad, et väga suur osa, lubamatult suur osa ohvritest tajub menetluse käigus n-ö teisest ohvristamist - ohvrid tajuvad, et nad on milleski otsekui süüdi ja et neile tehakse sellega ülekohtu. See arusaadavalt tekitab veel täiendava trauma.

Nüüd küsimus ohvrite õigustest. Eri riikides on loomulikult väga erinevaid regulatsioone. Näiteks mõnes riigis küsitakse isikuvastase kuriteo puhul ka ohvri nõusolekut, kui kurjategija soovitakse enne tähtaega vabastada. Ohver või tema lähedased peaksid ütleva, kas nende meelest on kurjategija saanud juba piisavalt karistada ja kas kurjategija on käitunud nii, et võib aru saada, et ta kahetseb oma tegu. Just kõige tõsisemate isikuvastaste kuritegude puhul, kui ohver võib olla elu kaotanud, on niisugune tagasiside väga tähtis. Samas tuleb arvestada, et see peab loomulikult olema ohvri õigus, mitte kohustus. Vahest ta ei taha enam sellega seotud uut traumat üle elada.

Küsisite, kas sanktsioonid on rahva arusaamadega kooskõlas. Ma arvan, et üpris suur korrelatsioon on olemas. Ühiskond lähtub ju sellest - ja nii see peabki olema -, et kõige tähtsamaid, kõige elementaarsemaid õigushüvesid tuleb kaitsta jõulisemalt. On see inimese elu, on see Eesti riigi, meie ühine vabadus, on see kõige nõrgemate ehk laste puutumatus - seda kõike kaitstakse kõige tugevamalt. Loomulikult käib poleemika, kas üks või teine norm peaks saama muudetud. Aga ma arvan, et vastavus ühiskonna üldisele väärtuste tajule peab karistuspoliitikas olema tagatud. See annab usu, et meil langetatakse pärast tõe tuvastamist õiglasi otsuseid. Samas on kindlasti hästi oluline mitte kaotada silmist tõendus põhiseuse printsiipi. On olemas oht üle reageerida, selline surve ühiskonnas on alati ka olemas. Lisaks sellele, et inimesed argumenteerivad ratsionaalselt, on neil ka tugevad emotsioonid. Tunded on rahva eneseväljenduse seisukohalt muidugi tähtsad, aga karistuspoliitika peab tuginema mõistusele ja seda mitte ainult konkreetse juhtumi üle otsustamisel, vaid ka selleks, et saavutada üldine kuritegude väiksem arv.

Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud minister, tänan selle ettekande ja ka statistiliste materjalide eest! Teabeamet avalikustas täna oma julgeolekukeskkonna analüüsi ja selle põhjal ma küsin nõndaviisi. Kas rahvusvaheline koostöö meie kriminaalpoliitika valdkonnas on piisav või on vaja astuda mingeid täiendavaid seadusandlikke või muid samme? Välismaalaste sooritatud kuritegudest ja nende spetsiifikast mingil moel oli täna juttu, aga lisaks on ju sellised uut laadi vastikud ohud nagu küberkuriteod, rahvusvaheline terrorism jne.

Justiitsminister Urmas Reinsalu

Kindlasti see koostöö on hästi vajalik ning justiits- ja siseasjades ongi Euroopa Liidus koostöö väga tihe. Kui me

ei oleks Euroopa Liidu riik, siis oleks meil kindlasti väga tõsiseid probleeme ja väljakutseid. Euroopa Liidu raames on aga formaalsed võrgustikud olemas, näiteks Eurojusti raames vahetavad kõik Euroopa Liidu riiklikud süüdistajad üksteisega infot. Ütleme, Poolast palutakse Eestis viia läbi menetlustoiming mingi Poolaga seotud kuriteoga seoses. See koostöö on ülimalt tõhus. Uute kuriteoliikide, uute potentsiaalsete ohtude puhul tuleb meil lähtuda põhimõttest mitte häbeneda ja uurida meie partnerite kogemusi. On selge, et me ei pääse radikaliseerumisega seotud probleemidest. See on tõsiasi ja selle eitamine tähendaks lihtsalt tõenäosusteooria ja reaalsuse mitteametust. Me peame läbi analüüsima, mida on teinud riigid, kes on üks või kaks inimpõlve varem nende probleemidega maadlega hakanud – mida me peaksime tegema neist kiiremini, mida tõhusamalt ja ennekõike, mida me peaksime tegema selleks, et neid probleeme ära hoida. Ennetamine on just nende nn eksootiliste, meil ebatraditsiooniliste kuriteoliikide puhul kõige tähtsam.

Esimees Eiki Nestor

Aitäh, härra minister! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Keskerakonna fraktsiooni nimel Toomas Vitsut, palun!

Toomas Vitsut

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Hea kriminaalpoliitika peaks hoidma kuritegevust kontrolli all ning tagajärgede kõrval tegelema ka kuritegevust ennetava tegevusega. See, et meie kuritegevus on võrreldes 1990. aastate algusega vähenenud, ei tule ilmselt kellelegi üllatusena. Siiski ei tohi jätta tähelepanuta iga-aastaseid probleeme, mis pole kadunud ja vajavad justiitsasutuste suuremat tähelepanu.

Kuritegevuse statistikast kui sellisest saame rääkida ainult sellelt pinnalt, mis on meile õiguskaitseasutuste kaudu teatavaks saanud. Palju on aga kuritegusid, mis jäävad meile teadmata, nagu perekonnas esinev vägivald ja vägistamised. Tänapäeva ühiskonna suurim probleem ongi see, et paljud vägivallateod ei jõuagi ametkondadeni, sest inimestel on häbi või hirm säärastest juhtumitest riigile teada anda. Latentsete kuritegude suur arv on kahtlemata Eesti probleem ning rohkem tuleks tegeleda nende ohvritega, kes jätvad kuritegudest teatamata.

Kuritegusid pannakse enim toime Tallinnas ja Ida-Virumaal. See on paljuski sotsiaalsete probleemide tagajärg ning nähes, mis Ida-Virumaal toimub, kasvab inimeste rahulolematuse turvatunde puudumise tõttu konkreetsetes piirkonnas ilmselt veelgi. Tervelt 10% Ida-Virumaa elanikest ei julge pimedal ajal õues liikuda ning on selle tõttu täiesti loobunud õhtuti kuskil käimisest.

Viimasel kümnel aastal on tapmiste arv püsivalt vähenenud, samas on registreeritud vägivallakuritegude arv kasvanud. Just perevägivalla juhtumite arv on igal aastal Eestis kasvanud, võrreldes 2011. aastaga oli neid 2015. aastal 55% rohkem. Perevägivallatsejateks on peamiselt mehed ning ohvriteks peamiselt naised, vähemalt neljandikul juhtudel on pealtnägijaks või tunnistajaks või kannatanuks olnud laps.

Seksuaalkuritegude arv kasvas möödunud aastal võrreldes 2014. aastaga 35%, enim sages alaealiselt seksi ostmine ja lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine. Vägivallase käitumise ilmingutele tuleks tähelepanu pöörata juba varases nooruses ning seda eelkõige koolikeskkonnas. Laste süütegudest kasvas 2015. aastal kõige enam kehaline väärkohtlemine. Enamasti oli tegu teise lapse löömise või peksmisega.

Liikluskuritegude arv suurenes võrreldes eelmise aastaga 21%.

Kas ma tohin lisaiega paluda?

Esimees Eiki Nestor

Palun, kolm minutit lisaiega!

Toomas Vitsut

Ühelt poolt tingis selle kasvu uue kuriteokoosseisu lisandumine karistusseadustikku, kui kriminaliseeriti süstemaatiline juhtimisõigusega sõidukijuhtimine, mis moodustas kõigest liikluskuritegudest 18%. Samas, valdava osa liikluskuritegude koguarvust moodustas siiski mootorsõiduki joobes juhtimine.

2015. aastal jõuti lepituseni 84%-l kuritegudest, mis puudutasid kehalist väärkohtlemist. Enamikul juhtudel oli tegemist perevägivallaga. Me ei saa seda protsenti vaadata kui positiivset näitajat, sest lepituseni võis viia kannatanu kartus, et kohtumenetlus võtab kaua aega ja tal tuleb juhtunu kohta korduvalt tunnistusi anda. Mina näen selle taga pigem liigset menetlusökonomikat, seda, et riik püüab kohtupidamise kulusid kokku hoida. Liiga sageli sõlmitakse kohtumenetluses kokkuleppeid, lugedes kuriteoasjad triumfina lõpetatuks. Nii see aga ei pruugi olla.

Lõpetuseks kiidan ma Vabariigi Valitsust ja ka meid siin Riigikogus, kes me võtsime üle Euroopa Liidu

ohvridirektiivi, mille toimetel loodetavasti tulevikus paraneb märgatavalt kannatanute positsioon Eestis. Seni ei ole ohvritele kuigi palju tähelepanu pööratud, nüüdse seadusmuudatusega tagatakse neile õigeaegne sotsiaalne ja muu professionaalne abi. Täna tähelepanu eest!

Esimees Eiki Nestor

Raivo Aeg Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel. Kolm minutit lisaega. Palun!

Raivo Aeg

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Kriminaalpoliitika on osa elust ja nagu elu ise, on ka Eesti kriminaalmenetlus teinud läbi reforme, mille käigus on menetlusaluste isikute põhiõiguste ja -vabaduste kaitsele pööratud väga suurt tähelepanu. Täiendatud on jälitusasutuste tsiviilkontrolli võimekust. Juba teist aastat teostab lisaks parlamendi erikomisjonile ka õiguskantsler sellekohast järelevalvet. Eelmise aasta alguses jõustusid mahukad karistusseadustiku muudatused, mille tulemusena vähenes süütegude ülekriminaliseerimine. Aastatega on kuritegude üldarv vähenenud 14%, 3% on vähenenud kõige massilisemate süütegude ehk varavastaste süütegude arv. Ka kõige raskemate isikuvastaste kuritegude ehk tapmiste ja mõrvade vähenemine on olnud läbi aastate pidev ja märkimisväärne.

Kuna raskemate kuritegude kohtueelses kriminaalmenetluses on paljudel juhtudel vajalik olulisel määral piirata isikute põhiõigusi ja -vabadusi, siis on täiesti põhjendatud seadusandja initsiatiiv pöörata erilist tähelepanu nendesamade õiguste ja vabaduste kaitsele. Nimetatud riive peab aset leidma rangelt proportsionaalsuse ja *ultima ratio* põhimõtet järgides. Samas peab arvestama asjaolu, et nagu kogu maailm on ülikiires muutumises, on seda ka kriminaalne maailm. Käib pidev võidujooks kurjategijate ja õiguskaitseorganite vahel. Ja see võidujooks käib mitmel rindel: tehnoloogilisel, organisatoorsel, aga ka seadusandlikul. Kui õiguskaitseorganitel on oma tegevuse korraldamisel väga selged raamid, siis vastaspoolel neid ei ole ja seda eelist kasutatakse aktiivselt. Seepärast on seadusandjal kohustus lisaks menetlusaluste isikute põhiõiguste ja -vabaduste kaitse tagamisele pöörata samavõrra tähelepanu ka teiste asjaosaliste analoogiliste õiguste tagamisele.

Eesti põhiseaduse § 13 sätestab, et igaühel on õigus riigi ja seaduse kaitsele. Tänapäeva maailmas on omavahel tihedalt põimunud terrorism, muu kuritegevus ja päris tihti ka mittedemokraatlike riikide eriteenistused. Neid asjaolusid arvestades peame kõike eriti hoolsalt läbi kaaluma, kui kehtestame seadusandliku raamistiku õiguskaitsele kuritegudevastases võitluses.

Ühe näitena, ja kahjuks pigem negatiivse näitena võib tuua kriminaalmenetluse seadustiku muudatused, mis jõustuvad k.a 1. septembril. Kes juhtus eilsest Eesti Päevalehest lugema intervjuud riigi peaprokuröri Lavly Perlinguga, on probleemiga kursis. Kui kriminaalmenetluse seadustiku järgi saab praegu läbiotsimist teostada üldjuhul prokuröri loal ja kohtumääruse alusel ning erandlikel ja väga kiireloomulistel juhtudel menetlusasutuse enda määruse alusel, siis uue korra kohaselt annab üldreeglina määruse läbiotsimise tegemiseks kohus ja vaid erandkorras prokuratuur. Tekib küsimus, kas kehtivat korda on kuidagi kuritarvitatud ja menetlusasutused on omavolitsenud. Mida näitab statistika? 2014. aastal väljastati 1252 läbiotsimismäärust, nendest 273 ehk 21% uurimisasutuste enda poolt ja erakorralisi 113 ehk 9% kohtute poolt, tervelt 866 ehk 69% aga prokuratuuri poolt. Tundub igati loogiline, et kõikidel juhtudel, kui läbiotsimist oli võimalik planeerida, siis vastav luba taotletigi prokuratuurist või kohtust. Ja need 21% juhtudest olidki tõenäoliselt põhjendatult kiireloomulised, näiteks oli vaja reidi käigus peatatud narkodiileri sõiduk läbi otsida või oli kuumadel jälgedel kurjategija asukohta jõutud.

Võttes aluseks sama statistika, on alates 1. septembrist kohtutel vaja väljastada täiendavalt 1100 läbiotsimismäärust. Selleks peavad kohtud tagama ööpäevaringse valmiduse taotluste menetlemiseks ja nad peavad olema valmis panustama täiendavalt 3000 töötunniga. Osaliselt tuleb samad probleemid lahendada ka prokuratuuril, sest kohtusse võib taotlusega pöörduda ainult prokurör. Samuti ei ole veel välja ehitatud toetavat ja funktsioneerivat elektroonilist infosüsteemi. Kui see kõik nii jääb, siis oleme paratamatult tihedamini silmitsi selliste näidetega, nagu juhtus tänavu jaanuaris, kui läbiotsimismääruse menetlus kohtus võttis aega kümme päeva, või siis teine näide, kui 1,8 miljonit eurot maksvale majale aresti kohaldamine võttis aega ühe nädala. Kes vähegi kriminaalmenetluse olemusest aru saavad, mõistavad, millised on sellistel juhtudel tagajärjed.

Üks põhimõtteliselt õige ja põhiõiguste tagamisele suunatud seadusmuudatus, mis samuti jõustub 1. septembril, on kohtueelses menetluses vahistamistähtaegadega seonduv. Praeguse korra kohaselt võib kahtlustatavat või süüdistatavat pidada vahi all kuni kuus kuud, jõustuva redaktsiooni kohaselt aga esimese astme kuriteo korral kuni kuus kuud, teise astme kuriteo korral kuni neli kuud ja alaealist kuni kaks kuud. Nagu mainisin, on tegemist sammuga õiges suunas. Aga antud juhul on sammu võtmisel üks jalg pikem kui teine. Läbi on kaalumata ja ressursiga on kindlustamata asjaomased institutsioonid, kes peavad ettenähtu tagama. Kuna üldprintsip on, et vahialusel on õigus juures viibida, kui arutatakse tema vahi all pidamise asjaolusid, siis

lisandub täiendav ressursivajadus ka politseikonvoide korraldamiseks, kuna kohtumajades tehnilised vahendid videosillaks üldjuhul puuduvad. Lisaks on oluline, et koos vahi all pidamise tähtaegadega lüheneksid ka EKEI ehk kohtuekspertiisi instituudi ekspertiiside tegemise tähtajad, aga praegu võtavad just raskemate kuritegudega seonduvad ekspertiisid – sõrmejäljed, tulirelvad, DNA – aega kolm kuni neli kuud. Nendele olulistele probleemidele juhtis tähelepanu ka Riigikohtu esimees Priit Pikamäe oma kõnes kohtute täiskogul 16. veebruaril.

Kokku võttes tahan öelda, et ka parimas usus tehtud seadusmuudatused peavad kindlasti läbima väga põhjaliku mõjude analüüsi, samuti on äärmiselt oluline kuulata täitevvõimu asutusi, kes peavad regulatsioonid päriselus rakendama. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Kristjan Kõljalg Reformierakonna fraktsiooni nimel. Kolm minutit lisaega.

Kristjan Kõljalg

Austatud Riigikogu esimees! Hea minister ja head kolleegid! Kõigepealt suur tänu ministrile sisuka ettekande eest! Kriminaalpoliitika eesmärk on tagada meie ühiskonna turvalisus. Üheks heaks indikaatoriks, kui turvaline elu meie riigis on, saab pidada seda, kui suureks mureks meie inimesed kuritegevust peavad. Pole kahtlustki, et oleme viimaste kümnenditega astunud märkimisväärse sammu tajutavalt turvalisema riigi suunas. Kui veel näiteks 2005. ja 2006. aastal pidas kuritegevust peamiseks riigi ees seisvaks mureks vastavalt 43% ja 45% Eesti inimestest, siis eelmise aasta sügiseks oli nende arv kahanenud 5%-ni. Mõne päeva eest aga peksti Tartus väikese lapse silme ees tema isa läbi ja see näitab, kui lihtsalt võib tajutav turvatunne halvemuse poole muutuda. Pole kahtlustki, et politsei ja prokuratuur teevad kõik selleks, et need peksjad jõuaksid õiglase kohtu ette. Iga selline rünnak peab vääramatult lõppema ründaja väljaselgitamise ja tema karistamisega. Samas peaksid ka nende noorte peksjate vanemad ja nad ise vaatama peeglisse ning küsima, mis läks valesti, et neist selliste väärastunud väärtushinnangutega inimesed on kasvanud.

Nõustun ministriga, et peame eriti jõuliselt sekkuma nendesse perevägivalda juhtumitesse, kus kannatanuks või pealtnägijaks on laps. Just selleks, et lüüa kiil põlvkondasid ületavasse vägivaldaahelasse. Ilmselt võib iga politseinik selle kohta näiteid tuua. Olen ka ise abipolitseinikuna viibinud sündmuskohal, kus üks vanem oli teist pussitanud, samas olid juures lapsed. Võib aimata, millist mõju see nendele lastele avaldas ja avaldab ka edaspidi.

Seisame silmitsi mitmete probleemidega, millele lahenduse leidmine ei ole kõige kergem ja mille puhul esmapilgul õigena tunduvad lahendused ei pruugi seda sugugi olla. Mul on hea meel, et kasutame oma tegevustes järjest enam tõenduspõhiseid programme süütegude ennetamiseks. Samas peaks süütegude ennetamisega järjest enam tegelema ka kohalik omavalitsus, kohalik tasand, sest seal on sekkumise võimalus palju suurem – oma inimesi tuntakse ning mida varem suudetakse sekkuda õigusrikkuja väljakujunemisse, seda vähem on ühiskonnal vaja tulevikus temaga tegelda. Siin põimuvad kindlasti haldusreform ja kriminaalpoliitika elluviimine, tugevamad omavalitsused suudavad suunata ka rohkem ressursi sellesse ennetustöösse.

Värskest avaldatud uurimus näitab, et iga kolmas vang Eestis on narkosõltlane, samas on meil ühed vähesed mingil määral toimivad narkosõltuvuse ravi paigad vanglad. Pärast vanglauste enda selja taga sulgumist on narkosõltlane suure tõenäosusega taas omapäi ja hakkab otsima võimalust järgmine doos saada. Seega on kriminaalpoliitika tihedalt seotud sotsiaalpoliitikaga ning lisaks sõltlaste tervisele on ka ühiskonna turvalisuse huvides, et meil oleks korralik sõltuvushäirete ravi süsteem. Tõenduspõhiste programmide järjepidev rakendamine ja stabiilne rahastamine on see tee, mida sellise ravisüsteemi ülesehitamisel käia tuleb. Tänapäevase ja turvalise põhjamaa loomisel on oluline, et kõik Eesti inimesed keskenduvad ka ennetavatele tegevustele. Süütegude ärahoidmine on alati odavam kui tagajärgedega tegelemine. Turvalisuse loomine algab meist enestest ja valmisolekust teha koostööd ning kõik Eesti elanikud on oodatud koostöös politseiga ja politsei juhtimisel tagama meie inimeste turvatunnet näiteks abipolitseinikuna.

Kannatanute ja tunnistajate väärikas kohtlemine kriminaalmenetluses suurendab inimeste usaldust õiguskaitse süsteemi vastu, aitab ära hoida teiseseid kannatusi ning leevendada kuriteoga tekitatud kahju. Oleme selle kriminaalpoliitika arengusuundade põhimõtte siin Riigikogu saalis vorminud seaduseks, kui võtsime oma õiguskorda üle nn ohvrite direktiivi. Nüüd on pall Justiitsministeeriumi, Siseministeeriumi, prokuratuuri ja politsei käes: süüteo menetlejatele tuleb anda sellised tööriistad ja oskused, mis pakuvad ohvritele tuge ja võimaldavad neil menetlusest paremini aru saada. See ei saa olla üheaastane projekt, nii nagu ei saa üheaastase projektina võtta ka põhiõiguste tagamise paketti, mis samuti sellel aastal rakendub. Need kaks on põhimõttelised muudatused, mis vajavad stabiilset rahastamist, ja valdkondade eest vastutavad ministrid kindlasti seisavad selle eest, et need kulud saavad sisalduma osana nende haldusalade baaseelarves.

Kriminaalpoliitika eesmärk on tagada meie ühiskonna turvalisus. Turvalisust loovad aga konkreetsed inimesed. Tänan meie fraktsiooni nimel kõiki neid, kes iga päev meie turvalisuse tagamisega tegelevad, olgu nendeks prokurörid, politseinikud, abipolitseinikud, vangivalvurid, kohtunikud või inimesed, kes sekkuvad, kui näevad õigusrikkumist. Tänan kuulamast!

Esimees Eiki Nestor

Andres Anvelt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

Andres Anvelt

Lugupeetud Riigikogu esimees! Hea minister! Kõigepealt tänan Urmas Reinsalu ja Justiitsministeeriumit selge ja minu jaoks igati arusaadava ülevaate eest! Julgen väita, et kriminaalpoliitika ülevaade ei ole lihtsalt mingi bürokraatlik paber. Sellel on kindlasti kaugele ulatuv mõju ning sellegi alusel saab määrata riigile ja ühiskonnale ette pandavad pikaajalised selged suunised, kuidas me tagame normaalse elu, kuidas kaitseme oma väärtusi. Sellest tulenevalt on väga oluline, et täitmise aruanne kajastaks selgelt seda, mis on arengusuundades ka pikemaks ajaks ette määratud ja mille suhtes on ühiskondlik konsensus saavutatud. Kindlasti ma jagan praeguse justiitsministri seisukohta, et oleme liikunud turvalisema ühiskonna suunas, aga minna on veel pikk-pikk maa. Jah, tapmiste arv on alati olnud kriminoloogidele üks parimaid mõõdupuid, mille järgi hinnata ühiskonna vägivaldsuse taset. See on statistiliselt kõige konkreetsem, latentsus peaaegu puudub. Ja tapmiste arv on tõesti Eestis paarikümne aasta jooksul vähenenud üle kümne korra. Kuid aeg-ajalt juhtuvad intsidendid, nagu oli kas või seesama Tartu juhtum, mis toovad esile, et meil on vägivalda ärahoidmisel veel väga pikk tee minna. See ei puuduta ainult poliitika kujundamist, vaid üldse ühiskonna hoiakute kujundamist. Kui me selle unarusse jätame, siis võib seesama õhkörn edu, mille me oleme tapmiste arvu vähendamisel saavutanud, taas kaduda.

Üks oluline muudatus doktriinis on ohvri ja kannatanuga tegelemine. Selle kaudu on võimalik kuritegevuse latentsust ja selle kaudu ka üldist kuritegevust vähendada. Kui jätta kannatanu omapäi, ilma riigi toeta, siis on see vesi vägivallatseja veskile ja ta saab kindlust uuteks vägivallategudeks.

Siit edasi minnes ma tahangi esile tõsta enda arvates väga olulise teema, mida ma oma poliitilises tegevuses olen alati oluliseks pidanud, nimelt perevägivalla ennetuse, millest ka justiitsminister rääkis. Muidugi ei ole see minu teema olnud pelgalt seetõttu, et see on kuskil vägivalla ennetamise strateegias kirjas, vaid ainuüksi juba selle pärast, et perevägivallavastane poliitika on vägivallaahela katkestamisel üks kõige olulisemaid ennetusmeetmeid kogu turvalisuse suurendamiseks ühiskonnas. Perevägivalla ahela katkestamine vähendab tulevikus selliste juhtumite arvu, mida me nägime hiljuti Tartus, samuti koolikiusamist, koolivägivalda ja ka järgmise põlvkonna perevägivalda.

Justiitsministri ülesanne on hoida ühiskonnas probleeme tekitavatel valdkondadel silm peal ja tagada, et kõigele osutatakse ka laiemat tähelepanu. Seetõttu ei piirdu perevägivalla ennetus vaid strateegia koostamisega. Nii praegusel kui ka tulevastel ministritel lasub kohustus pidevalt jälgida, et see strateegia ka reaalselt rakenduks ja oma eesmärki täidaks. Ma usun, et Justiitsministeeriumi tugev kollektiiv suudab nende eesmärkide täitmise panustada täiega ja valitsevat olukorda muuta.

Tahan siinjuures kindlasti rõhutada naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise seisukohast väga tähtsa Istanbuli konventsiooni ratifitseerimise vajalikkust. Vägivalla ärahoidmine ei ole teema, mida arutades ministrid ja poliitikud võiksid omavahel jageleda.

Palun lisaiega!

Esimees Eiki Nestor

Palun! Kolm minutit lisaiega.

Andres Anvelt

Siin on vaja saavutada läbimurre ja sellega ei tohi venitada. Kindlasti ma ei pea õigeks, et rahvusvaheliselt tunnustatud ennetavate meetmete paketi soovitakse siduda mingeid teisi, sellega otseselt mitteseotud valdkondi. Pean praegu silmas ka burkakeeldu. See ei ole Istanbuli konventsiooni teema ja seda olulist küsimust võiks ühiskonnas arutada väljaspool Istanbuli konventsiooni ratifitseerimise protsessi. Ainult niimoodi tagame kriminaalpoliitika arengusuundade täitmise.

Tuletan meelde, et eduka ühiskonna vundament ja samal ajal nii eeldus kui ka püsiv eesmärk on rahumeelne koeksisteerimine ning ühiskonnaliikmete vastastikune elementaarne lugupidamine. Riigimehelik suhtumine manitseb meid kõiki tegutsema nii, et Eesti ühiskonna rahumeelne ühiselu ei hapneks. Käärimise protsess on kahjuks alanud ning meil on kõigil kohustus sekkuda.

Siinkohal tahangi tulla sellise teema juurde nagu võitlus vihategude ja vihakõnega, mis ei tähenda mingil juhul kriitika lämmatamist. Meie riigis ja ühiskonnas peavad olema väga selgelt määratletud piirid, kust alates normaalne konstruktiivne kriitika poliitikute ja poliitika või sotsiaalsete olude pihta muutub ühiskonda ohustavaks tegevuseks. Kui piirid ei ole paigas, siis ei saa keegi meist olla kindel, et me ise ei osutu mingil hetkel olevat mõnes rünnatavas vähemuses. Vihakõne ja selle eest vastutuse sätestamine ei tohi kunagi saada enamuse ründerelvaks vähemuse vastu. Õigusriigis annab vihakõne keelustamine vähemusele kaitsekilbi kuritegelike rünnete eest. Miks me karistame tänaval inimesele kallaletunginut, kui ta tegi seda rahakoti või suitsupaki nimel, karmimalt kui ründajat, kelle motiiviks oli inimese nahavärvus, puue, usutunnistus, seksuaalne sättumus – kõik see, mis loob tema identiteedi ja annab talle inimväärikuse? Mõelgem sellele! Neli aastat tagasi Justiitsministeeriumis vaevaliselt alanud karistusseadustiku muutmise ning vihakõne ja -teo kriminaliseerimise protsess jõudis eelmisel aastal sisulise ühiskondliku kokkuleppeni. Ka 2015. aasta aprillis sõlmitud valitsuslepe deklareeris seda kui edasilükkamatut ülesannet. Kahjuks on see protsess pidurdunud. Nüüd on pall Justiitsministeeriumi ja ministri käes. Leian, et meil kõigil, ka justiitsministril, on lausa kohustus sekkuda ennetavalt vihakõnedesse ja -tegudesse. Jääme Riigikogus ootama, et justiitsminister meile lähiajal sellesisulise eelnõu esitaks, et me saaksime seda Riigikogus arutada ja otsused teha. Lõpetuseks soovin justiitsministrile jõudu ja edu suurte eesmärkide saavutamisel! Kriminaalsel tegevusel Eestis ruumi ei ole. Meelekindlalt tegutsedes jõuame selleni, et meil on Tallinnas uus, tänapäeva oludele vastav vangla, et meil on korrupsioon langustrendis nii era- kui ka avalikus sektoris ning et meie lapsed ja naised on kaitstud, samuti ohvrid oma raskes olukorras, kui neil tuleb kaasa aidata, et kurjategijad hakkaks oma karistust kandma. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Päevakorrapunkt ""Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2015. aasta täitmise aruanne" on läbi arutatud.

[Üles Tagasi](#)

5. 16:46 Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse, millega suurendatakse trahviühikut, eelnõu (146 SE) teine lugemine

Esimees Eiki Nestor

Alustame nüüd Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse, millega suurendatakse trahviühikut, eelnõu 146 teist lugemist. Õiguskomisjonipoolne ettekandja Raivo Aeg, palun!

Raivo Aeg

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Seaduseelnõu 146 ehk karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus, millega suurendatakse trahviühikut, on jõudnud teisele lugemisele. Seaduseelnõu algatas Vabariigi Valitsus 23. novembril läinud aastal ja esimene lugemine toimus tänavu 20. jaanuaril. Esimese ja teise lugemise vahepeal oli muudatusettepanekute esitamise tähtaeg 27. jaanuar. Selleks ajaks esitasid Riigikogu liikmed Külliki Kübarsepp, Andres Ammas ja Jüri Adams neli muudatusettepanekut.

Muudatusettepanekuga nr 1 sooviti muuta eelnõu § 1 punkti 1 ja sätestada trahviühiku suuruseks kaheksa euro asemel viis eurot. Ettepaneku tegijad olid nõus, et aeg-ajalt on võimalik trahviühiku suurust üle vaadata, kuid pidasid eelnõus ettenähtud kahekordset tõstmist liiga kiireks. Komisjon jättis ettepaneku arvestamata ja põhjendas seda asjaoluga, et 1. jaanuaril 2015. aastal jõustunud karistusseadustiku muudatustega tõsteti kuritegude eest ettenähtud rahalise karistuse miinimumpäevamäära 3,2 eurolt 10 eurole ja praegu menetluses oleva eelnõuga viiakse miinimumpäevamäära ja trahviühiku suurused omavahel kooskõlla.

Muudatusettepanekuga nr 2 tehti ettepanek eelnõu § 1 punkt 2 eelnõust välja jätta. Selgituseks niipalju, et selle punkti järgi tuleb isikule, kes on noorem kui 18-aastane, toimepandud teo eest trahvi arvestamisel võtta aluseks pool trahvi maksimummäärast, st poole võrra vähendada maksimummäära ja sealt alustada karistuse määramist, välja arvatud juhud, kui sellise isiku karistamine on mingis konkreetsetes seaduses juba eraldi sätestatud. Komisjon jättis ka selle ettepaneku arvestamata.

Muudatusettepanekuga nr 3 tehti ettepanek eelnõu § 2 eelnõust üldse välja jätta, et toimivat süsteemi mitte ümber korraldada. Ettepaneku sisu oli järgmine. Paragrahvida 2 muudetakse liiklusseadust. Liiklusseaduse §

262 näeb ette kirjalikus hoiatamismenetluses liiklusnõuete rikkumise eest kohaldatavad hoiatustrahvid. Nimetatud paragrahvi punkti 1 kohaselt määratakse suurima lubatud sõidukiiruse ületamise korral hoiatustrahv, mille suurus eurodes on lubatud kiirust ületanud kilomeetrite arv korrutatuna kolmega. See on siis kehtiva liiklusseaduse § 262. Menetletava eelnõu kohaselt nähakse aga koos üldise rahatrahvi kasvuga ette ka hoiatustrahvi kasv, st kolme asemel korrutatakse viiega. Tulenevalt eeltoodust ja arvestades asjaolu, et lubatud sõidukiiruse ületamine on jätkuvalt enim levinud liiklusrikkumine, jättis komisjon Riigikogu liikmete esitatud muudatusettepaneku arvestamata.

Muudatusettepanekuga nr 4 sooviti seadusmuudatuse jõustumine viia edasi 1. jaanuarile 2017. Iseenesest oli muudatusettepanek teatud osas asjakohane, sest algselt eelnõus ette nähtud jõustumistähtaeg 1. märts 2016 ei ole enam reaalne. Samas ei pidanud komisjon pädevaks ettepaneku tegija põhjendust, et trahvitõusu kaudu ei tohi täita jooksva aasta eelarvet ja muudatuste varasem jõustumine oleks adressaatidele liialt äkiline. Eelöeldule tuginedes ei leidnud ka see muudatusettepanek komisjonis toetust. Jätkates selle punkti sisupoolega, siis nagu ma juba mainisin, oleks 1. märts 2016 seaduse jõustumise ajana ebareaalne. Seetõttu tegi komisjon ettepaneku lükata seadusmuudatuse jõustumise tähtaeg 1. maile 2016. Nimetatud muudatus koos uue tähtajaga on kooskõlastatud ka Justiitsministeeriumi asjaomaste ametnikega, kelle hinnangul on selleks ajaks võimalik kõik takistavad asjaolud kõrvaldada. Kui seaduseelnõu läbib kolmanda lugemise, siis on võimalik rakendada seda tähtaega.

Lõpetuseks tegi komisjon otsuse esitada eelnõu Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks 9. märtsiks ja tegi ettepaneku teine lugemine lõpetada. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Palun, Külliki Kübarsepp!

Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kas komisjonis tekkis ka see küsimus, et trahviühiku määr kehtib meil 2002. aastast ehk nende aastate jooksul on keegi jätnud töö tegemata? Miks siis nüüd selle eest topelt karistatakse? Kas sellele on mingi vastus olemas?

Raivo Aeg

Aitäh, hea küsija! Komisjoni istungil seda konkreetselt ei arutatud, kes on töö tegemata jätnud, aga tõepoolest tõdeti, et see trahvimäär on palju aastaid olnud muutmata. Ma viitasin ka sellele, et eelmise aasta 1. jaanuarist suurendati karistusseadustikus kuritegude eest ettenähtud rahaliste karistuste määra 3,8 eurolt 10 eurole. Nüüd me teeksimme järgmise sammu, et viia omavahel proportsiooni ja tasakaalu rahalised karistused nii kuritegude kui ka väärtegude eest. Tuleb veel märkida, et kehtiva korra järgi on väärtegude eest ette nähtud päevamäär 4 eurot ja kuriteo eest on see 3,8 eurot. Selline disproportsioon oli ka varasema korra järgi. Nüüd on kuritegude eest 10 eurot ja selles mõttes on ka siin õige korrelatsioon, et väärtegude eest määratava karistuse päevamäär on 2 eurot väiksem kui kuriteo eest määratav. Selles mõttes tekib normaalne balanss.

Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eelnõu § 47 näeb ette, et nooremale kui 18-aastasele teo toimepanijale määratakse karistusena rahatrahv poole trahvimäära ulatuses. Kui nüüd pidada silmas ja tahta säilitada ühtset trahvisüsteemi ning tagada karistuspoliitika õigusselgus, siis jääb sellise erisuse tegemine arusaamatuks. Ega alaealised ise neid trahve ju tõenäoliselt ei maksa, seda teevad ikkagi nende vanemad. Kas sellega soovitakse nooremaid kui 18-aastaseid isikuid kuidagi mõjutada, suunata neid õiguskuulekamale käitumisele?

Raivo Aeg

Aitäh, hea küsija! Tõepoolest, nagu te ise oma küsimuses juba põhimõtteliselt vastasite, valdavalt ju alla 18-aastastel isikutel oma sissetulek puudub ja nende väärtegude eest peavad paratamatult trahvi maksuma vanemad, kes ise ei ole väärteo toimepanemises osalenud. Ainus, mida kaudselt võib neile süüks panna, on see, et võib-olla on nad jätnud lapse kasvatamisel midagi tegemata. Just sellest, et õigusrikkumise toime pannud isik ise realselt karistust ei kanna, vaid seda peab tema eest kandma keegi teine, ongi tingitud otsus mitte rakendada alaealise puhul täismäära.

Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Külliki Kübarsepp, palun!

Külliki Kübarsepp

Hea juhataja! Head kolleegid! Tõesti, Vabaerakonna fraktsioonis tekkis diskussioon selle eelnõu üle ning siinkõneleja, Andres Ammas ja Jüri Adams pidasid õigeks mõned olulised teemad maha märkida. Siin anti juba ühes küsimuses teada, et trahviühiku määra pole Eestis muudetud 2002. aastast. See näitab, et riigil puudub terviklik nägemus trahvipoliitikast ja teema on jäetud lihtsalt niisama seisma. Seepärast ei ole meie hinnangul õigustatud ka kahekordne trahv. Meie ettepaneku kohaselt oleks mõistlik kas või iga aasta tõsta seda määra mingi ühiku, mõne euro võrra, et tõus oleks sujuv, mitte liiga hüppeline, mis võib tekitada arusaamatust ja nurinat. Me arvame, et igasugune põhjendatud ja selge trahviühiku muutmine on õigustatud.

Teiseks, seesama alaealiste teema. Nii minister kui ka mitmed ametnikud on öelnud, et ega lapsed, noored seda trahvi ei maksa, et see on lastevanemate asi. Siis tekib see küsimus, milline on lastevanemate nägemus oma laste väärtuskasvatusest, kes vastutab selle eest. Ma arvan, et vastutab eelkõige ikkagi kodu, mitte haridusasutus või mingi muu institutsioon. Erisuste tegemisega nagu öeldaks, et vanemad, laske käia! Kolmas muudatusettepanek puudutab liikluskaameraid. Kehtiva seaduse järgi korrutatakse trahvi suuruse arvestamisel lubatud sõidukiirust ületavate kilomeetrite arv kolmeka. Meie hinnang on, et liikluskaamerate süsteem toimib. Loomulikult on olemas x arv liiklushuligaane, keda ei kõiguta üks ega teine summa, aga neid see eelnõu nagunii ei puuduta. Pigem karistatakse neid inimesi, kellel, ütleme ausalt, võib pedaal ühel hetkel natukene kõvemini põhjas olla, aga nad ei tee seda tahtlikult. Seepärast arvame, et õigustatud on säilitada olemasolev süsteem.

Neljas teema, mida me oleme markeerinud. Trahvid ei tohiks olla jooksva eelarve täitmise vahend, vaid oleks mõistlik, et neid arvestatakse iga eelarve tegemise alguses. See oleks samamoodi, nagu asutuses oleks korraldus, et meil on vaja saavutada see eesmärk ja meil on nii palju vahendeid puudu. Selline praktika ei ole absoluutselt mõistlik.

Need olid meie neli teemapüstitust. Kindlasti on siin muidki küsimusi, aga me lähtusime sellest seisukohast, et kõike, mis on mõistlik, võib teha, kuid mõistlikus tempos. Ühe ja teise muudatuse sisuline pool jäi tõesti natukene arusaamatuks. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

Henn Põlluaas

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Täna on toodud üsna mitmeid argumente, miks seadusega trahvide tõstmisega ei ole põhjust väga rahul olla. Ma toon esile ühe asja. Jah, väide, et trahve ei ole tükk aega suurendatud, vastab küll tõele, aga samas vastab tõele ka fakt, et juba praegused trahvid on suured ja väga paljud inimesed ei suuda neid maksta. Kui me vaatame statistikat, siis on iga aasta maakohtu poole pöördunud üha rohkem ja rohkem inimesi, kes paluvad rahatrahvi asendada kas üldkasuliku tööga või mõne teise karistusvormiga, lihtsalt sel põhjusel, et nad ei suuda neid trahve maksta. 2012. aastal tehti 1464 avaldust, 2013. aastal 3410, 2014. aastal 5910 ja eelmisel aastal juba pea 7000 avaldust. See näitab, et inimesed on hädas, nad ei suuda neid niigi suuri rahatrahve tasuda. Ja kui me nüüd hüppeliselt tõstame trahvimäärad sellisele tasemele, nagu valitsus on kavandanud, siis kasvab nende inimeste arv, kes neid ei maksa, kindlasti veelgi. Minul on küll ettepanek, et selliste trahvimääradega ei tohi välja tulla, või kui, siis ainult nii, et neid tõstetakse järk-järgult. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Rohkem keegi liikluseeskirjade rikkujate õigustatud ootustest rääkida ei soovi. Lõpetan läbirääkimised. Vaatame läbi muudatusettepanekute tabeli, kus on neli muudatusettepanekut. Esimese on esitanud Külliki Kübarsepp, Andres Ammas ja Jüri Adams. Komisjon ei ole ettepanekut arvestanud. Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh! Kuna oleme seisukohal, et trahvid ei peaks hüppama, vaid liikuma mõõdukalt, siis palub Vabaerakonna fraktsioon seda ettepanekut hääletada.

Esimees Eiki Nestor

Selge, teeme seda. Palun, Raivo Aeg!

Raivo Aeg

Palun viis minutit vaheaega!

Esimees Eiki Nestor

Vaheaeg viis minutit. Jätkame 17.10.

V a h e a e g

Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, juhataja palub vabandust. See oli minu viga ja oli põhjustatud sellest, et ma ei teadnud, et Raivo Aegi ei valitud täna fraktsiooni esimeheks ega aseesimeheks. Ma luban, et kui tulevikus sellised kahtlused tekivad, siis ma vaatan paberi pealt järele. Nii et loeme teie lahkel loal selle viieminutilise vaheaja juhataja vaheajaks. Aitäh!

Austatud Riigikogu, panen hääletusele eelnõu 146 muudatusettepaneku nr 1, mille on esitanud Külliki Kübarsepp, Andres Ammas ja Jüri Adams ja mida komisjon ei ole arvestanud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt on 24 Riigikogu liiget, vastu 40, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust. Muudatusettepaneku nr 2 on esitanud Külliki Kübarsepp, Andres Ammas ja Jüri Adams. Komisjon ei ole muudatusettepanekut arvestanud. Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh! Ma palun seda ettepanekut hääletada!

Esimees Eiki Nestor

Palun! Läheme hääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 2, mille on esitanud Külliki Kübarsepp, Andres Ammas ja Jüri Adams ja mida komisjon ei ole arvestanud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt on 23 Riigikogu liiget, vastu 40, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust. Muudatusettepanek nr 3. Ka selle on esitanud Külliki Kübarsepp, Andres Ammas ja Jüri Adams ja ka seda ei ole komisjon arvestanud. Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Ka seda palub Vabaerakonna fraktsioon hääletada!

Esimees Eiki Nestor

Seda me ka teeme.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 3, mille on esitanud Külliki Kübarsepp, Andres Ammas ja Jüri Adams ja mida komisjon ei ole arvestanud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku nr 3 poolt on 13 Riigikogu liiget, vastu 42 ja erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Muudatusettepaneku nr 4 on esitanud Külliki Kübarsepp, Andres Ammas ja Jüri Adams. Komisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Et see trahvitõus ei puudutaks jooksva aasta eelarvet, siis palume ettepanekut hääletada!

Esimees Eiki Nestor

Seda me teeme.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 4, mille on esitanud Külliki Kübarsepp, Andres Ammas ja Jüri Adams. Komisjon ei ole ettepanekut arvestanud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Neljanda muudatusettepaneku poolt on 24 Riigikogu liiget, vastu 38, 1 jäi erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 5 on esitanud õiguskomisjon. Komisjoni ettepanek on eelnõu 146 teine lugemine lõpetada. Eelnõu 146 teine lugemine on lõpetatud.

[Üles Tagasi](#)

6. 17:16 Ravimiseaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (154 SE) teine lugemine

Esimees Eiki Nestor

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 154 teist lugemist. Sotsiaalkomisjoni ettekandja Liina Kersna, palun!

Liina Kersna

Hea juhataja! Austatud kolleegid! Teile meeldetuletuseks, et seaduseelnõu 154 eesmärk on luua õiguslik alus ravimiregistri ja koodikeskuse ühtseks registriks muutmisele. Ravimiregister on tehniliselt ja funktsionaalselt vananenud ning kordab peaaegu täielikult ravimite koodikeskuse funktsioone. Kahe registri ühendamiseks luuakse register, mis on tehniliselt uuem ja seotud ka digiresepti süsteemiga. Ministeeriumi hinnangul hoitakse nende kahe registri ühendamisel aastas kokku 12 000 eurot hoolduskulusid. Ühekordne kokkuhoid on 80 000 eurot, mis muidu oleks kulunud vananenud ravimiregistri uuendamiseks.

Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu teise lugemise ettevalmistamiseks kahel korral. 22. veebruaril olid kutsutud komisjoni Sotsiaalministeeriumi digitaalvõimekuse arendamise osakonna nõunik Nele Nisu ja ravimiosakonna juhataja Dagmar Rüütel. Sotsiaalministeeriumi esindajad vastasid komisjoni liikmete küsimustele. Esiteks tekitas küsimust see, kas on mõistlik, et ühele registrile jääb kaks vastutavat töötajat – nii Raviamet kui ka Sotsiaalministeerium. Meile kinnitati, et tööülesanded on väga selgelt ära reguleeritud ja dubleerimist ei ole. Teisena tõstasid komisjoni liikmed küsimuse, kas seaduse rakendusaktid jõutakse õigel ajal allkirjastada. Ministeeriumi ametnikud kinnitasid, et kuna seda seaduseelnõu on väga pikalt ja põhjalikult ette valmistatud, siis on ka rakendusaktid valmis. Me leppisime kokku, et enne seaduseelnõu kolmandale lugemisele saatmist saadetakse rakendusaktid kooskõlastusringile.

Komisjon tegi konsensuslikult otsuse saata eelnõu teisele lugemisele tänaseks ja teeb ühtlasi ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Me arutasime seda seaduseelnõu veel selle nädala esmaspäeval ja istungile oli kutsutud ka Sotsiaalministeeriumi õigusnõunik Kersti Berendsen-Koržets. Komisjon otsustas esitada ühe muudatusettepaneku, millega ühtlustatakse eelnõus kasutatavat terminoloogiat. Nimelt lisatakse kahte kohta, kus praegu räägitakse ainult toodetest, sõna "ravimite". Nii et edaspidi on "ravimite ja toodete", väga tehniline muudatus. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Kas ettekandjale on küsimusi? Aitäh, Liina Kersna! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Sotsiaalkomisjon on esitanud eelnõu 154 kohta ühe muudatusettepaneku, mis on arvestatud täielikult. Eelnõu 154 teine lugemine on lõpetatud.

[Üles Tagasi](#)

7. 17:19 Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (81 SE) teine lugemine

Esimees Eiki Nestor

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 81 teist lugemist. Põhiseaduskomisjoni ettekandja Mart Nutt, palun!

Mart Nutt

Austatud härra esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 81 kohta võib öelda, et kaua tehtud kaunikene. Homme saab nimelt selle eelnõu

menetluse algusest pool aastat. Eelnõu on algatatud 14. septembril möödunud, 2015. aastal ja esimene lugemine viidi läbi 14. oktoobril. Selle eelnõu algne eesmärk oli harmoneerida Eesti seadus Euroopa Liidu direktiiviga. Seda oleks võinud teha suhteliselt lühikese aja jooksul, aga mis paraku Euroopas on toimunud, seda me kõik teame. Nimelt tõi rändekriis kaasa vajaduse käsitleda teemat põhjalikumalt ja seetõttu tuli ka põhiseaduskomisjonil eelnõu täiendada. Põhiseaduskomisjoni 10. novembri istungi ajaks oli eelnõu kohta tulnud 42 muudatusettepanekut Riigikogu kolmelt fraktsioonilt: EKRE, IRL-i ja Keskerakonna fraktsioonilt. Komisjon arutas eelnõu kuuel korral: eelmise aasta 10. novembril, 19. novembril, 24. novembril ja 8. detsembril ning selle aasta 23. veebruaril ja 7. märtsil. Kutsututena osalesid istungitel – ma loen ette kõik, kes olid istungitele kutsutud, mitte ei hakka neid eraldi istungite kaupa välja tooma – siseminister Hanno Pevkur, õiguskantsler Ülle Madise, kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna tollaegne juhataja Janek Mägi, Sotsiaalministeeriumi rahvusvahelise kaitse poliitika juht Triin Raag, EKRE fraktsiooni esindaja Henn Põlluaas (EKRE-l ei ole põhiseaduskomisjonis liiget, seetõttu oli nende fraktsiooni esindaja eraldi osalema kutsutud), EKRE fraktsiooni nõunik Anti Poolamets, Õiguskantsleri Kantselei õiguskorra kaitse osakonna juhataja Heili Sepp, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti Põhja-Euroopa piirkonna esinduse esindaja Andrei Arjupin, pagulasorganisatsioonide ümarlaua esindaja Eero Janson, Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna nõunik Ly Pärn ja sama osakonna praegune juhataja Ruth Annus ning Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik Mirjam Rannula.

Komisjoni istungitel kuulati ära õiguskantsleri, ministeeriumide, ÜRO pagulasameti ja pagulasorganisatsioonide esindajad ning ka fraktsioonide seisukohad ja ettepanekud. Oma ettepanekud esitas ka Riigikohus. Kuna arutelu toimus kuuel põhiseaduskomisjoni istungil, siis püüan anda debatist ja muudatusettepanekutest süstemaatilise ülevaate ja võtta need arutelud kokku, mitte pidada väga jäigalt kinni konkreetsest protokollist. 10. novembri istungil arutati läbi esitatud ettepanekud, kuid otsuseid ei langetatud, sest väga mitmed ettepanekud sisuliselt kattusid. Seetõttu oli otstarbekas vaadata neid koos ja püüda ühtlustada. Eeskätt keskenduti EKRE ettepanekutele, kuna neid oli nii suur hulk, et ühel istungil ei olnud võimalik kõiki korraga läbi vaadata. 19. novembri istungil tutvustas oma ettepanekuid õiguskantsler. Need puudutasid eeskätt rahvusvahelise kaitse taotleja kaebeõigust. 24. novembri istungil tutvustasid oma seisukohti ÜRO pagulasameti ja pagulasorganisatsioonide esindajad. Arutelu keskendus eelnõu vastavusele rahvusvahelisele varjupaigaõigusele ja Euroopa Liidu direktiividele. 8. detsembril istungil – me oleme jätkuvalt veel aastast 2015 – tegi põhiseaduskomisjon otsused EKRE ja Keskerakonna fraktsiooni muudatusettepanekute kohta. Tänavuse aasta 23. veebruari istungil põhiseaduskomisjon jätkas muudatusettepanekute läbivaatamist. Vaadati läbi IRL-i ettepanekud ja ka algatajate ettepanekud, mis olid valdavalt tulnud Siseministeeriumist, aga ka Sotsiaalministeeriumist ja Justiitsministeeriumist. Samuti tehti 23. veebruaril 2016 ka menetluslikud otsused. Ma võib-olla tõttan natuke ajast ette ja räägin menetluslikud otsused enne muudatusettepanekuid ära, aga ma kordan neid ka ettekande lõpus. Otsused olid järgmised: viia teine lugemine läbi 9. märtsil 2016, teine lugemine lõpetada, määrata ettekandjaks Mart Nutt, ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis viia kolmas lugemine läbi 16. märtsil 2016. Kõik need otsused võeti vastu konsensuslikult, st vastuhääli nende otsuste tegemisel ei olnud ja erapooletuid ka ei olnud.

7. märtsil vaadati läbi veel viimased ettepanekud, mis olid tulnud Riigikohtult. Riigikohtu ettepanekud olid rahvusvahelise kaitse kohta ning puudutasid tähtaegu ja eelisjärjekorda. Nüüd siis muudatusettepanekutest. Kuna neid on kokku 77, siis ühekaupa ei ole mul neid kindlasti võimalik tutvustada ja selleks ei ole ka põhjust, sest ühtede ettepanekutega on kaetud ka väga paljud teised. Võin aga kinnitada, et põhiseaduskomisjon püüdis võimaluste piires arvesse võtta kõiki muudatusettepanekuid, milles kajastusid nende esitajate soovid. Tekst on väga palju muutunud ja seetõttu on mitut ettepanekut, mille kohta võib tabelist lugeda, et neid ei ole arvestatud, sisuliselt isegi arvestatud. Lihtsalt see tekstiosa, mille kohta ettepanekud olid tehtud, on menetluse käigus nii palju muutunud või hoopiski ära langenud, et ettepanekut ei saanud enam kuidagi arvesse võtta. Et leida ühisosa, on põhiseaduskomisjon koostöös algatajatega formuleerinud komisjoni nimel mitu muudatusettepanekut, mis on ajendatud Riigikogu fraktsioonide ettepanekutest. Teksti ühtlustamise huvides on see olnud paratamatu, nagu see mahukate eelnõude ja paljude ettepanekute puhul sageli on. Seeläbi on mitmeid fraktsioonide ettepanekuid kas sisuliselt või osaliselt arvestatud. Põhiseaduskomisjon on muudatusettepanekuid vormistades arvestanud ka mitme teise organisatsiooni, Sotsiaalministeeriumi, Justiitsministeeriumi, õiguskantsleri, ÜRO pagulasameti ja pagulasorganisatsioonide ettepanekuid.

Muudatusettepanekute tabelis, nagu ma ütlesin, on kokku 77 muudatusettepanekut. Ma püüan välja tuua põhilise, mis eelnõus on muudatusettepanekute kaudu tehtud, minemata ettepanekute iseloomustamisel väga detailidesse.

Esiteks, rahvusvahelise kaitse andmise otsustamisse on kaasatud Riigikogu. See on kõige kõrgem tasand, mida varjupaigataotleja Eestisse ümberasumisel ja paigutamisel on võimalik kaasata. Mehhanism on kavandatud niisugusena, et Vabariigi Valitsus peab enne otsuse tegemist kooskõlastama selle Riigikogu Euroopa Liidu

asjade komisjoniga. Kui kooskõlastust ei saa, ei ole valitsusel õigust Eestisse kedagi ümber asustada ega paigutada. See mehhanism on sellepärast tugev, et tagab otsuste avalikkuse. Otsuste tegemisse on kaasatud ka opositsioonierakonnad ning avalikkus saab ülevaate, kes Eestisse tulevad, kui palju neid on ja kust kohast nad tulevad. Parlamendi tasemel otsustamist, nii palju kui ma olen seda uurinud, ei ole teistes Euroopa Liidu riikides kavandatud, st parlamenti kaasatud ei ole. Enamikus maades tehakse need otsused valitsuse, mõne valitsusasutuse või isegi ainult mõne konkreetse üksikametniku tasandil.

Teiseks, Politsei- ja Piirivalveamet kehtestab seadusest tulenevalt turvaliste päritoluriikide nimekirja ja nendest riikidest pärit isikutele Eestis varjupaika ei anta, kuna turvalisus on päritolumaal piisavalt tagatud.

Kolmandaks, kavas on kiirendada kohtumenetlust olukorras, kus isikule ei ole varjupaika antud ja ta kuulub väljasaatmisele. Praegune kohtumenetlus kipub venima ja kohati lausa nii kaua, et isikut, keda on otsustatud välja saata, ei õnnestugi välja saata. Selle kohta esitas oma ettepaneku Riigikohus ja see kajastub muudatusettepanekus nr 69, mille järgi põhimõtte on see, et rahvusvahelise kaitse asja vaatab kohus läbi eelisjärjekorras. Rahvusvaheline kaitse hõlmab nii rahvusvahelise kaitse andmisest keeldumise otsust kui ka sellega koos tehtavat ettekirjutust Eestist lahkumiseks. Neid ei saa käsitleda eraldi otsusena, vaid ühe otsusena. Seetõttu on mõlemad ka eelisjärjekorras läbivaadatavad.

Eestisse ümberpaigutamise ja asustamisega seotud menetlustoimingud tehakse üldjoontes väljaspool Eestit. See tähendab, et luba Eestisse asumiseks antakse alles seejärel, kui on tehtud taustakontroll ja julgeolekukontroll ning menetluse läbiviijad on jõudnud järeldusele, et isik on tõepoolest kas pagulane või sõjapõgenik ning vajab kaitset.

Seaduses on selgelt määratud, et Eestisse asuv välismaalane peab järgima põhiseaduslikku korda, austama vabadusele, õiglusele ja õigusele tuginevat riiki ning Eesti ühiskonna väärtusi, keelt ja kultuuri. Kui isik seda ei tee, on need aluseks ka elamisloa tühistamisel või pikendamisest keeldumisel. Selge, et kõikidel sellistel juhtudel ei osutu elamisloa tühistamine võimalikuks, aga pikendamisest keeldumise alus on see küll.

Kaitse saajad ei tohi olla sotsiaaltoetuste osas eelisseisundis, võrreldes teiste elanikega. Seetõttu on eelnõus ette nähtud, et nende sotsiaaltoetused viiakse samale tasemele, mis on teistel Eesti elanikel. Täiendavalt finantseerib riik üksnes keeleõpet ja tõlketeenuseid, mis on vaieldamatult Eesti riigi enda huvides.

Riigieelarvest antakse rahvusvahelise kaitse saajale eluruumitoetust ainult ühekordselt sõlmitava lepinguga seotud kuludest, mitte ei toetata pidevalt. Keeleõppe ja tõlketeenuste kulud kaetakse kuni kahe aasta vältel, mitte kauem.

Rahvusvahelise kaitse saanud isik peab osalema kohanemisprogrammis. Kui ta seda ei tee, siis on see aluseks, et elamisluba mitte pikendada. Rahvusvahelise kaitse saanud isik peab Eestis viibimise ajal õppima eesti keelt, kusjuures ühe aasta jooksul peab ta olema omandanud A1 taseme, kahe aasta jooksul A2 taseme ning viie aasta jooksul B1 taseme. Kes eesti keelt ei omanda, peab keeleõppe kulud riigile tagastama.

Täiendava kaitse saajale antakse elamisluba üheks aastaks, pagulasele kolmeks aastaks. Siin oli EKRE ettepanek, et rohkem kui üheks aastaks ei peaks andma elamisluba kellelegi, aga paraku pagulasseisundi 1951. aasta konventsiooni järgi on kolmeaastane elamisluba pagulasele tagatud. Seetõttu ei ole meil võimalik teist tähtaega kehtestada. Komisjoni hinnangul võimaldab see tõhusalt kontrollida, kas isik on talle seadusega määratud kohustusi täitnud ja kuidas on toimunud tema kohanemine Eestis. Lähtutakse põhimõttest, et rahvusvaheline kaitse on ajutine ning tingitud ebaturvalisest olukorrast kaitse taotleja päritolumaal. Kui olukord kodumaal rahuneb, pöörduv kaitse saanu oma kodumaale tagasi.

Kordan veel kord üle menetluslikud otsused: teine lugemine viia läbi 9. märtsil 2016, ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis kolmas lugemine võiks toimuda 16. märtsil s.a. Põhiseaduskomisjon tegi kõik otsused konsensuslikult. Etteruttavalt niipalju, et käesoleva seaduse vastuvõtmiseks on vaja koosseisu häälteenamust. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud ettekandja! Ma tahan kiita seda pikaajalist menetlust. Te töite põhisuunad muudatusettepanekutena hästi välja. Seletuskirjas on võib-olla kõige näitlikum lehekülgedel 11–12 olev tabel, mis väga selgelt osutab sellele, kust pärineb väide, et pagulaste sotsiaalsed garantiid on suuremad kui meie oma inimestel, see on siin puust ja punasega selgeks tehtud. Kas selle protsessi käigus ka täitevvõim, kes kahtlemata osales selles töös koos komisjoniga, sai aru, et ühiskonnale paremate signaalide andmiseks tulnuks seda tööd teha enne, kui see eelnõu Riigikogu menetlusse anti? See teema tekitas tõesti ühiskonnas päris suurt närvilisust.

Mart Nutt

Aitäh! Täitevvõim sai sellest väga hästi aru. Millest need ülemäärased boonused tekkisid? Need ei tekkinud selle seaduseelnõu menetluse käigus, vaid need olid kehtivas seaduses, mis võeti vastu, kui ma õigesti mäletan, hoopis aastal 2006, kui seda probleemi ei olnud. Seetõttu ei sisaldanud esialgne eelnõu nende sätete muutmist, aga komisjonis me jõudsime koostöös täidesaatva võimuga kiirelt üksmeelele ja lahendasime selle ebaõigluse.

Esimees Eiki Nestor

Ken-Marti Vaher, palun!

Ken-Marti Vaher

Suur tänu, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab ühte sätet, mis on lisatud välismaalaste seadusesse. See loob täiendava erisuse tähtajalise elamisloa andmisel juhul, kui isik on piisavalt kaua Eestis viibinud jne. Politsei peadirektori loal on võimalik anda teatud alusel isikule suure erandina tähtajaline elamisluba. Kuidas sa hindad selle sätte reaalsel rakendamisel praktikas, eriti arvestades seda, et seadusandja tahe oli küll selgelt nii töörühmas kui ka komisjonis, et see võib olla üks erandlik säte. Kas sellest võib tekkida isegi lisakoormus politsei peadirektorile? Millistel alustel ta peaks hakkama selliseid otsuseid langetama ja millised võiksid olla pikemaajalised tagajärjed, kui see säte Eesti seadustesse sisse kirjutatakse?

Mart Nutt

Aitäh! Igasugune lisatöö on koormus, selles pole kahtlust. Jah, seaduseelnõusse on see sisse kirjutatud n-ö erandite erandina. Varem seda sätet tõesti Eesti seadustes ei olnud, st n-ö humaansed kaalutlusi elamisloa alusel ei olnud. Ma arvan, et iseenesest ei juhtuks võib-olla midagi, kui seda humaansete kaalutluste sätet seadusse sisse ei viidaks. Siseministerium leidis siiski, et sellise erandi tegemine on vajalik isikute puhul, keda mitmesugustel põhjustel ei ole võimalik Eestist välja saata ja kellel tegelikult muud alust elamisloa saamiseks ei ole. Mõnes riigis on sellist sätet kuritarvitatud ja paraku ma arvan, et kui seda sätet hakatakse kuritarvitama, siis on asi kurjast küll. Miks me oleme sisse viinud selle n-ö peadirektori sätte ja vaideõiguse ainult kuni ministrini? Miks mitte anda selle otsuse tegemist ministrile? Vähemasti komisjonis ja ka töörühmas, kus me seda arutasime, tundus politsei ameti peadirektor olevat kõige tõhusam filtrer. Miks mitte minister? Minister on poliitiline isik ja ministrit on poliitiliselt lihtsam mõjutada kui ametnikku. See tähendab, et kui ühiskonnas tekib näiteks mingisugune poliitiline surve anda mõnele isikute rühmale elamisluba, siis ministril on tunduvalt raskem ennast kaitsta kui ametnikul, kes lähtub lihtsalt seadusest. Kui tegemist on erandiga, siis on tegemist erandiga. Samas on see tase viidud piisavalt kõrgele, st PPA peadirektor on sellel tasemel ametiisik, kes peab avalikkusele seletama, miks ta ühe või teise otsuse teeb. Ma arvan, et Eesti ühiskonnas on see piisavalt toimiv filter ja ma ei näe põhjust selle pärast eriti suurt muret tunda. Ma arvan, et tegelikult selle sätte tõttu midagi hullu ei juhtu.

Esimees Eiki Nestor

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Püüan seaduseelnõu sätteid kohaldada võimalikele inimestele, kelle jaoks need on loodud. Kas te arutasite komisjonis ka seda varianti, et kui meile tulevad inimesed mõnest eksootilisest riigist, siis nendel on ka väga erinev haridustase? Sageli kirjutatakse paremalt vasakule ja mõned inimesed ei oska üldse kirjutada. Kas saavutada kahe aastaga see A2 tase, mis minu teada vastab umbes 9. klassi õpilase keeletasemele, on sellistele inimestele jõukohane? Kas sa pead seda realistlikuks ja milline on komisjoni arvamus?

Mart Nutt

Aitäh! Loomulikult seda arutati. Aga kui me vaatame, siis A2 taseme saavutamine on mõeldud viie aasta peale. See on piisavalt pikk aeg igale inimesele, kellel ei ole, ütleme, meditsiinilisi puudeid. Ja seda, et näiteks arabia või somaali keele keskkonnast tulnud inimesel oleks eesti keelt raskem õppida kui vene või saksa keele keskkonnast tulnud inimesel, ma ei usu. Ma arvan, et eesti keel ei ole midagi müstilist. Eesti keel on tegelikult täiesti normaalne, tavaline Euroopa keel. Komisjon jäi üldiselt seisukohale, et sellel tasemel keele omandamine on täiesti jõukohane igaühele.

Esimees Eiki Nestor

Ken-Marti Vaher, palun!

Ken-Marti Vaher

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Seadusse on muudatusena kenasti sisse kirjutatud ka rahvusvahelise kaitse saaja kohustused, eelkõige kohustus järgida meie põhiseadust, austada meie väärtusi, eesti kultuuri ja keelt. Kas sa võiksid täiskogule paari sõnaga selgitada nende väärtusnormide olulisust? Võib-olla räägid ka väärtusdeklaratsiooni tähendusest, millele peaks siis iga ümberpaigutatav, ümberasustatav rahvusvahelise kaitse saaja alla kirjutama.

Mart Nutt

Aitäh! Väärtusnormid on äärmiselt olulised. Nad on äärmiselt olulised just nimelt selleks, et inimesed kõigepealt teadvustaksid, et nad asuvad teise kultuurikeskkonda. Nad peavad arvestama selle kultuuriruumi norme, kuhu nad on elama asunud, ja peavad ka sellest aru saama, et kui need väärtusnormid neile ei meeldi, siis nad meie ühiskonda lihtsalt ei sobi. Sellepärast see deklaratsioon, millele sa viitasid, toob kaasa õiguslikud kohustused. Selle kaudu inimene deklareerib, et kui ta neid väärtusnorme ei austa, siis ta võib arvestada sellega, et tema elamisluba lihtsalt ei pikendata. Nii et deklaratsiooni allakirjutamine on vabatahtlik, aga ka Eestis asumine on vabatahtlik.

Esimees Eiki Nestor

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Kas sa täpsustaksid natuke, kui pikaks ajaks rahvusvahelise kaitse saaja elamisloa saab. Sa väitsid, et kõikides riikides peab andma kolm aastat ...

Mart Nutt

Ei väitnud.

Aivar Kokk

Võib-olla ma sain siis valesti aru. Sellepärast ma küsingi, kuidas meil see olukord on. Paljud Euroopa Liidu riigid on otsustanud, et antakse üks aasta ja pereliikmeid ei tohi kaasa võtta. Kuidas me seadusest nüüd täpselt välja loeme, kui pikaks ajaks Eestis elamisluba antakse ja kas võib kõik oma lapsed kaasa võtta?

Mart Nutt

Aitäh! Eestis on täpselt samamoodi kui nendes riikides, kus antakse üheaastane elamisluba ega lubata sugulasi kaasa tuua. Aga me teeme vahet Eestisse saabunud isikute kategooriatel. Kui me räägime sõjapõgenikust, kes on kas ajutise või täiendava kaitse saaja, siis nendele antakse elamisluba üheks aastaks ja perekonnaliikmeid nad kaasa tuua ei saa. Ütleme, selle kategooria alla lähevad Süüria sõjapõgenikud. Teine kategooria, kes saab varjupaiga või kellel on õigus saada varjupaik vastavalt 1951. aasta Genfi konventsioonile, on pagulased, need ei ole sõjapõgenikud. Pagulased on isikud, kes on lahkunud oma kodukohast repressioonide kartuses, nad on põgenenud sealse terroristliku režiimi eest. Selles kategoorias olid eestlased 1944. aastal Rootsis, nad võisid olla üheaegselt sõjapõgenikud ja pagulased, aga nad olid kindlasti pagulased. See tähendab, et nende inimeste tagasisaatmine Eestisse oleks ilmselt kaasa toonud vältimatud repressioonid nende vastu. Pagulastel on vastavalt konventsioonile õigus saada kolmeaastane elamisluba ja ka õigus perekonnaliikmeid järele kutsuda. Need on kaks eraldi kategooriat.

Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Mart Nutt! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Märt Sults!

Märt Sults

Auväert esimees! Auväert kolleegid! Mul on selline jutt. Siin räägiti kaheaastasest keeleõppest ja igasugustest numbritest, C-dest ja A-dest, esimestest, teistest ja kolmandatest, kes meile tulevad ja kes kahe aastaga keele selgeks õpivad. Minu eelmises elus me avasime Tallinna Kunstigümnaasiumis keelekümbluse suuna – venekeelne laps eestikeelses koolis. Eeldus oli, et laps, kes võeti esimesse klassi, pidi kindlasti olema

täisvenekeelsest perekonnast, kus ema ja isa räägivad vene keeles ja kodune keel on vene keel. See oli eelduseks. Praegu käib see asi kuuendat aastat. See jutt, et araablane õpib kahe aastaga eesti keele ära, on illusioon ja häma. Kui inimesel ei ole tahet, motivatsiooni ega kirge ära õppida selle riigi keelt, kuhu ta elama tuli, siis ta sellega hakkama ei saa, kui tal ei ole eluliselt vajalik seda õppida. Minu kooli keelekümbluse viiendas klassis on lapsed, kes hästi kiiresti kõiksugu uusi asju omandavad, enam-vähem saanud eesti kooli taseme kätte. Nad saavad rääkida ja kirjutada eesti keeles ja saavad tehnilisest ehk funktsionaalsest kirjeldusest aru. Aga see võtab aega vähemalt kolm kuni viis aastat. Panen siia kolm punkti vahele. Kui me keelekümblust alustasime, siis kiitlesid meie head naabrid soomlased, et nemad õpetasid türklastele soome keele kahe aastaga selgeks. Me tegime dessandi Soome, et vaatame, kuidas see võimalik on, et türklased panevad kahe aastaga soome keelt nii kui naksti. Kui me sinna kohale jõudsime ja hakkasime nende metoodikat uurima, siis ütlesid Soome pedagoogid väga rahulikult, et see on neil väikene bluff huvi tekitamiseks, et alla nelja-viie aasta ei ole see üldse mõeldav. Meil on klassis keskeltläbi kaks rahvust, ei, mitte rahvust, vaid keelegruppi, eesti keel ja vene keel. Soomlastel oli klassiukse peal pikk-pikk nimekiri, mitu rahvust klassis on. Klassis oli keskeltläbi 7-8 rahvust, 7-8 keelegruppi. Seal olid rastapatsidega tüdrukud, kes ei rääkinud sõnakestki soome keelt, kuigi käisid seal koolis juba kolmandat aastat jne. Soomes on koolisüsteem natuke paindlikum, aga samal ajal väga-väga kohustuslik, sellepärast et ilma keeleta seal teatavaid asju ei saa. Meil nagu saab.

Auväärt selle seaduseelnõu või tulevase seaduse koostajad, võtke väga arvesse praktikute kogemusi, kes selle asjaga hommikust õhtuni tegelevad! Kaks aastat ilma surmahirmuta või ilma füüsilise ja vaimse vajaduseta on natukene utoopiline tähtaeg keeleõppes mingi kategooria saamiseks. Kui on väga tungiv vajadus, siis inimene õpib. Kui neid faktoreid pole arvestatud, kui inimesi, kes meile siia tulevad – olgu nad siis pagulased või sõjapõgenikud, ükskõik, kuidas me neid nimetame –, ei panda nii tugevatesse raamidesse, et nad lihtsalt ei saa teistmoodi, siis me võime rääkida keele äraõppimisest kahe aastaga. Kui me seda ei tee, siis see asi kindlasti ebaõnnestub. Eriti naljakas on just äsja esile toodud väide, et siis küsitakse keeleõppeks kulutatud raha tagasi. Huvitav, mis trikiga need siia tulnud inimesed selle üle tuhande euro kokku saavad? Kas virutavad kuskilt autopagasnikust või kust kohast nad võtavad selle raha, mida riigile tagasi maksta? Ütleme, see eelnõu või tulevane seadus on hästi nõrkade traagelniitidega kokku seotud. Palun kaaluge veel, arutage, küsige inimeste käest, kes tegelevad selle teemaga hommikust õhtuni! Küsige koolidest, vaadake koolides ringi, vaadake lasteaedades ringi ja siis te saate ka õige vastuse, õige tulemuse ja õige üldistuse. Kui te seda ei tee, siis on see seadus seaduse vastuvõtmise pärast ja lihtsalt poliitiline farss. Aitäh teile!

Esimees Eiki Nestor

Ken-Marti Vaher, palun! Kolm minutit lisa-aega.

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud Riigikogu! See eelnõu on minu arust üks väga hea näide, kuidas on probleeme, mis ühiskonna ette kerkivad, võimalik lahendada väikese ajalise nihkega ja võib-olla ka ootamatult. Tegelik seis on ju selline, et kui valitsus andis eelnõu üle, siis oli see hoopis teist nägu kui see, mis täna teisel lugemisel meie laudadel on. Ma loodan, et teine lugemine täna lõpetatakse. Mul on hea meel, et päris suur hulk praktilisi samme, mis puudutavad sisserände reguleerimist ja selle tänapäeva nõuetele vastavamaks tegemist, on nüüd eelnõusse jõudnud. Isamaa ja Res Publica Liit esitas suure hulga muudatusettepanekuid ja mul on hea meel, et väga suur osa neist leidis pärast pikki ja põhjalikke arutelusid arvestamist. Ma võin lühidalt kokku võttes öelda, et need muudatused tugevdavad Eesti riigi kontrolli sisserände üle ja seavad selged nõuded välismaalastele, sh nendele, keda võidakse Eesti Vabariiki ümber paigutada või ümber asustada. Ühtlasi on see jätk konservatiivsele rändepoliitikale.

Ma arvan, et on oluline, et Eesti riik ise otsustab sisserände ning selle üle, keda ja kui palju vastu võtta. Ja ma arvan, et isikud, kes ei austa meie põhiseadust ja meie väärtusi, ei peaks olema Eesti Vabariiki teretulnud. Samas neil, kes väärtusi hindavad, kes hindavad väärtusdeklaratsiooni ja meie põhiseadust, on kohustus kohaneda ja omandada ka eesti keel. Samuti anname nende muudatustega ja selle seaduseelnõuga meie riigiasutustele paremad tööriistad võimalike juhtumite menetlemiseks.

Ma võtaksin seitsme peamise kategooriana kokku need muudatused, mida te selles mahukas seletuskirjas ja muudatusettepanekute tabelis näete. Esiteks kehtestatakse selged nõuded Eestisse saabuvale välismaalasele. Kõigepealt kirjutatakse sisse see, et Eestisse saabuv välismaalane peab järgima meie põhiseadust ning hindama ja austama meie väärtusi. Sisse on kirjutatud ka sellised olulised mõisted nagu eesti keel ja kultuur, mida tuleb austada, samuti põhiseaduslike väärtuste hindamise kohustus. Kui küsida, mida tähendab väärtusnorm, siis juhul kui neid kohustusi eiratakse, võib see olla aluseks elamisloa pikendamata jätmisele ja mõningatel juhtudel ka tühistamisele. Kõikidele rahvusvahelise kaitse taotlejatele pannakse edaspidi ette

väärtusdeklaratsioon, millega peab vabatahtlikult ühinema ja mida on kohustus ka arvestada. Samuti on kohustus osaleda kohanemisprogrammis, kui isikule on see määratud, ja kasutada tugiisikuteenust. Teiseks, otsuse pagulaste vastuvõtmise kohta teeb rahvaesindus ehk Riigikogu oma komisjoni kaudu. See on suur muudatus võrreldes algse eelnõuga, mis parlamenti jõudis. See tähendab, et otsustuspädevus on selles majas. See tähendab, et iga selle valdkonna otsus, ka otsus ümberpaigutamise ja ümberasustamise kohta tuleb valitsusel tuua üksikotsusena parlamendi komisjoni ette, kes nimetab isikute kvoodi ja selle, millisest päritoluriigist need isikud tulevad. Kui Riigikogu komisjon ei anna kooskõlastust, siis valitsus tegutseda ei saa, nagu on selgesõnaliselt seadusesse kirjutatud.

Kolmandaks, Politsei- ja Piirivalveamet saab endale õiguse ja ka kohustuse kehtestada n-ö turvaliste päritoluriikide nimekiri. Nendest riikidest pärit isikutele Eesti rahvusvahelist kaitset ei võimalda, eelkõige selle tõttu, et eeldatavalt on seal võimalik tagada piisav turvalisus ja inimene tegelikult ohus ei ole, kuigi ta on esitanud varjupaigataotluse.

Neljandaks sätestatakse oluline julgeoleku põhimõte, et kõik menetlused, mis puudutavad ümberpaigutamise ja ümberasustamise protsessi, tehakse väljaspool Eesti Vabariiki, niipalju kui see on vähegi võimalik. Sellised selged sätted tuleb seadusesse sisse kirjutada. Riiki sisenemise luba antakse isikule üldjuhul ainult siis, kui kõik menetlustoimingud on tehtud, on kontrollitud tema tausta ja viidud läbi täiendavad uuringud, kui see on vajalik. See tähendab põhjalikku julgeolekukontrolli ja menetlusi seal, kus isik asub, st mitte Eesti Vabariigis. Viiendaks, eelistoetusi pagulastel ei ole. Praegu kehtivates seadustes on mõningad pügalad, mis tuleb tühistada. Selle seadusega seda tehaksegi. Sotsiaaltoetused nähakse ette täpselt samasugustena nagu Eesti elanikele, mis tähendab, et n-ö sotsiaalset survet Eestisse ümber paigutamiseks ja elama asumiseks Eesti seaduste kohaselt ei ole.

Kuudandaks, eesti keele õppimise kohustus – rahvusvahelise kaitse saanud isikutele on kohustus omandada eesti keel teatud tasemel. Kui keeleõppes ei osaleta, siis võib piirata sotsiaaltoetuste maksmist ja ka muid tingimusi. Seitsmendaks, tugevam kontroll pagulaste üle. See tähendab seda, et rahvusvahelise kaitse saanud isikule on võimalik anda elamisluba üheks aastaks. Praeguses seaduses on sees kolme aasta nõue. See annab riigile võimaluse iga aasta kontrollida, kas isik on nimetatud kohustusi ja väärtusdeklaratsiooni nõudeid täitnud ning kuidas ta on ühiskonnas kohanenud. On ka võimalik – loomulikult juhul, kui isiku koduriigis on olukord muutunud hoopis teiseks, rahulikuks – algatada tagasisaatmise menetlus.

Kõige lõpuks veel minu küsimusest ettekandjale. See puudutas erisätet tähtajalise elamisloa väljaandmise kohta Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori loal. Mul on teatud kahtlused selles suhtes, et otsustajaks saab olema just peadirektor. Me võime praktikast tulenevalt selle sätte juurde lähiaastatel tagasi tulla. Ma ei välista, et parem otsustamiskoht võiks olla Vabariigi Valitsus kollegiaalse organina, nii nagu see on praegu näiteks eriteenete eest kodakondsuse andmise puhul. Praeguse eelnõu järgi hakatakse otsustama kõige kõrgemal ametniku tasandil, peadirektori tasandil. Eks näeme, kuidas praktika kujuneb, ja kui vaja, siis saame selle küsimuse juurde tagasi tulla. Suur tänu teile!

Esimees Eiki Nestor

Oudekki Loone, palun!

Oudekki Loone

Head kolleegid! Me tegeleme siin praegu mingisuguse väga veidra lapiteki kudumisega. Ühelt poolt ütleme, et lihtsustame ja täpsustame asju, et me saaksime rohkem pagulasi vastu võtta, sest Euroopa ju tahab seda. Võtame rahulikult Euroopa normid üle ja ärme üldse diskuteerime nende üle. Teiselt poolt ütlevad paljud muudatusettepanekud, et ega me eriti neid pagulasi siia ei tahagi. Teeks kuidagi niimoodi, et nad ei taha ise siia tulla. Teeme neile hästi raskeks sotsiaaltoetuste saamise ja esitame täiesti absurdseid keeleõppe nõudeid. Mõtleme sellisele inimesele, kes on päriselt pagulane, kes tuleb sõjast, kes on stressis, kes võib-olla tuleb riigist, kus üldse ei ole mingit struktureeritud keeleõpet või koolikorraldust, millega meie oleme harjunud. Me esitame talle nõudeid, mis võib-olla meile endile siin Riigikogus oleksid jõukohased, aga sellele sõja eest põgenevale inimesele ju ei ole. Me lihtsalt ütleme talle, et me peame sind kuidagi vastu võtma, aga me ei taha. See ei ole riigimehelik, see on ... Ma ei teagi, mis asi see on. See on silmakirjalikkus.

Ma arvan, et me ei peaks jooksma kiiresti selliseid poliitilisi punkte haarama. Eestil puudub praegu sisuline pagulaspoliitika. See, mida me täna siin arutame, ei ole pagulaspoliitika. See on erinevate inimeste poolt üksikute punktide haaramine. Kui me tahaksime teha pagulaspoliitikat, siis me ütleksime, et pagulaste vastuvõtmine ongi poliitiline otsus. See, kui palju me riigina võtame vastu pagulasi või anname peavarju inimesele, kellele keegi teine peavarju ei anna, on alati poliitiline otsus, mitte tehniline otsus. Seda me ei saa seaduses täpselt ette ära reguleerida. Mida me aga saame teha, on öelda, et me anname vastutuse parlamendile. Kui parlament arutab riigieelarvet, siis ta arutab, kui palju meil seekord parasjagu raha on, et

pagulasi vastu võtta, ja sellest lähtuvalt annab piirarvu, kui palju me lubame järgmise aasta jooksul enda juurde inimesi, keda keegi teine ei kaitse. Sel juhul me oleme otsustanud, et kui me kellegi vastu võtame, siis me aitame teda päriselt, lähtuvalt tema vajadustest. Pakume talle keeleõpet, nõudes talt loomulikult kohalkäimist, õpetame talle meie seadusi, aitame tal tööd leida, kui on näha, et tema riigis kestab kriis veel kaua, ja pärast aitame ta tagasi ka, kui kriis tema riigis on läbi, sest tavaliselt põgenikud tahavad koju tagasi. Ma soovitan, et tõmbame sellele pakatile nüüd pidurit, läheme komisjoni tagasi, teeme päriselt, riigimehelikult pagulaspoliitikat. Tunnistame ausalt, et pagulaste arvu määramine ongi see poliitiline küsimus, millega Eesti peab tegelema, millega Eesti parlament peab tegelema. Kuidas me pagulasi aitame, see on pärast tehniline, täidesaatmise küsimus, sellega saab valitsus hakkama. Aga see, mis me siin teeme ... Mul on väga kurb.

Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Härra esimees! Austatud rahvaesindajad! Minul jälle on päris hea meel tulla siia kõnetooli vahelduseks ka selleks, et öelda, et üks Riigikogu komisjon koos erinevate poliitiliste jõududega on teinud head tööd ühe eelnõuga, võtnud tõepoolest selleks aega ja jõudnud tulemusele, mis on enam-vähem see, milleks me oleme suutelised ja valmis ja millega me ilmselt rahustame ka oma ühiskonda. Ma mäletan, kui see eelnõu Riigikogu menetlusse jõudis, tuli Jüri Adams, kes praegu siin ei viibi ja kõnelda ei saa, fraktsiooni ja haaras peaaegu et kätega peast kinni. Ta ütles, et kui me menetleme seda eelnõu sellise tempoga, nagu tundub olevat kavandatud, siis on tagajärjed ilmselt päris halvad, sest see on just nimelt see seaduseelnõu, millega me lahendame praktilisi probleeme, mis seoses pagulaste vastuvõtmisega Eesti riigil ette tulevad. Millal nad siia jõuavad, kui palju neid on, see on iseküsimus, aga selge on see, et 2006. aasta regulatsioonid lähtusid sellest, kuidas me tollal maailma nägime. Tollane olukord oli midagi muud kui see, millega me nüüd silmitsi oleme. Ma arvan, et põhilised suunad, millest siin on juba mitu korda räägitud, tõi komisjoni ettekandja härra Nutt väga selgelt esile. Kõigepealt rahvusvahelise kaitse andmise toomine nii õiguspoliitiliselt kui ka poliitiliselt kõrgele tasemele. Siis see, et menetlused tuleb läbi viia väljaspool Eestit, enne seda, kui inimesed Eestisse jõuavad, eriti aga see, et kaitse saajatel ei saa olla oluliselt suuremaid sotsiaalseid garantiisid ega eelisseisundit, võrreldes Eesti enda kodanikega. Jah, keeleõpe ja tõlketeenus on iseasi, aga kui vaadata seda, mis siia maani on kehtinud, eluaseme-, üüri-, remondi- ja sisustuskulude osas, siis tuleb välja, et need kulud võivad ulatuda ligikaudu 40 000 euronit kahe aasta jooksul ühe inimese kohta. See ei ole meile lihtsalt jõukohane ja see ei ole päris õiglane meie oma riigi kodanike suhtes. Neid asju saab tasakaalukamalt lahendada. Pluss kindlasti need keeleõppe, väärtuste ja põhiseaduse tundmise küsimused. On ju nii, et inimesed, kes taotlevad rahvusvahelist kaitset, tulevad teisest kultuurist ja see on väga tundlik teema. Muidugi nad vajavad abi, aga nende väärtushinnangud võivad olla hoopis erinevad, nende senine elukogemus on erinev. Selles suunas tuleb kindlasti tööd teha.

Seniks kuni meile rahvusvahelise kaitse taotlejaid väga palju tulnud ei ole ja nn kvoodipagulasi ei ole Eestisse veel üldse jõudnud, võib ühtepidi küll öelda, et hirmul on olnud suured silmad ja ühiskonnas on ehk tekitatud liigagi palju paanikat, muu hulgas nendesamade üürikulude ja muude selliste asjade pärast. Tabelitest tuleb välja, kust see allikas pärit on. Ühtepidi on see, jah, nii, aga teistpidi, kui me vaatame seda, mis Euroopas ikkagi toimub, siis on ülimalt tõenäoline, et varem või hiljem jõuavad need probleemid ka meieni. Me peame olema selleks valmis ja minu meelest astutakse selle seaduseelnõuga küll tubli samm selle valmisoleku suunas. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Priit Sibul, palun!

Priit Sibul

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Esmalt lubage mul tänada häid kolleege, kes panustasid oma väärtuslikku aega, et muuta nimetatud eelnõu selliseks, nagu see täna siin meie ees on. Eelnõu on esimese lugemisega võrreldes põhjalikult muutunud ning nüüd on seda võimalik toetada ka konservatiivsema ilmavaatega inimesel nagu mina. Kellelegi pole ammu enam üllatus, et Euroopat on tabanud kriis, mille lahendamine on keeruline ja aeganõudev. Paljud riigid on oma seisukohti kriisi algusajaga võrreldes korrigeerinud ning karmimaks muutnud. Seetõttu ei paista täna ka kõige liberaalsemale inimesele, et meie ettepanekud oleksid kuidagi radikaalsed. Pärast Austria seisukohavõtte on selle mõtteviisiga liitunute hulk selgelt kasvanud. Me otsustame ise, kui suurt hulka põgenikke me suudame ühiskonnas aidata, olgu siis

majanduslikus või sotsiaalses mõttes.

See eelnõu puudutab Euroopas ümberpaigutatavaid ja ümberasustatavaid. Praeguse rändekriisi kontekstis peame silmas eelkõige Itaalias ja Kreekas asuvaid inimesi. Samuti tähendab see, et taustauuringud ning otsused sisserändaja pagulastaotluse kohta tehakse väljaspool Eestit. Me ei hakka Eestis inimesi kuude või isegi aastate kaupa ootel hoidma.

Nüüd tagasi eelnõu ja muudatuste juurde, mis kahe lugemise vahel tehti. Ma peatun vaid mõnel olulisel aspektil, mis puudutavad väärtusnorme ja sotsiaalseid garantiisid. Väärtusnormidega paneme kohustuse austada Eesti riigi ja ühiskonna põhiväärtusi – eesti keelt, kultuuri, kombeid ja tavasid. Paragrahvi 75 täiendatakse lõigetega, mis muudavad eesti keele õppimise kohustuslikuks. Töövõimelisel 18-aastaselt kuni vanaduspensioniealisel rahvusvahelise kaitse saajal on kohustus osaleda käesoleva seaduse alusel korraldatavas eesti keele õppes. Eestis elavalt rahvusvahelise kaitse saajalt, kes ei ole omandanud kahe aasta jooksul rahvusvahelise kaitse saamisest arvates keeleseaduses sätestatud keeleoskustaset, võib nõuda keeleõppe osutamiseks kulunud summad tagasi. Eesti keele õppes osalemise täpsemad tingimused, sh eesti keele õppe kulu tagasinõudmise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister oma määrusega.

Teine oluline aspekt on ümberasustatavate ja ümberpaigutatavate sotsiaaltoetuste kärpimine. Maha on võetud täiendavad toetused rahvusvahelise kaitse saajatele ning nüüd saavad nad üksnes neid sotsiaaltoetusi, mida Eesti elanikudki saavad. Tungivast vajadusest lähtuvalt tuleb neile lisaks keeleõpe ja tõlketeenus.

Me oleme korduvalt lugenud ajalehtede veergudelt, kuidas pagulased hakkavad elama luksuskorterites.

Tegemist oli pigem teoreetilist laadi võimalusega, kuid selle seadusmuudatusega seame selged kriteeriumid, milliseid toetusi ja kui palju nad saavad. Seadusmuudatusega kaotatakse ära munitsipaalkorteri remondiks ette nähtud toetus, mis seni võis ulatuda kuni 4455 euronit inimese kohta, samuti munitsipaalkorteri sisustamise hüvitis, mis võis küündida kuni 1690 euronit inimese kohta. Muudetud on ka eluruumi üürikulude katmise korda. Seadusmuudatuse järel on eluruumi üürikulude toetus ühekordne, mõeldud vaid üürisuhte alustamisega seotud kulude katmiseks üksnes neile, kel endal selleks raha pole. Piirmäär on sama nii üksikisiku kui pere puhul. 2016. aastal on selleks 780 eurot.

Lõpetuseks. IRL-i ettepanekute pakett tagab rahvaesindusele kõrgeima otsustuspädevuse, kaitseb Eesti riigi julgeolekut ja kaotab huvi tulla siia lihtsalt raha ehk pagulastoetusi saama. Täiendavate toetuste kataloog on tühistatud. Ma olen veendunud, et mida selgem on riik oma seisukohtades, seda lihtsam on Eestis elavatel inimestel abivajajaid mõista ja julgust neid aidata. Eelnõu muudatused toovad kodanike ootused seadustesse ja muudavad need üheselt mõistetavaks ka sisserändajatele. Loodan väga, et see eelnõu aitab ühiskonnas kirgi ja pingeid maha võtta. Oleme nõudlikud, aga ka abivalmid. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

Peeter Ernits

Hea juhataja! Head kolleegid! See eelnõu, mida me praegu siin pooltühjas saalis arutame, on tegelikult väga oluline. Tahan juba ette ära öelda, et ma pidin oma seisukohta üsna tugevasti revideerima. Siin saalis, siin majas on siiski võimalik midagi ette võtta. See on esimene selline eelnõu, see tekst, mis nõudis tegelikult Euroopa Liidu direktiivide 2013/32/EL ja 2013/33/EL ülevõtmist. Arutelud, mis meil põhiseaduskomisjonis on toimunud, väga kirglikud ja pikad arutelud, on näidanud, et paljusid asju on võimalik rakendada. Kuigi ma mäletan väga hästi siseministrit, kes sageli istus laua otsas ja ühe või teise ettepaneku puhul ütles, et ei saa, direktiiv on ees. Või nagu vanasti öeldi: ei saa, hunt on metsas. Tuleb välja, et midagi ikka saab, hunt on küll metsas, aga midagi saab. See, et küllalt luksuslik toetuste kataloog on laualt maha võetud või igal juhul on palju kesisemaks läinud, on kindlasti hea sõnum. Hea sõnum eestimaalastele. Neile, kes võiksid siia tulla, see loomulikult seda ei ole. Aga me oleme liikunud samamoodi nagu paljud meie kolleegid teistes parlamentides, kes on samuti viimaste aegade hullude olude taustal hakanud palju karmimalt käituma. Ma pean silmas Taani parlamenti, kes on ka kruvisid kinni keeranud, aga mitte ainult teda.

Olukord on tegelikult kriitiline. Kevad läheneb, Vahemeri muutub jälle soojemaks ja vähem tormiseks, inimesed tulvavad ja tõenäoliselt hakkab neid veelgi rohkem siia jõudma. Me peame olema selleks valmis.

Kui ma algul ütlesin, et olen positiivselt üllatunud, et asjale on siiski võimalik konservatiivsemalt läheneda ja püüda eelkõige oma, Eesti inimeste huve silmas pidada, siis ega see eelnõu mingi prillikivi ka ei ole. Paljud ettepanekud, eriti Konservatiivse Rahvaerakonna omad, jäid menetluse eripärade tõttu ripakile. Aga midagi on siiski saavutatud. Ütleme niimoodi, et parem pool muna kui tühi koor. Ma olen kindel, et me peame hakkama õige varsti seda uuesti üle vaatama, siis, kui varjupaigataotlejad tegelikult siia jõuavad – kui nad jõuavad. See võimalus kasvab järjest suuremaks, sest see tulv, mis on tekkinud Kreekas peale Sloveenia piiril viisanõude kehtestamist, paisub üha enam. Kui ühte teed läbi Balkani enam ei ole, hakatakse otsima muid teid ja neid teid

võib tulla ka hoopis mujalt. Need võivad tulla hoopis meie idapiiri tagant üle Piusa jõe. Ja kui siis öeldakse see müstiline või maagiline sõna "asüül", siis peame hakkama meie sellega tõsiselt tegelema. Praegune olukord on tõesti veel küllalt rõõmustav.

Aga kui tulla tagasi alguse juurde, siis nende väheste varjupaigataotlejate või õigemini pagulaste, kes on saanud Eestis endale elamise, elu on tavaliste Eesti inimestega võrreldes tõesti luksuslik. Ma tuletan meelde, et Tartus on ainult üks Süüria perekond, kuueliikmeline. Nad elavad viietoalises korteris ja saades ...

Palun paar minutit veel!

Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaagea.

Peeter Ernits

Selles mõttes annab praegune eelnõu, mis teisele lugemisele on jõudnud, natuke lootust, et parlamendil on võimalik ka eestlaste huvides tegutseda.

Lõpetuseks tahan siiski öelda, et Keskerakonna väljakäidud mõtet korraldada referendum ja inimestelt reaalselt küsida, mida nad arvavad võimaliku suure varjupaigataotlejate või pagulaste massi vastuvõtmisest, tuleks edaspidi tõsiselt arutada. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

Henn Põlluaas

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Kõigepealt tahan tänada põhiseaduskomisjoni tehtud töö eest ja paljude ettepanekute arvestamise eest! Tulemus on tõesti hea. Erinevalt meie peaministrist, kes aasta tagasi väitis, et mitte mingeid pagulasi ei tule, ja kes aasta aega väitis, et pagulased ei saa Eestis suuremaid sotsiaaltoetusi kui meie enda kodanikud, sai põhiseaduskomisjon väga hästi aru, et võrdse kohtlemise printsiipi meil rikutakse ja üsna räägelt.

Kui me meenutame, kuidas see eelnõu jõudis Riigikokku ja istungisaali, siis valitsusel ju tegelikult ei olnudki plaani võtta seda seadust laiemalt ette, küsimus oli lihtsalt paari direktiivi sisseviimises. Aga siis tulid muudatusettepanekud. Kõige rohkem tuli neid Konservatiivselt Rahvaerakonnalt – 29. IRL tegi palju häid, sisukaid ettepanekuid ja mõned tulid ka Keskerakonnalt, teistelt paraku ei tulnud mitte ühtegi. Aga see selleks. Arutelu oli ilmselt põhjalik. Mul endal õnnestus olla ainult ühel istungil, kus ma tutvustasin EKRE seisukohti. Ma ei hakka pikemalt selle seaduse sisust rääkima, ilmselt on see tekst, mis praegu on siia saali jõudnud, tehtud kõige parema äranägemise järgi ja heast tahtest kantuna. Aga kui me vaatame olukorda Euroopas, kui me vaatame neid rändevoogusid, siis tänaseks on tulnud Euroopasse juba rohkem inimesi kui eelmise poole aasta jooksul. Olukord on teine, kui oli siis, kui selle eelnõuga hakati tegelema. Sellest üha kasvavast rändesurvest tulenevalt on väga paljud Euroopa riigid võtnud käsile ka enda, ma ei tea, kuidas seda kellelgi täpselt nimetatakse, välismaalastele rahvusvahelise kaitse andmise seadused ja on mitmeid asju täpsustanud. Ilmselt oleks meil põhjust siiski vaadata oma lääne liitlasriikide poole, kes on juba otseselt selle surve all ja kes on pidanud vajalikuks oma seadusi karmistada. Näiteks, mis puudutab seda, kuidas kohelda sisserändajaid. Nad on vaieldamatult erineva sissetulekuga, erineva varandusliku tasemega. Kui meil hakkavad inimesed sotsiaaltoetust saama, kui nad vastavad teatud kriteeriumidele, siis pagulased ja ka asüülitaotlejad hakkavad sisuliselt saama seda kohe esimesest päevast. Taani on näiteks kehtestanud seaduse, mille järgi sisserändajatelt konfiskeeritakse vara, mis ületab 1340 eurot.

Palun lisaagea!

Esimees Eiki Nestor

Palun, lisaagea kolm minutit!

Henn Põlluaas

Saksamaal on liiduvabariike, kus piiriks on 200 eurot. Eesmärk on just see, et sisserännanud peavad kasutama oma ressursi, enne kui saavad riigilt tuge. Saksamaal näiteks on kehtestatud või ollakse kehtestamas põhimõtet, et juba pagulasstaatuse saanutelt võetakse see staatus ära, kui nad on sooritanud kuriteo. Meil oli algselt seaduses sees mõiste "raske kuritegu", nüüd seda täpsustati ja on "esimese astme kuritegu". Aga miks me peaksime ootama, kuni pannakse toime mõrv või vägistamine? Ma arvan, et siin oleks põhjust ikkagi lihtsalt kuriteo sooritamise korral juba need asjad üle vaadata. Paljud riigid on karmistanud ka perekonna

järeletoomise tingimusi. Peavad olema garanteeritud teatud elustandard, sissetulekud, elukoht jne. Nii et peale selle, mis on eelnõus ette nähtud, on veel mitmesuguseid asju. Ja selleks, et mitte hakata hiljem jälle seadust muutma ja täiendama, teeb Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon ettepaneku katkestada eelnõu teine lugemine ning anda võimalus teha veel lisaettepanekud. Ma olen kindel, et põhiseaduskomisjon saab nende käsitlemisega suurepäraselt hakkama ja siia Riigikogu saali tuleb võimalikult kiiresti veel parem seadus, kui praegune on. Ma tänan kõiki! Nagu siin on ka varem öeldud, on see seadus leidnud kõikide erakondade heakskiidu, ja ma arvan, et ühiselt me saaksime seda veelgi paremaks teha. Aitäh teile!

Esimees Eiki Nestor

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Austatud esimees! Head kolleegid! Kui vanasti öeldi, et kaua tehtud, kaunikene, siis selle eelnõu puhul võiks öelda, et targu tehtud, targasti. See eelnõu on tõesti järjest paremaks läinud, seda on pikalt ja põhjalikult komisjonis arutatud. Mul on komisjoni esimehena ääretult hea meel, et just Mart oma kogemusega, oma ajaloolase mälu oli selle eelnõu eestvedaja. Ma tahan aga öelda seda, et väga huvitav on olnud kuulata neid sõnavõtte siin teisel lugemisel. Nendest tuleb väga selgelt välja, kes on eelnõuga tutvunud – see on loomulikult keeruline eelnõu – ja kes mitte, kes on tulnud siia pulti saama lihtsalt poliitilist plusspunkti või märki oma kõnede arvu taha. Soovitan kõigil, kes tahavad avalikkuse ees nendel teemadel sõna võtta, eelkõige teha selgeks mõisted, mis ei ole mitte kõige lihtsamad. Väga lihtne on segi ajada ümberpaigutamine ja ümberasustamine, täpselt samamoodi pagulane ja välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmine. See on suhteliselt keeruline. Selleks, et mitte avalikkust eksitada, soovitan need asjad siiski endale selgeks teha. Aga nagu siin eespool on juba mitu-mitu korda öeldud, on see eelnõu hea näide koostööst, tänan ka mina omalt poolt kõiki neid inimesi, kes tegid koostööd selle eelnõu teisele lugemisele saatmiseks ja küpsetamisel sellise küpsusastmeni, et teise lugemise võiks lõpetada. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Jaanus Karilaid, palun!

Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Seda, kas seaduseelnõu on hea või halb, näitab ikkagi aeg, kui seadus on rakendunud ja on näha, millised meeolud ühiskonnas tekivad. Nii et Kallele kui komisjoni esimehele küll kiitus selle eest, et ajamahtu on palju antud ja põhiseaduskomisjon on selle eelnõu peale väga palju tunde kulutanud, aga kas ta on nüüd tõesti küps ja hea seadus, seda näitab aeg. Selle eelnõu juures on mitmeid häirivaid asjaolusid ja on ka mitmeid positiivseid. Ma alustan häirivatest ja lõpetan positiivsematega. Ma olen nõus sellega, mida mainisid ka eelkõnelejad, et meil ei ole tegelikult pagulaspoliitikat. Me räägime teatud poliitika rakendamisest, aga pagulaspoliitika alused on meil paika panemata. Kuidas mõista lauset, et Vabariigi Valitsus võib iga kord korraldusega kehtestada Eestisse ümberasustatavate ja ümberpaigutatavate rahvusvahelise kaitse saajate piirarvu, mis ei tohi ületada 0,03% Eesti alalisest elanikkonnast aastas? Sellega on parlamendi käest võetud ära üks poliitikainstrument, otsustamine on delegeeritud Vabariigi Valitsusele. Keskerakonna fraktsiooni mõte on aga just see, et me peaksime andma iga-aastase piirmäära üle otsustamise parlamendile. See tekitab parlamendidebati ja paneb parlamendile ka vastutuse. Praegu oleme selle kohustuse ära delegeerinud, mis ei ole ühiskonna vaatevinklist aus ega õiglane. On väga positiivne, et pagulastemaatikaga me kasvatame ka solidaarsust. Kui ma vaatan aga tabelit, mis on eelnõu seletuskirjas – see oli vist leheküljel 11 –, kus on pandud paika, kui palju läheb eluasemekuludeks, millised on probleemid, millised on rahamahud, siis ma tahaksin tuua näiteid ka Eesti ühiskonnast. Me teame, kui palju on meie oma inimestel puudu eluasemefondi, me teame, kui palju on Ida-Virumaal puudu keeleõppe raha, me teame, kui palju on maakondades puudu töökohti. Kui me saaksime pagulastemaatika näitel kasvatada ka solidaarsust oma inimeste suhtes, siis me astuksime suure sammu edasi. Keskerakonna fraktsioon kujundab lõpliku seisukoha selle eelnõu suhtes esmaspäeval. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Martin Repinski, palun!

Martin Repinski

Austatud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Ma tahan rääkida natuke oma kogemusest. Kohtumistel rahvaga on selgelt näha, et Eesti inimeste jaoks on praegu kaks kõige aktuaalsemat poliitilist probleemi ja teemat: pagulased ja kooseluseadus. Mina küsin iseendalt, miks. Minu jaoks on tegelikult palju tähtsamad näiteks Ida-Virumaa töötute probleemid, põllumajanduskriisiga seotud probleemid ja nende inimeste mured, kes peavad praegu talvel istuma Kohtla-Järvel oma kütmata korteris. Ma arvan, vastus on selles, et rahvas lihtsalt tunneb, kuidas tema arvamusest üle sõidetakse või kuidas talle tihti isegi valetatakse. Vaadates seda, kuidas Eestis riigi juhtimissüsteem töötab, tekib selline tunne, et meil on ainult mõned targad inimesed, keda nimetatakse ministriteks. Selles kontekstis on ainuke positiivne asi see, et nende tarkade inimeste arv pidevalt kasvab, kuna kasvab ministrite arv. Kuigi mina arvan, et päris nii see ei ole. Rahvas ei ole nii rumal, nagu poliitikud tihti arvavad. Me ei pea rahva arvamust nii kangesti kartma. Rääkimata referendumitest, me ei luba Eesti inimestel isegi presidenti valida. Meie ettepanek või meie mõte on see, et nii sellel teemal kui ka paljudel teistel teemadel tasub korraldada referendum ja küsida inimeste käest, mida nad arvavad. Rahva arvamust ei tasu nii väga karta. Ma ei usu, et inimesed on väga pagulaste vastased. Põhjus lihtsalt on selles, et Eesti inimesed tunnevad, et keegi ei küsi nende arvamust, keegi ei räägi nendega. Minu arvates see olekski hea algus, kui poliitikute ja rahva vahel tekiks jälle dialoog. Seepärast tuleks kõnealusel teemal korraldada referendum. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Mart Nutt, palun!

Mart Nutt

Härra esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Lihtsalt paar täpsustavat märkust. Ma tahan rõõmustada Jaanus Karilaidi ja Oudekki Loonet. Nimelt, eelnõus ei ole kvoote ja sellesse ongi sisse viidud täpselt see, mida teie soovisite. Otsuse tegemine on viidud parlamendi tasemele ja ilma parlamendita ei saa mitte keegi seda otsust teha. Ja ma kurvastan selle pärast, et te ei ole seda eelnõu lugenud, te olete vist lugenud mõnda teist eelnõu. Aga see selleks.

Ma arvan, et see eelnõu on tegelikult parimas võimalikus vormis, kuhu me praegu oma tarkusega võime jõuda. Seetõttu ma ei näe põhjust eelnõu lugemist katkestada. Ma nõustun, et võib-olla me peame selle teema juurde õige varsti tagasi pöörduma, sest me ei tea, kuhu rändekriis välja viib, aga praegu on see eelnõu parim, mida me teha suudame. Aitäh!

Esimees Eiki Nestor

Lõpetan läbirääkimised. Eelnõu 81 kohta on esitatud teiseks lugemiseks 77 muudatusettepanekut. Esimene on põhiseaduskomisjonilt ja arvestatud täielikult. Teine on põhiseaduskomisjonilt ja arvestatud täielikult. Kolmas on põhiseaduskomisjonilt ja loomulikult arvestatud täielikult. Neljas on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt ja arvestatud sisuliselt. Viies, kuues, seitsmes ja kaheksas on põhiseaduskomisjonilt. Üheksas on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt ja jäetud arvestamata, kuid vastavalt kodukorraseduse § 106 lõikele 2 ei kuulu hääletusele. Kümnes on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 11. on põhiseaduskomisjonilt. 12. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt ja arvestatud täielikult. 13. on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 14. on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt ja arvestatud sisuliselt. 15. ja 16. on põhiseaduskomisjonilt. 17. on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 18. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 19. on põhiseaduskomisjonilt, arvestatud täielikult. 20. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 21. on põhiseaduskomisjonilt. 22. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 23. on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 24. on põhiseaduskomisjonilt. 25. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 26. ja 27. on põhiseaduskomisjonilt. 28. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, arvestatud täielikult. 29. on Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 30. on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, arvestatud täielikult. 31., 32., 33., 34., 35., 36. ja 37. on põhiseaduskomisjonilt. 38. on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 39., 40. ja 41. on põhiseaduskomisjonilt. 42. on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 43. ja 44. on põhiseaduskomisjonilt. 45. on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 46. on põhiseaduskomisjonilt. 47. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 48. on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 49. on põhiseaduskomisjonilt. 50. ja 51. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 52. ja 53. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 54. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele,

55., 56., 57. ja 58. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 59. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, arvestatud osaliselt. 60. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 61. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 62., 63. ja 64. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 65. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 66. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 67. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, arvestatud täielikult. 68. on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonilt, jäetud arvestamata, ei kuulu hääletamisele. 69. ja 70. on põhiseaduskomisjonilt. 71. on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 72. on põhiseaduskomisjonilt. 73. ja 74. on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 75., 76. ja 77. on põhiseaduskomisjonilt.

Muudatusettepanekute tabel on läbi vaadatud, kuid Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku eelnõu 81 teine lugemine katkestada. Seda ettepanekut on meil vaja hääletada.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, panen hääletusele Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 81 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 13, vastu 49, erapooletuid 0 ei leidnud ettepanek toetust. Teine lugemine on lõpetatud ja seitsmes päevakorrapunkt käsitletud.

[Üles Tagasi](#)

8. 18:43 Eesti Vabariigi ja Austraalia vahelise sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (180 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kaheksanda päevakorrapunkti juurde ja alustame Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Austraalia vahelise sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 180 esimest lugemist. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna!

Sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Hea Riigikogu! Eesti Vabariigi ja Austraalia vaheline sotsiaalkindlustusleping allkirjastati 2015. aasta 14. septembril Tallinnas. Käesoleva eelnõu alusel vastuvõetava seadusega leping ratifitseeritakse ja lepingu jõustumine on planeeritud 2018. aasta algusesse. Leping jõustub kolmanda kuu esimesel päeval pärast seda kuud, kui mõlemad lepingupoolel on teineteisele kinnitanud, et lepingu jõustumise eelduseks olevad õigustoimingud on tehtud.

Lepingu sõlmimise peamine eesmärk on tagada inimeste pensioniõiguste kaitse. Eesti õiguse järgi makstakse Eesti pensioni vaid Eestis, Euroopa Liidus ja nendes riikides, kellega on sõlmitud kahepoolsed sotsiaalkindlustuslepingud. Sellised kahepoolsed sotsiaalkindlustuslepingud on meil sõlmitud Venemaa, Ukraina, Moldova ja Kanadaga ning läbirääkimised on pooleli Ameerika Ühendriikidega, Valgevene ja Aserbaidžaaniga. Austraalia on üks populaarsemaid eestlaste sihtkohti, seal elab hinnanguliselt 10 000 Eestiga otseselt või kaudselt seotud inimest. Eestis elab püsivalt 30 austraallast. Seega on lepingu ratifitseerimisel suur positiivne mõju just Eestist pärit inimestele.

Austraaliaga sõlmitav leping tagab neli olulist asja. Esiteks, riikliku pensioni maksmist jätkatakse, kui inimene kolib Eestist Austraaliasse või vastupidi. Teiseks, pensioniõiguse kindlaksmääramiseks saab Eesti ja Austraalia pensionistaaže omavahel liita. Kolmandaks, kumbki riik maksab pensionist oma osa. Neljandaks lihtsustub töötajate lähetamine Eestist Austraaliasse ja Austraaliast Eestisse, sest sotsiaalkindlustusmaksid tehakse vaid lähetajariigis. Seega välditakse lepingu alusel topeltmaksustamist.

Lepingu jõustumise järel saavad Eestis elavad inimesed taotleda nii Eesti kui ka Austraalia pensioni Sotsiaalkindlustusameti kaudu. Amet suhtleb ja vahetab ise andmeid Austraalia vastava asutusega, mis tähendab seda, et inimesele ei lisandu bürokraatlikke asjatoimetusi. Hinnanguliselt hakkab 2018. aastal, kui leping peaks jõustuma, selle alusel pensioni saama umbes 30 inimest, 2019. aastal 40 inimest ja aastaks 2020 on neid inimesi 50. Eesti osa pensionimaksetest peaks seega olema aastal 2018 ligikaudu 80 000 eurot ja järgnevatel aastatel kasvab see summa vastavalt sellele, kui palju pensionäre lisandub.

Inimeste pensioniõiguste paremaks tagamiseks on Sotsiaalministeerium töötanud välja ja saatnud valitsusele heakskiitmiseks riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise eelnõu, mis lubab ka riigisisese õiguse alusel maksta Eesti pensione väljaspool Eestit, Euroopa Liitu ja lepinguriike. Kahepoolsete sotsiaalkindlustuslepingute läbirääkimisi siiski jätkatakse, sest lepingud tagavad isikutele suuremad õigused kui riigisisese õiguse alusel võimaldatav pensionide eksport. Lepingud võimaldavad lepinguriikide pensionistaaže liita ja maksta riigil vaid enda osa. Lepingud annavad täiendava võimaluse vältida topeltmaksustamist ja tagavad riikidevahelise andmevahetuse. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on sotsiaalkaitseministrile küsimusi? Küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Helmen Kütti!

Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon kuulas oma 15. veebruari istungil ära sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna, Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna pensionipoliitika juhi Kristiina Selgise ja Rahandusministeeriumi kindlustuspoliitika osakonna peaspetsialisti Tõnu Lillelaidi. Eesti Vabariigi ja Austraalia vahelise sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 180 kohta ma põhjalikke selgitusi enam andma ei hakka, kuna minister selgitas selle mõtet ja tähtsust väga põhjalikult ka siin Riigikogu saalis. See on tõepoolest hästi oluline, et piiriülese liikumise korral oleks võimalik tagada inimestele sotsiaalne kaitse.

Esitati ka paar küsimust. Küsiti, et kui on töötatud mitmes riigis, näiteks kolmes või neljas riigis, kuidas siis pensioni arvestatakse. Ametnikud vastasid, et kui need on riigid, kellega on sõlmitud lepingud, näiteks Austraalia või Euroopa Liidu riigid, siis muidugi staažid liidetakse. Oli veel küsimus selle kohta, milline on hinnanguline pensionisaajate arv. 2017. aastal on hinnanguliselt 20 inimest, kes hakkaksid seda pensioni saama, 2018. aastal 30 ja aastal 2020 prognoosi järgi umbes 50 inimest.

Komisjon tegi järgmised ettepanekud ja otsused. Eelnõu otsustati võtta täiskogu päevakorda 9. märtsiks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva ehk 23. märts kell 17.15. Kõik otsused olid konsensuslikud. Ettekandjaks määrati komisjoni liige Helmen Kütt, teie ees kõneleja. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi Eesti Vabariigi ja Austraalia vaheliste kokkulepete kohta? Tundub, et küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Ei soovi. Läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on eelnõu 180 esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 180 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 23. märtsi kell 17.15. Eelnõu esimene lugemine on lõpetatud ja kaheksas päevakorrapunkt käsitletud.

[Üles Tagasi](#)

9. 18:50 Lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu (161 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi üheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu 161 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majandus- ja taristuminister Kristen Michali!

Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Ma tutvustan teile Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu. Muudatuste eesmärk on tõsta lennuohutuse taset ja ühtlustada riigi õigus Euroopa Liidu õigusaktidega. Euroopa Liidu määrusest tulenevalt on vaja muuta ja täpsustada lennundusseadust. On vaja kehtestada nõuded, mis tagavad kõigil tasanditel tõhusa lennuohutust mõjutavatest juhtumitest teatamise süsteemi. Eelnõuga nimetatakse pädevad asutused, keda tuleb teavitada lennuohutust mõjutavatest juhtumitest. Eelnõus on nimetatud pädevateks asutusteks Lennuamet ja Ohutusjuurduse Keskus. Õigusselguse suurendamiseks täpsustatakse, et Lennuametile antakse teada kõigist lennuohutust mõjutavatest juhtumitest. Lennuõnnetustest ja tõsistest intsidentidest tuleb lisaks Lennuametile teavitada ka

Ohutusjuurdluse Keskust. Täpsustatakse riigisiseste pädevate asutuste teavitamise ning vastavate andmete edastamise korda. Praegu kasutavad ettevõtted lennuohutust mõjutavatest juhtumitest teavitamiseks erinevaid vorme, peamiselt koostatakse paberil juhtumi kirjeldus ning see saadetakse Lennuametisse. Muudatusega on kehtestatud ühtne vorm kõigile teatajatele. Loodud on Euroopa-ülene teatamise portaal, mille kaudu sisestatakse juhtumite kohta käiv info, mis liigub otse edasi Lennuametile ning vajaduse korral ka Ohutusjuurdluse Keskusele analüüsimiseks. Seejärel saadab Lennuamet või Ohutusjuurdluse Keskus juhtumite info koos järeldustega Euroopa kesksesse andmekogusse.

Uue regulatsiooni eesmärk on ühtlustada Euroopa Liidu liikmesriikide lennuohutust mõjutavate juhtumite käsitlemist, sh juhtumitest teatamist, talletamist, analüüsi ning teabe kaitsmist ja jagamist. Näiteks rakendatakse ühtset teatamiskultuuri, andes spetsiaalse kaitse juhtumist teavitajale, välja arvatud juhud, kui analüüsi käigus tuvastatakse tahtlik tegu. Teise olulise sisulise muudatusena kaotatakse kohustus teavitada lennuõnnetustest või tõsistest intsidentidest 24 tunni jooksul, kuna vastavalt Euroopa Liidu määrusele tuleb lennuõnnetustest või tõsistest intsidentidest teavitada 72 tunni jooksul alates juhtumist teadasaamisest. Praegu kehtiv tähtaeg on vastuolus Euroopa Liidu määrusega ja eelnõuga vastuolu kõrvaldatakse. See on lühidalt eelnõu sisu. Austatud Riigikogu, palun toetada komisjoni otsust esimene lugemine lõpetada! Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on ka küsimusi. Krista Aru, palun!

Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Lugeses seletuskirja, leidsin ma ühe lause, mille puhul ma pean tõesti tunnistama, et ei saanud sisust aru. Nimelt on seletuskirja päris lõpus lause: "Samuti vajab tähelepanu, et Eestis on lennundusalaste ohutusjuhtumite teatamiskultuur veel üsna tagasihoidlik ..." Mida see tegelikult ikkagi tähendab?

Majandus- ja taristuminister Kristen Michal

Aitäh! Nagu ma ettekandes märkisin, teatamiskultuur ongi see, kas ja kuidas teavitatakse intsidentidest, kui need on seotud kas siis näiteks lennukimeeskonnaga või kui keegi lennukimeeskonnast midagi märkab. Soov ongi seda kultuuri edendada, et tekiks mõistmine, et igast intsidentist tuleb korrektselt teada anda.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan teid! Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Jaanus Marrandi!

Jaanus Marrandi

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud lennundusseaduse muutmise seaduse eelnõu 161 kahel komisjoni istungil: kõigepealt 8. veebruari istungil, kus käsitleti eelnõu sisu, ja 15. veebruaril tehti menetluslikud otsused.

Komisjoni istungil andsid eelnõu kohta selgitusi majandus- ja taristuminister Kristen Michal, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi lennundus- ja merendusosakonna lennundustalituse juhataja Priit Rifk ja Lennuameti lennundusohutuse nõunik Tiina Ester, kes tutvustasid nii eelnõu sisu kui ka eesmärki ning vastasid küsimustele.

Nii nagu lugupeetud härra minister siin kõneles, on eelnõu keskne idee parandada intsidentidest teavitamist. Nõue tuleneb otseselt Euroopa Liidu õigusaktidest. Arutelul esitati ka paar küsimust. Kõigepealt paluti asjaosalistel selgitada teavitamise protseduuri. Vastus oli järgmine: ettevõttel on kohustus teavitada Lennuametit 72 tunni jooksul pärast intsidenti kohta teabe saamist. Teavituse ettevõttele võib edastada nii töötaja kui ka kolmas isik. Lennuamet vaatab teavituse üle ning otsustab jätkutegevused. Näiteks, kas intsidenti peaks uurima Ohutusjuurdluse Keskus.

Lisaks paluti ka informatsiooni teavituste arvu kohta. See informatsioon on ära toodud ka seletuskirjas. Möödunud aastal oli umbes 450 teavitust. See arv on viimastel aastatel suurenenud peamiselt militaarliikluse kasvu tõttu. Kõik juhtumid ei kvalifitseeru intsidentideks, teavitused käivad kas Eesti õhuruumis toimunud või Eestis registreeritud õhusõidukitega seonduvate intsidentide kohta.

15. veebruari komisjoni istungil võttis majanduskomisjon vastu ka menetluslikud otsused. Esiteks tehti ettepanek esitada seaduseelnõu nr 161 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks 9. märtsiks. Teiseks tehti ettepanek esimene lugemine lõpetada ja kolmandaks otsustati määrata muudatusettepanekute esitamise

tähtajaks kümme tööpäeva, mis on 23. märtsil kell 17. Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Teile on ka vähemalt üks küsimus. Peeter Ernits, palun!

Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin sinult kui lennundusspetsialistilt, milleks seda eelnõu siis vaja on, kui seletuskirjas on öeldud, et seadusel puudub majanduslik mõju, puudub oluline sotsiaalne, sh demograafiline mõju, samuti puudub oluline mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste korraldusele. Minu küsimus on: kas oluline mõju on selle inimese, kes lendab, julgeolekule?

Jaanus Marrandi

Jah, on oluline mõju. Lennuohutus muutub paremaks, turvalisus on suurem. Kui te lugesite seletuskirja, siis seal on räägitud võib-olla sellisest väga kitsast mõjust, konkreetse eelnõu rahanduslikest mõjudest jne. Tegelikult on lennuohutusel väga suur mõju kogu maailma poliitikale. Võtame või Ukraina kohal alla tulistatud lennuki. Lennuohutusel on väga suur mõju kogu meie elukorraldusele. See küsimus oli esitatud filosoofilises plaanis, seda me komisjonis ei arutanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Head fraktsioonide esindajad, kas soovite avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjon on olnud kindel oma ettepanekus eelnõu 161 esimene lugemine lõpetada. Määrän eelnõu 161 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 23. märtsi kell 17. Esimene lugemine on lõpetatud ja üheksas päevakorrapunkt käsitletud.

[Üles Tagasi](#)

10. 18:58 Riigikaitseseaduse § 34 muutmise seaduse eelnõu (182 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kümnenda päevakorrapunkti juurde, milleks on riigikaitsekomisjoni algatatud riigikaitseseaduse § 34 muutmise seaduse eelnõu 182 teine lugemine. On suur heameel tervitada Riigikogu kõnetoolis riigikaitsekomisjoni esimeest Marko Mihkelsoni. Palun!

Marko Mihkelson

Aitäh! Mul on sama hea meel olla teie ees, tervitada Riigikogu aseesimeest ja tutvustada teile riigikaitseseaduse § 34 muutmise seaduse eelnõu teiseks lugemiseks tehtud ettevalmistusi meie komisjonis. Ma tuletan teile meelde, head kolleegid, et käesoleva eelnõuga muudetakse riigikaitseseaduses sisalduvat nn üldmandaadi regulatsiooni kahes väga olulises aspektis. Esiteks suurendatakse Riigikogu riigikaitsekomisjoni seisukoha mõju olukorras, kui Riigikogu antud üldmandaadi raames saadetakse Kaitseväe tegevvälased konkreetsele rahvusvahelisele sõjalisele operatsioonile. Eelnõuga muudetakse siis riigikaitsekomisjoni arvamusega arvestamine operatsioonile saatmise otsuse langetajatele kohustuslikuks. Teine väga oluline moment on see, et eelnõu kohaselt ei langeta enam üldmandaadi alusel konkreetset operatsioonil osalemise otsust kaitseminister kooskõlastatult välisministriga, vaid seda teeb kogu valitsus. Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne teisele lugemisele esitamist oma 7. märtsi istungil ning kiitis üksmeelselt heaks eelnõu teise lugemise teksti ja seletuskirja. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, milleks oli 4. märts, ei esitatud eelnõu kohta ühtegi muudatusettepanekut. Eelnõu kohta küsiti arvamust ka Vabariigi Valitsuselt ja valitsus toetas eelnõu esitatud kujul. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 7. märtsi istungil konsensusega teha ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi ettekandjale? Küsimusi ei ole. Ma tänan! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Soovitakse. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Oudekki Loone!

Oudekki Loone

Tere, head kolleegid! Teist korda ma seisan täna teie ees palju rõõmsamas tujus, ehkki tegelikult ei ole selleks põhjust. Sellepärast, et täna me mälestame kõiki neid, kes 72 aastat tagasi märtsipommitamises kaotasid oma elu, kodu või lähedased, ja samal ajal me arutame siin, kuidas me ise oleme nõus sõtta minema. See on väga kohane aeg selle eelnõu üle veel natuke mõelda, sest tänane päev tuletab meile meelde, et selliseid otsuseid ei tohi teha hooletult ja et võitjad hävitavad ka elusid.

Meie põhiseaduse § 128 ütleb selgelt, et Riigikogu otsustab Kaitseväe kasutamise Eesti rahvusvaheliste kohustuste täitmisel. See lause ei ole seal juhuslikult. Fundamentaalne küsimus, kes otsustab Eesti osalemise sõjas, on antud rahvaesindajate kätte meelega. Kui me kaitseme Riigikogu otsust teha selline otsustus, siis me kaitseme rahva õigust olla osaline otsustuses, kunas me läheme sõtta, kunas me läheme ise sõtta. Mõned lugupeetud kolleegid võivad ehk protesteerida, et kas me ikka tõepoolest räägime selles eelnõus sõjast, äkki on küsimus ainult paaris kaitsevälases, kes lähevad kuhugi missioonile, loodetavasti nad kaitsevad seal rahu ja tegutsevad selle nimel, et see nagu ei olegi päris sõda ja selle puhul tuleb kuidagi väga kiiresti reageerida. Võib-olla mõned lugupeetud kriitikud arvavad, et see Riigikogu siin on hästi kohmakas institutsioon, et kas me tõesti peame kokku tulema ja otsustama, et parem oleks, kui minister saaks selle kiiresti ära teha. Sellepärast ma räägingi põhiseadusest. Kui me anname niisugused otsused ühe või kahe ministri kätte, siis see tähendab, et me oleme tagauksest lasknud sisse autoritaarsuse. Seepärast on väga-väga oluline, et me täna seda eelnõu menetleme, et me täna seda arutame, ja ma loodan, et me selle ka vastu võtame, sest selle seadusega, selle muudatusega me kaitseme Eesti demokraatiat. Kontroll selle üle, kus meie kaitsevälased oma elu ohtu panevad ja kui palju neid on, peab olema võimalikult laiapõhjaline. Täna me anname selle muudatusettepanekuga õiguse Riigikogu riigikaitsekomisjonile, kus on inimesed, kes tegelevad pidevalt kaitsetemaatikaga ja kellel samal ajal on rahva mandaat, kelle rahvas on siia saatnud ja kes saavad kontrollida, ega üks minister ei kasuta oma võimu liiast. Loodan, et te olete selle muudatusega nõus. Ma loodan ka, et me oleme edaspidigi sama tähelepanelikud kõigi väikeste finesside puhul, mille kaudu üritatakse meie riigilt demokraatiat ära võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Madis Millingu!

Madis Milling

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Koalitsioonipoliitik minu sees on veidi hämmingus. Mul ei ole mitte milleski opositsioonipoliitik Oudekkile vastu vaielda. Mul ei ole ühtegi momenti, mille pärast ma peaksin tema kui opositsioonipoliitiku üle kuidagi ironiseerima või natukene tema sõnu väänama ainuüksi sellepärast, et ta on opositsioonipoliitik. Teate, ei ole ja loodetavasti ei tule ka. Ma jään enda sõnade juurde, mis ma olen siin puldis öelnud: mul on kirjeldamatult hea meel, et riigikaitsekomisjonis on nii palju häid mõtlevaid inimesi, kelle jaoks riigikaitse on tõsine asi. Jah, võib tunduda küll, et selles seaduseelnõude ja otsuste eelnõude laviinis, mis tabab meid päevast päeva, jääb mõni asi kahe silma vahele või mõnest asjast libisetakse üle, aga see praegu arutatav eelnõu, vaatamata sellele, et saalis ei tekkinud tulist diskussiooni, on üks tõsine eelnõu. Hea kolleeg Oudekki rääkis sõjast. Ma ei peatuks pikemalt sõjaterminoloogial. Tänapäeval on tõesti nii, et sõda ei alga sõja kuulutamisega, ja seal, kus on isegi ainult kaks meie staabiohvitseri, on meie lipp maas. Ja see otsus, kus on meie lipp, peab olema parlamendi teha. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Mulle tundub, et Jaanus Karilaid jõudis enne sõna soovida. Ma palun Jaanus Karilaidi Riigikogu kõnetooli ja Ain Lutsepal valmistuda kas kuni kaheminutiliseks sõnavõtuks kohapealt või Riigikogu kõnetoolist viieminutilise kõne pidamiseks. Palun, Jaanus Karilaid!

Jaanus Karilaid

See on nii harv hetk, kui saab kiita Reformierakonda, IRL-i, sotsiaaldemokraate, EKRE-t ja ka Keskerakonda, et on saavutatud selline üksmeel. Me sõlmisime ka aumeeste kokkuleppe, et kui teeme selle muudatusettepaneku ja anname riigikaitsekomisjonile n-ö vetoõiguse, siis ei hakka keegi poliitilises hasardis üle pakkuma, et järgmine kord tehakse ettepanek, mille kohaselt parlament võiks olla see, kellel on see vetoõigus. Paljudel erakondadel oli suur kihk minna selle hasardiga kaasa, aga ei mindud. Ja selline käitumine, kus üks kord on kokku lepitud ja sellest peetakse kinni – ja see on suuline, mitte kirjalik kokkulepe –, ongi see poliitiline kultuur, mida me tegelikult vajame. Nii et suur tänu kõigile erakondadele!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli Ain Lutsepa!

Ain Lutsepp

Härra eesistuja! Austatud Riigikogu! Olles viibinud riigikaitsekomisjoni liikmena selle eelnõu käsitlemise protsessi juures, on mul hea meel selle üle, millest me rääkisime, kuidas me rääkisime ja kuidas me tekkinud raskused ületasime. Selles oli põhjalikkust ja üksteise ärakuulamist. Nii nagu see on kõigi siin saalis arutatavate eelnõudega, näitab ka selle eelnõu tõhusust aeg, nagu keegi juba enne ütles. Soovime, et aeg siis seda näitakski. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Muudatusettepanekuid me läbi ei vaata, sest neid ei ole esitatud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 182 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja kümnes päevakorrapunkt käsitletud.

Head ametikaaslased, ma tänan teid! Meie tänane istung on lõppenud. Ma soovin teile jõudu teie töös! Ilusat õhtut!

Istungi lõpp kell 19.09.